

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**SMERNICE ZA RAZVOJ SODOBNE PROGRAMSKE OPREME ZA IZDELAVO
KONSOLIDIRANIH RAČUNOVODSKIH IZKAZOV**

Ljubljana, december 2003

PRIMOŽ BUTINAR

Izjava

Študent Primož Butinar izjavljam, da sem avtor tega magistrskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom prof. dr. Marka Hočevarja in skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 15.12.2003

Podpis: _____

KAZALO

1. UVOD	1
1.1. Problematika in namen magistrskega dela	1
1.2. Cilji	2
1.3. Metode dela	3
2. USKUPINJEVANJE ALI KONSOLIDACIJA.....	3
2.1. Opredelitev uskupinjevanja in skupinskih računovodskih izkazov.....	3
2.1.1. Opredelitev in namen uskupinjevanja	3
2.1.2. Opredelitev skupine	5
2.2. Temelji uskupinjevanja računovodskih izkazov.....	7
2.2.1. Teorije uskupinjevanja	7
2.2.2. Predpostavke uskupinjevanja	9
2.2.3. Metode uskupinjevanja.....	13
2.3. Izdelava skupinskih računovodskih izkazov	17
2.3.1. Oblika in vsebina skupinskih računovodskih izkazov.....	17
2.3.2. Načrtovanje, organiziranje in pripravljanje izdelovanja skupinskih računovodskih izkazov.....	30
2.3.3. Postopki uskupinjevanja.....	33
2.3.4. Uskupinjevanje v večstopenjskih skupinah.....	36
3. E-POSLOVANJE.....	36
3.1. Opredelitev in predstavitev e-poslovanja	36
3.2. Oblike in področja e-poslovanja.....	39
3.3. Razvoj e-poslovanja	42
3.3.1. Razvoj do danes.....	42
3.3.2. Prihodnost e-poslovanja	45
3.4. Koristi in posledice e-poslovanja	48
3.5. Pravni vidiki e-poslovanja	51
3.5.1. Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu.....	52
3.5.2. Slovenski računovodski standardi	54
3.6. Težave in omejitve e-poslovanja	54
4. POSEBNOSTI IN PRILAGODITVE RAČUNOVODSKE PROGRAMSKE OPREME ZA AVTOMATIZIRANO IZDELAVO SKUPINSKIH RAČUNOVODSKIH IZKAZOV V SKUPINI A1.....	56
4.1. Predstavitev skupine A1	56
4.2. Posebnosti računovodske programske opreme, za pomoč pri avtomatski izdelavi skupinskih računovodskih izkazov	59

4.2.1.	Lastnosti dobre računovodske računalniške rešitve	59
4.2.2.	Seznam poslovnih partnerjev	60
4.2.3.	Seznam skupin podjetij	62
4.2.4.	Seznam podjetij v posameznih skupinah	63
4.2.5.	Kontni načrt.....	64
4.2.6.	Evidentiranje poslovnih dogodkov.....	68
4.2.7.	Računovodski izkazi	71
4.2.8.	Zbiranje podatkov	75
4.2.9.	Samodejna kontrola povezanih kategorij	76
4.3.	Kritične točke uvajanja programske rešitve	80
5.	ZAKLJUČEK	82
6.	LITERATURA IN VIRI	84
6.1.	Literatura	84
6.2.	Viri	87

Kazalo tabel

Tabela 1: Skupinska bilanca stanja.....	18
Tabela 2: Skupinski izkaz poslovnega izida – različica I.....	21
Tabela 3: Skupinski izkaz poslovnega izida – različica II.....	23
Tabela 4: Skupinski izkaz finančnega izida – različica I.....	25
Tabela 5: Skupinski izkaz finančnega izida – različica II.....	26
Tabela 6: Skupinski izkaz gibanja kapitala.....	29
Tabela 7: Ocenjeno število uporabnikov interneta septembra 2002.....	47
Tabela 8: Primer uporabe večih nivojev razčlenitvenih kontov za evidentiranje poslovnih dogodkov med povezanimi podjetji.....	64
Tabela 9: Primer uporabe enega nivoja razčlenitvenih kontov za evidentiranje poslovnih dogodkov med povezanimi podjetji.....	65
Tabela 10: Primer navzkrižnega preverjanja usklajenosti kategorij iz bilance stanja treh podjetij v skupini A1 za leto 2001.....	77

Kazalo slik

Slika 1: Metode uskupinjevanja glede na kontrolo obvladujoče družbe.....	13
Slika 2: Delitev e-poslovanja po vrstah kupcev in prodajalcev.....	39
Slika 3: Opredelitev e-poslovanja po izdelku, posredniku in procesu.....	42
Slika 4: Obseg internetnega e-poslovanja na svetu v letih 1994-2002 (v mlrd USD)....	43
Slika 5: Razmerje med B2C in B2B e-trgovanja v ZDA v obdobju od 1998-2003 (v mlrd USD).....	44
Slika 6: Skupna vrednost nakupov potrošnikov preko evropskih internetnih strani v obdobju 1997-2002 (v mio USD).....	45
Slika 7: Pregled razlik med predvidevanji različnih napovedovalcev o obsegu internetne prodaje potrošnikom za leto 1999 (v mlrd USD).....	46
Slika 8: Primer vnosa podatkov iz šifranta poslovnih partnerjev.....	61
Slika 9: Primer nastavitve skupin in podjetij po skupinah.....	63
Slika 10: Primer vpisanega konta.....	67
Slika 11: Primer tabele za pretvorbo kontnega načrta Avtohiše Real d.o.o. v kontni načrt A1, d.d.	68
Slika 12: Primer seznama kategorij za ločevanje poslovnih dogodkov v skupini A1.....	69
Slika 13: Primer evidentiranja poslovnih dogodkov z uporabo oznak za ločevanje vrst prometa.....	70
Slika 14: Primer knjiženja dobaviteljevega računa z uporabo oznak za tip partnerja.....	71
Slika 15: Primer označenih in vpisanih kategorij izkaza stanja.....	72
Slika 16: Primer označenih in vpisanih kategorij izkaza poslovnega izida.....	73
Slika 17: Primer nastavitve prenosa podatkov s kontov glavne knjige v podatkovne kategorije računovodskih izkazov.....	74

1. UVOD

1.1. *Problematika in namen magistrskega dela*

Vsakodnevni boj na trgu sili podjetja, da se obnašajo racionalno – da se ravnajo po osnovnem načelu gospodarjenja in da s čim nižjimi vložki dosežejo zastavljene cilje, oziroma, da z vloženi sredstvi maksimirajo svoje koristi (Prašnikar, 1991, str. 5). To velja tako za tovarne, trgovine, banke, kot tudi za posamezne oddelke znotraj podjetij.

Eno od sredstev, ki omogoča racionalnejše vedenje, torej kar največji izkoristek danih virov, ki so nam na razpolago, je nedvomno tudi boljša uporaba informacijske tehnologije, brez katere si sicer sodobnega poslovanja ne moremo več zamisliti. Na nekatera področja je informacijska tehnologija z vsemi svojimi prednostmi segla že davno – le pomislimo na vsakodnevno pisarniško delo, na nekaterih ožje specializiranih področjih pa še vedno obstajajo tako imenovane črne luknje - področja, kjer je v uporabi še vedno precej zakoreninjenih in preživetih metod dela, ki terjajo ogromno časa, da se doseže zastavljeni cilj.

Eno od takih zapostavljenih področij je tudi konsolidiranje oziroma uskupinjevanje računovodskih izkazov povezanih podjetij, ki je prav gotovo ena od strokovno zahtevnejših in časovno obsežnejših nalog vsake računovodske službe v skupini medsebojno povezanih podjetij (Vrankar, 1995, str. 3).

Glavni namen te naloge je namreč prikaz premoženjskega in finančnega stanja, ter poslovnega izida medsebojno povezanih podjetij, kot da bi šlo za eno samo podjetje. Da pa bi to lahko storili, je potrebno izločiti iz izkazov posameznih podjetij vsa stanja in vse poslovne dogodke med člani te skupine (Vrankar, 1995, str.13). Problemov na poti do tega cilja je torej več, vsekakor pa jih pametna in premišljena uporaba informacijske tehnologije lahko bistveno zmanjša.

Če želimo informacijsko tehnologijo pametno uporabiti, potem ni dovolj, da le kupimo skupek dragih programov in opreme, za katere smo slišali same pohvalne besede, ampak moramo poznati tako zahteve računovodij, kot zmožnosti in omejitve informacijske tehnologije. Šele na tej podlagi smo sposobni poenostaviti postopke, zmanjšati zapletenost organizacije in odpraviti nepotrebne procese, kar nam omogoči, da dosežemo končni cilj – hitreje in bolje opravljeno nalogo z nižjimi stroški (Gričar, 1999, str. 5).

Namen magistrskega dela je združiti teorijo, tuja in lastna spoznanja ter izkušnje in na tej podlagi oblikovati konkretne napotke in smernice, ki bi omogočili računovodskim

delavcem in računalniškim programerjem, da bi bolje razumeli potrebe drug drugega. To bi jim omogočilo, da bi lahko skupaj prišli do sodobnih računovodskih programov, ki bi pripomogli k hitrejšemu, lažjemu in cenejšemu sestavljanju konsolidiranih oziroma skupinskih računovodskih izkazov.

Namen naloge izhaja iz spoznanja, da računovodski delavci in računalniški programerji obvladajo svoj posel do potankosti, žal pa drug drugemu ne znajo natančno in urejeno povedati in razložiti kaj potrebujejo oziroma kaj želijo, predvsem pa zakaj je nekaj nujno potrebno in zakaj je nekaj nesprejemljivo. Vmes je torej nujno potreben vezni člen, ki poveže obe področji, tako kot je med sogovornikoma iz dveh držav potreben skupen jezik, da lahko medsebojna komunikacija steče.

Namen te naloge je prav to – biti vezni člen med dvema strokovno zahtevnima področjema, saj je le z združevanjem moči in izmenjavo znanja moč doseči veliko več, kot pa le površno poenostavitev dela. To bi vsem vključenim v ta proces omogočilo bistven prihranek časa in s tem seveda nižje stroške poslovanja v podjetjih, katerih računovodske službe so zavezane k sestavljanju konsolidiranih računovodskih izkazov.

1.2. Cilji

Cilji magistrskega dela izhajajo iz prej opisanega namena.

Prvi cilj je najprej predstaviti tako vsebinski kot tehnični vidik konsolidiranja računovodskih izkazov povezanih podjetij. V tem delu je predstavitev konsolidiranja samo toliko podrobna, da omogoča predvsem računalniškim programerjem pridobiti celovit vpogled v ta zahtevni postopek. Ta del je do neke mere namenjen tudi računovodskim delavcem, ki pa morajo vsekakor obravnavano problematiko poznati še bistveno bolj podrobno, kot je lahko to predstavljeno v okviru tega prvega dela.

V drugem delu sledi predstavitev sodobnih trendov v razvoju informacijske tehnologije in uporabi elektronskega poslovanja, pregled kratkoročnih in dolgoročnih koristi ter posledic uvedbe le-tega na konkretnih primerih. Na podlagi tega poglavja se bodo lahko računovodski delavci prepričali v smiselnost vlaganja svoje energije in znanja v uvajanje elektronskega poslovanja tudi na njihovo področje dela. Namen drugega dela ni nizati neskončne tehnične izraze in razglabljati o najnovejših tehničnih rešitvah, katere informatiki dobro poznajo, ampak predstaviti sodobno tehnologijo in pa predvsem možnosti, ki jih ta lahko nudi računovodskim delavcem pri njihovem delu.

Tretji del pa je namenjen, na podlagi v prejšnjih dveh poglavjih predstavljenih ugotovitev in spoznanj, oblikovanju konkretnih smernic in priporočil za izdelavo sodobne računovodske programske opreme, ki bi poenostavila in pocenila sestavljanje konsolidiranih računovodskih izkazov.

1.3. Metode dela

Pri pisanju magistrskega dela bom uporabil izkušnje in spoznanja z dodiplomskega in podiplomskega študija na Ekonomski fakulteti v Ljubljani, pa tudi iz prakse, ki sem jo pridobil z vodenjem računovodske, informacijske in finančne službe v družbi A1, investicijsko upravljanje, d.d. iz Ljubljane, ki je matična družba večjega števila povezanih družb v okviru skupine A1.

V magistrskem delu sta uporabljeni tako teoretična kot izkustvena metoda, neposredno izhajajoča iz praktičnih izkušenj. Pri teoretični obdelavi problema sem se oprl na raziskovanje domače in tuje literature, uporabljeni pa so tudi drugi viri.

V sklepnem delu so, s pomočjo povezave obeh navedenih metod, podana konkretna priporočila in rešitve, ki so uporabljena v okviru skupine A1 – skupine podjetij, ki je zavezana k sestavljanju konsolidiranih računovodskih izkazov. Ta izhodišča in priporočila lahko omogočijo vsem zainteresiranim doseči v magistrskem delu zastavljeni cilj.

2. USKUPINJEVANJE ALI KONSOLIDACIJA

2.1. *Opredelitev uskupinjevanja in skupinskih računovodskih izkazov*

2.1.1. Opredelitev in namen uskupinjevanja

Gospodarski subjekti (v nadaljnjem besedilu bom zaradi poenostavitve uporabljal kar izraz podjetja) so, v skladu z veljavnimi predpisi, dolžni redno sestavljati računovodske izkaze, v katerih predstavijo vsaj uspešnost svojega poslovanja in stanje njihovih sredstev in obveznosti do virov sredstev.

Glede na to, da je večina podjetij relativno samostojnih pri svojih odločitvah, ki se nanašajo na njihove poslovne odločitve, seveda če tu odmislimo ekonomske in druge omejitve, ki jih postavlja okolje v katerem delujejo, taki izkazi odražajo pravo sliko stanja v teh podjetjih.

Obstajajo pa tudi podjetja, ki niso samostojna, ampak so pod kontrolo drugih. V takih primerih pa njihovi izkazi ne dajejo v celoti prave slike, zato jih je potrebno primerno prilagoditi in združiti z izkazi drugih, v skupino povezanih podjetij, da dobimo na koncu sliko, ki prikazuje premoženjsko in finančno stanje skupine ter njen poslovni izid, kot da bi šlo za eno samo podjetje (Turk, 1999, str. 399).

Sama potreba po tako prilagojenih in dopoljenih računovodskih izkazih izvira iz namena pravilnega informiranja vseh, ki te informacije potrebujejo in jih zanimajo – torej od lastnikov posameznih podjetij, njihovih vodstev, upnikov, kupcev in vseh drugih, ki jih to zadeva. Skupinski računovodski izkazi namreč pogosto predstavljajo edino čisto sliko vseh virov skupine podjetij, ki jih obvladuje obvladujoče podjetje in vsem uporabnikom teh informacij naj bi s tem zagotovili resničen in pošten prikaz sredstev, obveznosti, finančnega položaja in dobička ali izgube skupine kot celote na način, ki jim omogoča oblikovanje mnenja o upoštevanosti njihovega interesa in istočasno sprejemanje odločitev (Odar, 1998, str. 26).

Vloga skupinskih računovodskih izkazov je torej v dopolnjevanju informacij, ki jih uporabniki le-teh lahko dobijo na podlagi računovodskih izkazov posameznih družb, ki sestavljajo skupino. Skupinski računovodski izkazi ne morejo biti nadomestilo za posamezne računovodske izkaze posameznih podjetij, lahko so le njihovo dopolnilo.

Celotnemu postopku prilagoditve izkazov posameznih podjetij in združitve tako prilagojenih izkazov povezanih podjetij pravimo uskupinjevanje oziroma konsolidacija računovodskih izkazov, končni rezultat tega postopka pa so skupinski izkazi skupine podjetij.

V Sloveniji je bila izdelava skupinskih računovodskih izkazov uzakonjena v letu 1993, ko je bil sprejet Zakon o gospodarskih družbah (=ZGD) in Slovenski računovodski standardi (=SRS), čeprav je že pred tem 20. člen Zakona o računovodstvu predpisoval sestavljanje teh izkazov. Konsolidirani računovodski izkazi pa so v svetu že dolgo uveljavljeni, saj so se v ZDA pojavili že ob koncu 18. stoletja, v Veliki Britaniji pa je bilo konsolidiranje uzakonjeno leta 1947. V preostalih evropskih državah so postali obvezni po sprejetju Sedme smernice EU v letu 1983, ki vsebuje dokaj natančna določila o uskupinjevanju (Guček, 1998, str. 3).

Skupinski računovodski izkazi so v skladu s 53. členom ZGD in SRS sestavljeni iz:

- skupinske bilance stanja,
- skupinskega izkaza poslovnega izida,
- skupinskega izkaza finančnega izida,
- skupinskega izkaza gibanja kapitala.

Na tem mestu je vsekakor potrebno opozoriti, da obstaja nekaj nedoslednosti pri izrazih povezanih z uskupinjevanjem. ZGD uporablja izraz konsolidacija, SRS pa uskupinjevanje, poleg tega pa ZGD govori o nadrejenih in podrejenih družbah, SRS pa o obvladujočem podjetju ter o odvisnih, pridruženih in skupaj obvladovanih podjetjih. V nadaljevanju bom sam uporabljal izraz uskupinjevanje in njemu sorodne izraze, kajti le-ti so bili uveljavljeni s kasneje sprejetimi SRS. Ob tem se je seveda potrebno zavedati, da bodo novi izrazi potrebovali svoj čas, da se bodo začeli širše uporabljati tudi po podjetjih in v širši javnosti, zato je dobro poznati tudi do nedavnega uporabljane izraze.

2.1.2. Opredelitev skupine

Moč in oblika kontrole podjetij lahko izvira iz različnih dejavnikov, v vsakem primeru pa je opredelitev kontrole enega podjetja nad drugim ključnega pomena za opredelitev skupine (Vrankar, 1995, str. 13).

Skozi zgodovino sta se izoblikovala dva koncepta kontrole:

- koncept pravne kontrole in
- koncept ekonomske kontrole.

Prvi se je uveljavil v Združenih državah Amerike, Veliki Britaniji ter mnogih drugih državah in govori o kontroli v primerih, ko ima matično podjetje določen odstotek glasovalnih pravic ali lastniškega kapitala odvisnega podjetja. Ta koncept pa tudi v teh državah mnogi kritizirajo (Larsen, 2000, str. 234) ravno zaradi svoje omejenosti in opozarjajo, da je precej boljši drugi koncept – koncept ekonomske kontrole.

Koncept ekonomske kontrole se je uveljavil v Nemčiji in ne temelji le na lastniških povezavah, ampak na dejanskem stanju povezav med podjetji. Po tem konceptu sestavljajo skupino tudi podjetja, ki so sicer lastniško samostojna, če lahko eno podjetje uveljavlja tolikšen večinski vpliv na druga podjetja, da jih v resnici upravlja. Lastništvo je v tem primeru le eden od možnih načinov doseganja prevladujočega vpliva v drugih podjetjih. Koncept ekonomske kontrole je uveljavljen tudi v sedmi smernici EU (smernica o uskupinjenem zaključku) in prevladuje tudi v ZGD in v SRS.

Glede na določbe ZGD sestavljajo skupino družba s sedežem v Republiki Sloveniji, ki je nadrejena družba eni ali več podrejenim družbam, in vse njej podrejene družbe, ki so organizirane kot kapitalske družbe (Bohinc, 2002, str. 278).

Družba je nadrejena drugi družbi v primeru:

- če ima večino glasovalnih pravic v drugi družbi, ali
- če ima pravico imenovati oziroma odpoklicati večino članov uprave ali nadzornega sveta druge družbe, ali
- če ima pravico izvrševati prevladujoč vpliv nad drugo družbo na podlagi podjetniške pogodbe oziroma na podlagi drugega pravnega temelja, ali
- če ima v drugi družbi najmanj 20% glasovalnih pravic in je bila večina članov uprave ali nadzornega sveta te družbe, ki so opravljali to funkcijo v preteklem poslovnem letu in jo še opravljajo takrat, ko je treba izdelati skupinska poročila, imenovana izključno zaradi izvrševanja glasovalnih pravic nadrejene družbe, ali
- če je delničar oziroma družbenik v drugi družbi in če na podlagi dogovora z drugim delničarjem oziroma družbenikom te družbe nadzoruje večino glasovalnih pravic v tej družbi, ali
- če je udeležena v kapitalu druge družbe z najmanj 20% in
- bodisi dejansko izvršuje prevladujoč vpliv v tej družbi,
- bodisi sta obe s to družbo podrejeni enotnemu vodenju druge nadrejene družbe.

ZGD pa v 8. točki 53. člena določa tudi, da podrobnejša merila za opredelitev podrejenih družb predpisujejo Slovenski računovodski standardi, ki določajo, da skupino sestavljajo (SRS, 2001, str. 19):

- obvladujoče podjetje,
- podjetja, odvisna od njega zaradi deleža v kapitalu,
- podjetja, odvisna od njega zaradi prevladujočega vpliva iz drugih razlogov,
- pridružena podjetja, v katerih ima pomemben, ne pa tudi prevladujoč vpliv,
- podjetja, obvladovana skupaj z drugimi lastniki.

Šteje se, da ima obvladujoče podjetje pomemben vpliv na pridruženo podjetje, če je udeleženo najmanj z 20% v njegovem kapitalu, SRS pa predpisujejo tudi nekatere olajšave, saj lahko obvladujoče podjetje iz skupinskih računovodskih izkazov izloči:

- odvisna podjetja, ki jih namerava obvladujoče podjetje usmerjati le začasno, ker jih ima v svoji lasti le z namenom, da jih bo v bližnji prihodnosti odtujilo,

- odvisna podjetja, ki poslujejo v okviru strogih dolgoročnih omejitev, ki pomembno zmanjšujejo njihovo zmožnost, da bi svoja sredstva prenesla na obvladujoče podjetje.

Obvladujočemu podjetju, ki je samo hkrati tudi odvisno podjetje, ni treba sestavljati skupinskih računovodskih izkazov, če pridobi privolitev manjšinskih lastnikov kapitala. V tem primeru pa mora vseeno pojasniti razloge, zakaj jih ni sestavilo, skupaj s podlagami, na katerih so zasnovani računovodski izkazi odvisnih podjetij v njihovih ločenih računovodskih izkazih.

Z opredelitvijo skupine se ukvarjajo tudi mednarodni računovodski standardi (= MRS), kjer je opredeljeno, da skupino sestavljajo obvladujoče podjetje in vsa njegova odvisna podjetja, ki jih usmerja obvladujoče podjetje, razen tistih, ki so izključena (MRS 27, 2001, str. 599). Razlogi za izključitev odvisnega podjetja iz skupine, za katero je potrebno sestaviti skupinske računovodske izkaze, so v MRS identični tistim v SRS.

Predpostavka, da obstaja obvladovanje, velja, če ima obvladujoče podjetje neposredno ali posredno prek odvisnih podjetij več kot polovico glasov v podjetju, razen, če je v izjemnih primerih mogoče nedvoumno dokazati, da tako posedovanje ne prinaša obvladovanja.

Obvladovanje obstaja tudi, če ima obvladujoče podjetje v podjetju polovico glasov ali manj, če:

- obvladuje več kot polovico glasov na podlagi dogovora z drugimi finančnimi vlagatelji,
- ima moč voditi politiko financiranja in poslovanja v podjetju po zakonu ali na podlagi pogodbe,
- ima moč imenovati ali odpoklicati večino članov upravnega odbora ali ustreznega odločevalnega organa ali
- ima večino glasov na sejah upravnega odbora ali ustreznega odločevalnega organa.

2.2. Temelji uskupinjevanja računovodskih izkazov

2.2.1. Teorije uskupinjevanja

V praksi so se razvile tri teorije uskupinjevanja, ki se med seboj ločijo po tem, katere informacijske potrebe uporabnikov postavljajo v ospredje, kako obračunavajo poštene vrednosti premoženja, kako izkazujejo manjšinske deleže in kako obračunavajo poslovne dogodke znotraj skupine (Turk et al., 1999, str. 403).

Te tri teorije so:

- interesna teorija (angl. proprietary theory),
- teorija matičnega podjetja (angl. parent company theory),
- teorija enotnega podjetja (angl. entity theory).

2.2.1.1. Interesna teorija

Ta teorija postavlja v ospredje interes lastnika z večinskim vplivom. Izhodišče te teorije je, da so vsa sredstva in obveznosti, ki so zajeta v skupinske računovodske izkaze, last matičnega podjetja, zato je vanje zajet tudi samo sorazmerni del sredstev in obveznosti odvisnega podjetja, ki ustreza deležu matičnega podjetja v kapitalu odvisnega podjetja. Skladno s tem izhodiščem, se manjšinski deleži seveda ne izkazujejo, prav tako se izločijo dobički in izgube iz medsebojnih poslovnih dogodkov samo do višine deleža matičnega podjetja.

Pri tej teoriji ne gre za popolno uskupinjevanje, temveč za sorazmerno uskupinjevanje. Najpogosteje se uporablja pri skupnih podvigih (angl. joint-ventures).

2.2.1.2. Teorija matičnega podjetja

Ta teorija je razširjena interesna teorija. Izhodišče te teorije je v predpostavki, da so skupinski računovodski izkazi razširjeni računovodski izkazi obvladujoče gospodarske družbe. V računovodske izkaze so po tej teoriji vključena vsa sredstva in obveznosti odvisnega podjetja, deleži, ki pripadajo manjšinskim lastnikom, pa se izkazujejo v posebni postavki med obveznostmi »delež manjšinskih lastnikov«. Dobički ali izgube, ki pripadajo manjšinskim lastnikom, se odštejejo od celotnih dobičkov in prikažejo v posebni postavki v skupinskem izkazu poslovnega izida. Deleži manjšinskih lastnikov se izračunavajo na osnovi deleža knjižnih vrednostih premoženja in obveznosti odvisnega podjetja, vendar brez upoštevanja prilagoditev.

2.2.1.3. Teorija enotnega podjetja

Kot že ime teorije pove, gradi ta teorija na stališču, da je celotna skupina dejansko eno samo enotno podjetje. Tako v okviru te teorije vsa sredstva in obveznosti vseh podjetij v skupini pripadajo skupini, enako pa velja tudi za vse poslovne dogodke med podjetji v skupini. Pri sestavljanju skupinskih računovodskih izkazov se sorazmerni del sredstev in obveznosti ter skritih rezerv in bremen razdeli tako na večinske kot na manjšinske lastnike,

manjšinski deleži pa so izkazani kot del kapitala skupine (in ne kot obveznosti, kot so pri teoriji matičnega podjetja) (Vrankar, 1995, str. 18).

Dobiček ali izguba skupine se sorazmerno razdeli med večinske in manjšinske lastnike. Dobički in izgube iz medsebojnih poslovnih dogodkov v skupini se v celoti izločijo in se sorazmerno odštejejo od večinskih in manjšinskih deležev v dobičku ali izgubi.

Glede na določbo v SRS (SRS 8.12), da se deleži manjšinskih lastnikov izkazujejo ločeno v okviru kapitala lahko sklepamo, da je ta teorija izhodišče za izdelavo skupinskih računovodskih izkazov v Sloveniji.

2.2.2. Predpostavke uskupinjevanja

Skupinski računovodski izkazi izpolnjujejo predvsem informacijsko nalogo, za njihovo oblikovanje pa so potrebni določeni postopki, ki jih skupaj imenujemo uskupinjevanje. Zanje ne obstoja posebno knjigovodstvo, ampak nastanejo z združitvijo računovodskih izkazov posameznih pravno samostojnih družb. Da pa je moč postopek pravilno izpeljati, je potrebno upoštevati kar nekaj predpostavk (Cvelbar, 2002, str. 13):

- predpostavka enotnega podjetja,
- predpostavka izkazovanja resničnega premoženjskega in finančnega stanja ter poslovnega izida,
- predpostavka popolnosti skupine,
- predpostavka popolnosti vsebine računovodskih izkazov in enotnega zajemanja vanje,
- predpostavka enotnega vrednotenja,
- predpostavka istega datuma,
- predpostavka dosledne stanovitnosti metod uskupinjevanja,
- predpostavka jasnosti in preglednosti,
- predpostavka gospodarnosti,
- predpostavka pomembnosti.

2.2.2.1. Predpostavka enotnega podjetja

Temeljna predpostavka uskupinjevanja je predpostavka enotnega podjetja. Ta zahteva, da morajo skupinski računovodski izkazi prikazati premoženjsko in finančno stanje ter poslovni izid skupine podjetij, kot da bi bilo to eno samo podjetje.

Za doseg tega cilja so potrebni postopki, ki preprečujejo dvojno zajemanje sredstev in obveznosti, in ki poslovne dogodke med podjetji obravnavajo, kot da bi se zgodili znotraj enega podjetja. S tem se nevtralizira njihov vpliv na poslovni izid skupine.

Ti postopki so:

- uskupinjevanje kapitala,
- izločitev medsebojnih terjatev in obveznosti,
- izločitev dobičkov in izgub iz medsebojnih poslovnih dogodkov,
- izločitev prihodkov in odhodkov nastalih v poslovnih dogodkih med podjetji v skupini.

Predpostavko enotnega podjetja mnogi avtorji opredeljujejo kot predpostavko, iz katere izvirajo vse ostale predpostavke.

2.2.2.2. Predpostavka izkazovanja resničnega premoženjskega in finančnega stanja ter poslovnega izida

Skupinski računovodski izkazi morajo prikazovati resnično sliko premoženjskega in finančnega položaja skupine. Če temu ni tako, morajo biti v dodatku izkazom pojasnjeni vzroki in njihov vpliv na premoženjski in finančni položaj, ter na poslovni izid.

2.2.2.3. Predpostavka popolnosti skupine

Ta predpostavka zahteva, da je potrebno v skupinske računovodske izkaze zajeti matično podjetje in vsa podjetja, ki v skladu s predpisi in standardi sodijo v skupino, ne glede na kraj njihovega sedeža.

2.2.2.4. Predpostavka popolnosti vsebine računovodskih izkazov in enotnega zajemanja vanje

Uskupinjuje se vsa sredstva in obveznosti ter prihodki in odhodki vseh družb, ki sestavljajo skupino, ne glede na to, kako so obravnavani v računovodskih izkazih posameznih družb. Za vsa sredstva, obveznosti, prihodke in odhodke je potrebno uporabljati enoten način zajemanja v računovodske izkaze, in sicer tistega, ki izvira iz predpisov in standardov države matičnega podjetja.

Iz te predpostavke izhaja, da morajo posamezne družbe svoje računovodske izkaze spremeniti oziroma prilagoditi, tako da ustrezajo tistim, ki jih za skupinske računovodske

izkaze uporablja matično podjetje. To pomeni, da morajo podjetja sestaviti posebne računovodske izkaze, ki niso enaki njihovim uradnim računovodskim izkazom.

Posebne računovodske izkaze je še posebej potrebno izdelati za podjetja v tujini. To opravilo sodi med pripravljalne naloge uskupinjevanja. Računovodske izkaze je potrebno prilagoditi pred samim uskupinjevanjem, saj to lahko vpliva na kapital posameznega podjetja in s tem tudi na skupinske računovodske izkaze.

2.2.2.5. Predpostavka enotnega vrednotenja

Ta predpostavka zahteva, da se vsa sredstva in obveznosti vseh, ki sestavljajo skupino, ocenjujejo po enotnih metodah. Veljajo in uporabljajo se metode, ki so dopustne v državi obvladujoče družbe, ki je zavezana k sestavitvi skupinskih računovodskih izkazov, in ki jih ta tudi uporablja.

Obstaja seveda možnost, da so sredstva in viri v posameznih računovodskih izkazih ovrednoteni po drugih metodah. V tem primeru se uradni računovodski izkazi take družbe razlikujejo od računovodskih izkazov, ki se jih nato uporabi za izdelavo skupinskih računovodskih izkazov. Razlike med izkazi morajo biti zabeležene in obrazložene v dodatkih k skupinskim računovodskim izkazom.

2.2.2.6. Predpostavka istega datuma

Predpostavka istega datuma zahteva, da je potrebno vse računovodske izkaze podjetij v skupini sestaviti na isti datum, kot je datum računovodskih izkazov obvladujoče družbe.

Sedma smernica EU sicer dopušča, da je med datumi, na katere so sestavljeni računovodski izkazi posameznih družb, lahko časovna razlika, vendar največ tri mesece, vsekakor pa morajo biti učinki pomembnih poslovnih dogodkov, ki nastanejo v tem še dopustnem časovnem obdobju, preračunani.

2.2.2.7. Predpostavka dosledne stanovitnosti metod uskupinjevanja

Metode uskupinjevanja se morajo dosledno uporabljati skozi obdobja. Pri tem ločimo oblikovno stanovitnost in vsebinsko stanovitnost.

Oblikovna stanovitnost se nanaša na obliko in razčlenitev računovodskih izkazov ter na vsebino posameznih kategorij le-teh. Kršitev tega načela je dopustna le v primeru, ko

spremenjeno izkazovanje zagotavlja boljši vpogled v premoženjsko in finančno stanje ter poslovni izid.

Vsebinska stanovitnost pa pomeni, da je potrebno uporabljati iste metode in iste postopke pri sestavljanju računovodskih izkazov iz obdobja v obdobje. Odstopanje od tega načela je dovoljeno le, če uporaba dotedanjih metod in postopkov zaradi spremenjenih razmer ni več ustrezna in vpliva na prikaz resničnega premoženjskega in finančnega stanja ter poslovnega izida. To velja tudi ob morebitnih spremembah predpisov in standardov, ki jih je potrebno upoštevati pri sestavljanju računovodskih izkazov.

2.2.2.8. Predpostavka jasnosti in preglednosti

Namen predpostavke jasnosti in preglednosti je zagotoviti pomembne informacije. Načelo jasnosti in preglednosti zato zahteva, da so skupinski računovodski izkazi sestavljeni tako, da so vse postavke dovolj podrobno razčlenjene, vsebinsko pravilne in nedvoumno opredeljene, pri čemer se za enake poslovne dogodke uporabljajo enake oznake.

Preglednost je zagotovljena, če so postavke in pojasnila predstavljena v urejenem in razumljivem vrstnem redu.

2.2.2.9. Predpostavka gospodarnosti

Za sestavitev skupinskih računovodskih izkazov je potrebna vrsta postopkov, ki terjajo svoj čas in povzročajo stroške. Načelo gospodarnosti zato dopušča, da se presodi koristi rezultatov posameznih postopkov in v primeru, ko je uporabna vrednost informacij, ki bi jih izgubili, če bi omejili določene postopke tako majhna, da ne vpliva na prikaz poštenega premoženjskega in finančnega stanja ter poslovnega izida skupine, takrat lahko take postopke opustimo.

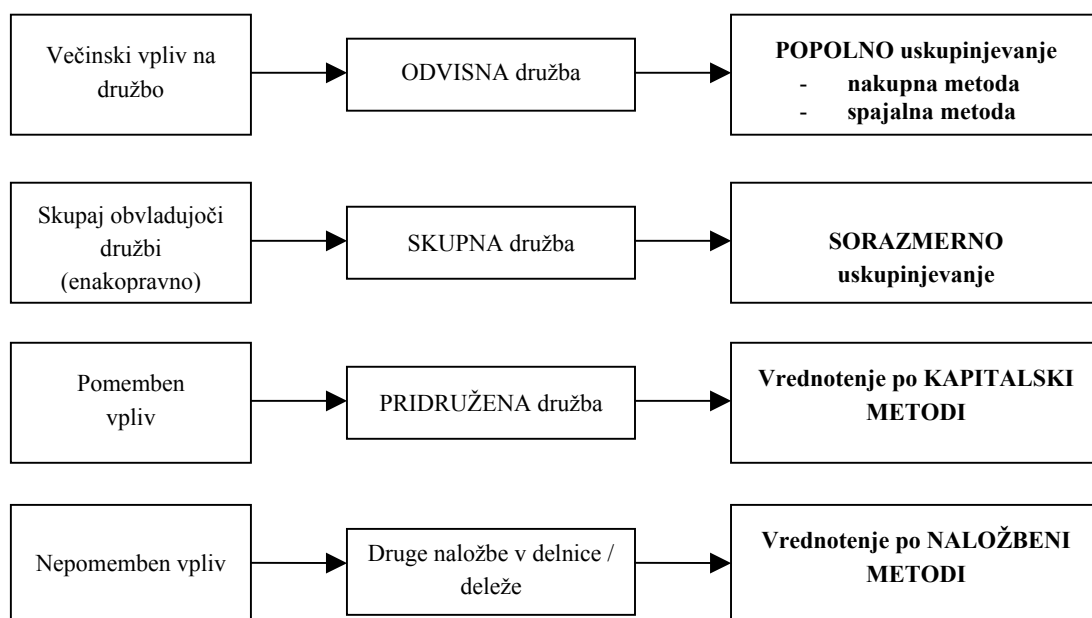
2.2.2.10. Predpostavka pomembnosti

Vrednost skupinskih računovodskih izkazov za uporabnika se meri po podatkih, ki jih ti vsebujejo in po njihovi pomembnosti. To načelo zato zahteva, da morajo računovodski izkazi vsebovati vse postavke in podatke, ki so dovolj pomembni, da lahko vplivajo na ocene in odločitve uporabnikov. Kopica nepomembnih podatkov lahko zmanjša informacijsko vrednost takih izkazov, zato jih je bolje opustiti in bolj podrobno predstaviti le pomembnejše.

2.2.3. Metode uskupinjevanja

Obstaja več metod obračunavanja poslovnih združenj, uporaba ustrezne pa je odvisna od vpliva obvladujočega podjetja na povezano podjetje. Vpliv obvladujočega podjetja lahko sega vse od večinskega vpliva na odvisno družbo, ko je v uporabi popolno uskupinjevanje, pa do nepomembnega vpliva, ko je take naložbe potrebno vrednotiti z uporabo naložbene metode. To prikazuje tudi slika 1, v nadaljevanju pa sledi bolj podroben opis vsake izmed možnih relacij med obvladujočo družbo in povezanim podjetjem, ter možne metode uskupinjevanja.

Slika 1: Metode uskupinjevanja glede na kontrolo obvladujoče družbe

Vir: Cvelbar, 2002, str. 9.

2.2.3.1. Popolno uskupinjevanje

Kadar ima matično podjetje večinski vpliv na drugo podjetje, ki je v tem primeru torej odvisno od matičnega, se v skladu s teorijo enotne družbe v skupinske računovodske izkaze zajame vsa sredstva in obveznosti odvisnega podjetja. Ta način se imenuje popolno uskupinjevanje.

Obstajata dve metodi popolnega uskupinjevanja:

- nakupna metoda in

- spajalna metoda.

Nakupna metoda

Nakupna metoda predpostavlja, da matična družba z nakupom pridobi prevladujoč vpliv nad odvisno družbo. S tem matična družba pridobi sredstva in obveznosti odvisne družbe, prejšnji lastniki pa s tem prodajo svoj delež in zanj dobijo nadomestilo v gotovini ali drugih predmetih. Kupnina, plačana za deleže odvisne družbe, je izplačana izven skupine in za skupino predstavlja odliv sredstev. Nakupna metoda se uporablja tudi v primeru, ko matično podjetje ustanovi novo odvisno podjetje.

Spajalna metoda

Spajalna metoda se uporablja predvsem v Veliki Britaniji in ZDA ob združevanju gospodarskih družb, kjer je bil delež v odvisnem podjetju pridobljen z zamenjavo delnic matičnega podjetja za deleže v odvisnem podjetju. Po izmenjavi deležev imata oba lastnika še vedno lastniške interese v odvisni družbi, kajti dotedanji lastniki so svoj neposredni delež v odvisnem podjetju zamenjali za posrednega preko udeležbe v matičnem podjetju.

V ozadju take izmenjave deležev je ideja o združitvi interesov različnih skupin lastnikov v isti družbi z združitvijo do tedaj ločenih sredstev, ne da bi se le-ta zmanjšala, in racionalizaciji družbe z namenom zvišanja tržne vrednosti, dobička in tržnega deleža. Ekonomsko tveganje kljub temu še vedno obstaja za obe skupini lastnikov in se v prihodnosti upravlja skupno.

Postopek je zelo podoben spojitvi, pri kateri sredstva enega podjetja prevzame drugo, vendar v tem primeru obe podjetji tudi po spojitvi ostaneta samostojni. Obe vodita svoje računovodske evidence tako, kot da bi že od nekdaj sestavljali skupino, zato se v skupinske računovodske izkaze vsa sredstva in obveznosti prenesejo po knjižnih vrednostih.

Spajalna metoda se uporablja bolj poredko, saj je njena uporaba vezana na izpolnjevanje natančno določenih pogojev. Nasprotno od tega pa je nakupna metoda primerna za skoraj vse oblike poslovnega združevanja, ne glede na njihovo pravno obliko, saj je, razen v skrajno redkih primerih, mogoče ugotoviti, katero podjetje je kupec drugega podjetja in kateri delničarji oziroma družbeniki ter poslovodstvo prevzamejo prevladujoč vpliv v skupini (Vrankar, 1995, str. 20).

Spajalna metoda se od nakupne razlikuje samo po uskupinjevanju kapitala, vsi ostali postopki uskupinjevanja pa so pri obeh metodah enaki.

2.2.3.2. Sorazmerno uskupinjevanje

Sorazmerna oz. proporcionalna metoda izhaja iz interesne teorije uskupinjevanja. Uporabimo jo v primerih, ko obvladujoča družba upravlja odvisno podjetje skupaj z drugim ali drugimi podjetji, ki niso v skupini. Vpliv obvladujoče družbe je sicer pomemben, ni pa tudi prevladujoč (Cvelbar, 2002, str. 11).

Bistvena značilnost te metode je, da se v skupino vključijo sredstva in obveznosti, ter prihodki in odhodki v enakem deležu, kot je delež obvladujoče družbe v kapitalu povezane družbe. Metodo je potrebno prenehati uporabljati takoj, ko podjetje preneha soobvladovati drugo podjetje.

Komisija Evropske skupnosti je utemeljila uporabo te metode z razlago, da je skupina v primeru skupnega podjetja dejavno udeležena pri njegovem upravljanju in tako tudi pri njegovem dobičku ali izgubi. Sorazmerno vključevanje skupnega podjetja je primeren način za predstavitev gospodarske stvarnosti, torej povezanosti skupine s podjetjem. V takem primeru bi popolno uskupinjevanje ne bilo primerno zato, ker na podjetje, ki ga skupina vodi skupaj z drugimi podjetji, ki so izven skupine, ne moremo gledati kot na gospodarsko celoto skupine (Vrankar, 1995, str. 12).

Z uporabo te metode se doseže boljši prikaz gospodarskega stanja skupine in se jasno prikaže, da skupna naložba ne sodi h gospodarski celoti skupine.

V mednarodni praksi uporaba metode sorazmernega uskupinjevanja ni pogosta in večinoma ni podrobneje urejena v predpisih in standardih. V MRS je bila uporaba te metode vključena šele v letu 1990 s sprejetjem standarda MRS 31, ki je začel veljati s 1.1.1992.

2.2.3.3. Kapitalska metoda

Kapitalska metoda ni posebna metoda uskupinjevanja, ampak je le posebna metoda vrednotenja in izkazovanja razmerij do pridruženih družb v skupinskih računovodskih izkazih.

Kapitalsko metodo se uporablja v primerih, ko ima obvladujoča družba zgolj pomemben vpliv na odvisno družbo, ne pa tudi prevladujočega. Glede na svoj vpliv ima investitor tudi določen del odgovornosti na poslovanje odvisnega podjetja in s tem za donos svoje naložbe, zato obvladujoča družba z uporabo kapitalske metode vključi v svoje računovodske izkaze tudi delež ustvarjenih rezultatov povezanih družb.

Ta metoda se torej uporablja pri upoštevanju pridruženih družb v skupinskih računovodskih izkazih, razen kadar gre za finančno naložbo, ki jo obvladujoča družba pridobi in ohranja z namenom, da jo bo v bližnji prihodnosti odtujila. V tem primeru je potrebno uporabiti naložbeno metodo.

Pri kapitalski metodi se v računovodskih izkazih investitorja naložbo najprej izkaže po svoji nabavni vrednosti, ki se nato povečuje ali zmanjšuje za njegov delež v dobičku ali izgubi pridruženega podjetja, ustvarjen po datumu naložbe. Morebitna izplačila dobička zmanjšujejo knjižno vrednost naložbe, njena vrednost pa se spremeni tudi, če se spremeni vlagateljov sorazmerni delež v kapitalu povezanega podjetja.

V skupinske računovodske izkaze je potrebno vključiti tudi razliko med knjižno in pošteno vrednostjo sorazmernega dela opredeljivega čistega premoženja povezane družbe.

Ta razlika predstavlja skrite rezerve in bremena, ki se, podobno kot pri nakupni metodi, v pomožnih evidencah razporedijo k posameznim ugotovljivim sredstvom in obveznostim, morebitna preostala razlika pa se izkaže kot dobro ali slabo ime. V naslednjih letih se obračunava ustrezna amortizacija.

Uporaba kapitalne metode ni več mogoča od dne, ko naložbenik nima več pomembnega vpliva na obvladujočo družbo, četudi obdrži svojo finančno naložbo ali pa le njen del. V tem primeru namreč pridružena družba posluje znotraj strogih omejitev, ki pomembno zmanjšujejo zmožnost prenosa njenih sredstev na naložbenika. V tem primeru je potrebno knjigovodsko vrednost finančne naložbe obravnavati po naložbeni metodi.

Občasno se sreča kapitalna metoda še v dveh različicah, in sicer kot:

- razširjena kapitalna metoda udeležbe in
- metoda udeležbe na osnovi nabavne vrednosti investicije.

2.2.3.4. Naložbena metoda

Kadar gre za npr. svežnje delnic ali manjše deleže v družbah, torej za relativno nepovezane družbe z nepomembnim vplivom obvladujoče družbe, obračunavamo naložbe po nabavni vrednosti investicije. V takih primerih investitor izkazuje naložbo v svojih računovodskih izkazih v višini nabavne vrednosti kapitalskega deleža. Prihodke iz naslova udeležbe v dobičku knjiži le v višini razdeljenih dividend, ki presegajo zadržani dobiček pridružene družbe na dan nakupa kapitalskega deleža. Te dividende knjiži kot zmanjšanje svoje naložbe.

Ta metoda daje kvantitativno drugačne rezultate, saj investitor v svoje bilance ne vključuje nerazdeljenega dobička družbe v katero je investiral sredstva. V investitorjevih knjigah so izkazane le prejete dividende, zato obstaja možnost, da investitorjevi računovodski izkazi ne izkazujejo realnega stanja in materialnih sprememb v položaju pridružene družbe (Cvelbar, 2002, str. 13).

2.3. Izdelava skupinskih računovodskih izkazov

2.3.1. Oblika in vsebina skupinskih računovodskih izkazov

Oblika in vsebina računovodskih izkazov podjetja je določena v SRS v naslednjih posameznih standardih:

- SRS 24 – Oblike bilance stanja za zunanje poslovno poročanje,
- SRS 25 – Oblike izkaza poslovnega izida za zunanje poslovno poročanje,
- SRS 26 – Oblike izkaza finančnega izida za zunanje poslovno poročanje,
- SRS 27 – Oblike izkaza gibanja kapitala za zunanje poslovno poročanje.

Vsak izmed naštetih standardov določa najmanjšo še zadostno razčlenitev strukture posameznega izkaza, njegove različice, če obstajajo, in pa prilagoditve oblike skupinskega izkaza. V nadaljevanju so predstavljene posamezne oblike skupinskih izkazov.

2.3.1.1. Skupinska bilanca stanja

Bilanca stanja je temeljni računovodski izkaz, v katerem je resnično in pošteno prikazano stanje sredstev in obveznosti do njihovih virov za poslovno leto ali medletna obdobja, za katera se sestavlja. Razčlenitev izkaza je odvisna od potreb za katere je sestavljen, ter od narave podjetja.

Struktura bilance stanja za zunanje poročanje velikih in srednjih podjetij, ki je najbolj razčlenjena, je določena v SRS 24.4. (SRS, 2003, str. 168), ta struktura pa je v tabeli 1 dopolnjena še z določbama SRS 24.12. in SRS 24.13., ki se nanašata na skupinsko bilanco stanja. Kategorije, ki so dodane skupinski bilanci stanja so označene z zeleno barvo, zaradi medsebojnega pobotanja izločene kategorije pa so označene z rdečo barvo.

Tabela 1: Skupinska bilanca stanja

SREDSTVA

A. Stalna sredstva

I. Neopredmetena dolgoročna sredstva

1. Dolgoročno odloženi stroški poslovanja
2. Dolgoročno odloženi stroški razvijanja
3. Dolgoročne premoženjske pravice
4. Dobro ime
5. Predujmi za neopredmetena dolgoročna sredstva

II. Opredmetena dolgoročna sredstva

1. Zemljišča in zgradbe
 - a) Zemljišča
 - b) Zgradbe
2. Proizvajalne naprave in stroji
3. Druge naprave in oprema
4. Osnovna sredstva, ki se pridobivajo
 - a) Predujmi za pridobitev opredmetenih osnovnih sredstev
 - b) Opredmetena osnovna sredstva v izgradnji in izdelavi
5. Osnovna čreda
6. Večletni nasadi

III. Dolgoročne finančne naložbe

1. **Deleži v podjetjih v skupini**
2. Dolgoročne finančne terjatve do podjetij v skupini razen do pridruženih podjetij
3. Deleži v pridruženih podjetjih
4. Dolgoročne finančne terjatve do pridruženih podjetij
5. Drugi dolgoročni deleži
6. Druge dolgoročne finančne terjatve
7. Lastni deleži

B. Gibljava sredstva

I. Zaloge

1. Material
2. Nedokončana proizvodnja
3. Proizvodi in trgovsko blago
4. Predujmi za zaloge

II. Poslovne terjatve

a) Dolgoročne poslovne terjatve

1. Dolgoročne poslovne terjatve do kupcev (razen dolgoročnih poslovnih terjatev iz IIA2 in IIA3)

2. Dolgoročne poslovne terjatve do podjetij v skupini razen do pridruženih podjetij
 3. Dolgoročne poslovne terjatve do pridruženih podjetij
 4. Dolgoročne poslovne terjatve do drugih
 5. Dolgoročno nevplačani vpoklicani kapital
- b) Kratkoročne poslovne terjatve
1. Kratkoročne poslovne terjatve do kupcev (razen kratkoročnih poslovnih terjatev iz Iib2 in Iib3)
 2. Kratkoročne poslovne terjatve do podjetij v skupini razen do pridruženih podjetij
 3. Kratkoročne poslovne terjatve do pridruženih podjetij
 4. Kratkoročne poslovne terjatve do drugih
 5. Kratkoročno nevplačani vpoklicani kapital
- III. Kratkoročne finančne naložbe
1. Kratkoročni deleži v podjetjih v skupini razen v pridruženih podjetjih
 2. Kratkoročni deleži v pridruženih podjetjih
 3. Lastni delež
 4. Kratkoročne finančne naložbe do drugih
- IV. Dobroimetje pri bankah, čeki in gotovina

C. Aktivne časovne razmejitve

OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV

A. Kapital

- I. Vpoklicani kapital
 1. Osnovni kapital
 2. Nevpoklicani kapital (kot odbitna postavka)
- II. Kapitalske rezerve
- III. Rezerve iz dobička
 1. Zakonske rezerve
 2. Rezerve za lastne deleže
 3. Statutarne rezerve
 4. Druge rezerve iz dobička
- IV. Preneseni čisti poslovni izid
- V. Čisti poslovni izid poslovnega leta
- VI. Prevrednotovalni popravki kapitala
 1. Splošni prevrednotovalni popravek kapitala
 2. Posebni prevrednotovalni popravek kapitala
- VII. Uskupinjevalni popravek kapitala
- VIII. Kapital manjšinskih lastnikov

B. Rezervacije

1. Rezervacije za pokojnine in podobne obveznosti
2. Rezervacije za davčne obveznosti
3. Druge rezervacije

C. Finančne in poslovne obveznosti

a) Dolgoročne finančne in poslovne obveznosti

1. Dolgoročne obveznosti na podlagi obveznic (razen obveznosti iz Ca6 in Ca7)
2. Dolgoročne finančne obveznosti do bank (razen obveznosti iz Ca6 in Ca7)
3. Dolgoročne poslovne obveznosti na podlagi predujmov
4. Dolgoročne poslovne obveznosti do dobaviteljev (razen obveznosti iz Ca6 in Ca7)
5. Dolgoročne menične obveznosti (razen obveznosti iz Ca6 in Ca7)
6. Dolgoročne finančne in poslovne obveznosti (tudi obveznice) do podjetij v skupini razen do pridruženih podjetij
7. Dolgoročne finančne in poslovne obveznosti (tudi obveznice) do pridruženih podjetij
8. Dolgoročne finančne in poslovne obveznosti do drugih

b) Kratkoročne finančne in poslovne obveznosti

1. Kratkoročne obveznosti na podlagi obveznic (razen obveznosti iz Cb6 in Cb7)
2. Kratkoročne finančne obveznosti do bank (razen obveznosti iz Cb6 in Cb7)
3. Kratkoročne poslovne obveznosti na podlagi predujmov
4. Kratkoročne poslovne obveznosti do dobaviteljev (razen obveznosti iz Cb6 in Cb7)
5. Kratkoročne menične obveznosti (razen obveznosti iz Cb6 in Cb7)
6. Kratkoročne finančne in poslovne obveznosti (tudi obveznice) do podjetij v skupini razen do pridruženih podjetij
7. Kratkoročne finančne in poslovne obveznosti (tudi obveznice) do pridruženih podjetij
8. Kratkoročne finančne in poslovne obveznosti do drugih

D. Pasivne časovne razmejitve

Vir: SRS, 2003.

2.3.1.2. Skupinski izkaz poslovnega izida

Izkaz poslovnega izida je temeljni računovodski izkaz, v katerem je resnično in pošteno prikazan poslovni izid za poslovno leto ali medletna obdobja, za katera se sestavlja. Razčlenitev izkaza je odvisna od potreb za katere je sestavljen, ter od narave podjetja. Obstajata dve različici izkaza poslovnega izida, podjetje pa izbere tisto, ki mu bolj ustreza. Struktura obeh različic izkaza poslovnega izida za zunanje poročanje je določena v SRS 25.5. in SRS 25.6. (SRS, 2001, str. 178).

Prva različica izkaza poslovnega izida je predstavljena v tabeli 2, kjer pa je dopolnjena z določbama SRS 25.13. in SRS 25.14., ki se nanašata na skupinski izkaz poslovnega izida. Kategorije, ki so dodane skupinskemu izkazu poslovnega izida, so označene z zeleno barvo, kategorije, ki pa so izločene zaradi medsebojnega pobotanja, pa so označene z rdečo barvo.

Tabela 2: Skupinski izkaz poslovnega izida – različica I

-
1. Čisti prihodki od prodaje
 - a) Prihodki doseženi na domačem trgu
 - b) Prihodki doseženi na tujem trgu
 2. Sprememba vrednosti zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje
 3. Usredstveni lastni proizvodi in lastne storitve
 4. Drugi poslovni prihodki (s prevrednotovalnimi poslovnimi prihodki)
 5. Stroški blaga, materiala in storitev
 - a) Nabavna vrednost prodanega blaga in materiala ter stroški porabljenega materiala
 - b) Stroški storitev
 6. Stroški dela
 - a) Stroški plač
 - b) Stroški socialnih zavarovanj (posebej izkazani stroški pokojninskih zavarovanj)
 - c) Drugi stroški dela
 7. Odpisi vrednosti
 - a) Amortizacija in prevrednotovalni poslovni odhodki pri neopredmetenih dolgoročnih sredstvih in opredmetenih osnovnih sredstvih
 - b) Prevrednotovalni poslovni odhodki pri obratnih sredstvih
 8. Drugi poslovni odhodki
 9. Finančni prihodki iz deležev
 - a) **Finančni prihodki iz deležev v podjetjih v skupini razen v pridruženih podjetjih**
 - b) Finančni prihodki iz deležev v pridruženih podjetjih
 - c) Drugi finančni prihodki iz deležev (s prevrednotovalnimi finančnimi prihodki)

10. Finančni prihodki iz dolgoročnih terjatev
 - a) Finančni prihodki iz dolgoročnih terjatev do podjetij v skupini razen do pridruženih podjetij
 - b) Finančni prihodki iz dolgoročnih terjatev do pridruženih podjetij
 - c) Drugi finančni prihodki iz dolgoročnih terjatev (s prevrednotovalnimi finančnimi prihodki)
 11. Finančni prihodki iz kratkoročnih terjatev
 - a) Finančni prihodki iz obresti in kratkoročnih terjatev do podjetij v skupini razen do pridruženih podjetij
 - b) Finančni prihodki iz obresti in kratkoročnih terjatev do pridruženih podjetij
 - c) Drugi finančni prihodki iz obresti in kratkoročnih terjatev (s prevrednotovalnimi finančnimi prihodki)
 12. Finančni odhodki za odpise dolgoročnih in kratkoročnih finančnih naložb
 - a) Prevrednotovalni finančni odhodki pri finančnih naložbah v podjetja v skupini razen v pridružena podjetja
 - b) Prevrednotovalni finančni odhodki pri finančnih naložbah v pridružena podjetja
 - c) Drugi prevrednotovalni finančni odhodki
 13. Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti
 - a) Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti do podjetij v skupini razen do pridruženih podjetij
 - b) Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti do pridruženih podjetij
 - c) Drugi finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti
 14. Davek iz dobička iz rednega delovanja
 15. Čisti poslovni izid iz rednega delovanja (1±2+3+4-5-6-7-8+9+10+11-12-13-14)
 16. Izredni prihodki
 17. Izredni odhodki
 - a) Izredni odhodki brez prevrednotovalnega popravka kapitala
 - b) Izredni odhodki za prevrednotovalni popravek kapitala
 18. Poslovni izid zunaj rednega delovanja (16-17)
 19. Davek iz dobička zunaj rednega delovanja
 20. Drugi davki, ki niso izkazani v drugih postavkah
 - 20a. Čisti poslovni izid manjšinskih lastnikov
 21. Čisti poslovni izid obračunskega obdobja (15+16-17-19-20-20a)
-
22. Preneseni dobiček / Prenesena izguba
 23. Zmanjšanje (sprostitvev) kapitalskih rezerv
 24. Zmanjšanje (sprostitvev) rezerv iz dobička ločeno po posameznih vrstah teh rezerv
 25. Povečanje (dodatno oblikovanje) rezerv iz dobička ločeno po posameznih vrstah teh rezerv
 26. Bilančni dobiček / Bilančna izguba (21+22+24+25)
-

Vir: SRS, 2003.

V tabeli 3 pa je predstavljena druga različica izkaza poslovnega izida, ki je, prav tako kot prva, dopolnjena z določbama SRS 25.13. in SRS 25.14., ki se nanašata na skupinski izkaz poslovnega izida. Kategorije, ki so dodane skupinskemu izkazu poslovnega izida, so prav tako označene z zeleno barvo, kategorije, ki pa so izločene zaradi medsebojnega pobotanja, pa z rdečo.

Tabela 3: Skupinski izkaz poslovnega izida – različica II

-
1. Čisti prihodki od prodaje
 - a) Prihodki doseženi na domačem trgu
 - b) Prihodki doseženi na tujem trgu
 2. Proizvajalni stroški prodanih proizvodov (z amortizacijo) oziroma nabavna vrednost prodanega blaga
 3. Kosmati poslovni izid od prodaje (1-2)
 4. Stroški prodavanja (z amortizacijo)
 5. Stroški splošnih dejavnosti (z amortizacijo)
 - a) Normalni stroški splošnih dejavnosti
 - b) Prevrednotovalni poslovni odhodki pri neopredmetenih dolgoročnih sredstvih in opredmetenih osnovnih sredstvih
 - c) Prevrednotovalni poslovni odhodki pri obratnih sredstvih
 6. Drugi poslovni prihodki (s prevrednotovalnimi poslovnimi prihodki)
 7. Finančni prihodki iz deležev
 - a) **Finančni prihodki iz deležev v podjetjih v skupini razen v pridruženih podjetjih**
 - b) Finančni prihodki iz deležev v pridruženih podjetjih
 - c) Drugi finančni prihodki iz deležev (s prevrednotovalnimi finančnimi prihodki)
 8. Finančni prihodki iz dolgoročnih terjatev
 - a) **Finančni prihodki iz dolgoročnih terjatev do podjetij v skupini razen do pridruženih podjetij**
 - b) Finančni prihodki iz dolgoročnih terjatev do pridruženih podjetij
 - c) Drugi finančni prihodki iz dolgoročnih terjatev (s prevrednotovalnimi finančnimi prihodki)
 9. Finančni prihodki iz kratkoročnih terjatev
 - a) **Finančni prihodki iz obresti in kratkoročnih terjatev do podjetij v skupini razen do pridruženih podjetij**
 - b) Finančni prihodki iz obresti in kratkoročnih terjatev do pridruženih podjetij
 - c) Drugi finančni prihodki iz obresti in kratkoročnih terjatev (s prevrednotovalnimi finančnimi prihodki)
 10. Finančni odhodki za odpise dolgoročnih in kratkoročnih finančnih naložb
 - a) **Prevrednotovalni finančni odhodki pri finančnih naložbah v podjetja v skupini razen v pridružena podjetja**

- b) Prevrednotovalni finančni odhodki pri finančnih naložbah v pridružena podjetja
 - c) Prevrednotovalni finančni odhodki pri drugih finančnih naložbah
11. Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti
- a) **Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti do podjetij v skupini razen do pridruženih podjetij**
 - b) Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti do pridruženih podjetij
 - c) Drugi finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti
12. Davek iz dobička iz rednega delovanja
13. Čisti poslovni izid iz rednega delovanja (1-2-4-5+6+7+8+9-10-11-12)
14. Izredni prihodki
15. Izredni odhodki
- a) Izredni odhodki brez prevrednotovalnega popravka kapitala
 - b) Izredni odhodki za prevrednotovalni popravek kapitala
16. Poslovni izid zunaj rednega delovanja (14-15)
17. Davek iz dobička zunaj rednega delovanja
18. Drugi davki, ki niso izkazani v drugih postavkah
- 18a. Čisti poslovni izid manjšinskih lastnikov**
19. Čisti poslovni izid obračunskega obdobja (13+16-17-18-18a)
-
20. Preneseni dobiček / Prenesena izguba
21. Zmanjšanje (sprostitvev) kapitalskih rezerv
22. Zmanjšanje (sprostitvev) rezerv iz dobička ločeno po posameznih vrstah teh rezerv
23. Povečanje (dodatno oblikovanje) rezerv iz dobička ločeno po posameznih vrstah teh rezerv
24. Bilančni dobiček / Bilančna izguba (19+20+22+23)
-

Vir: SRS, 2003.

Na podlagi primerjave obeh različic izkaza poslovnega izida lahko ugotovimo, da se razlikujeta predvsem v srednjem delu, v delu, kjer so zbrani stroški, in nam s tem nudita različne informacije. Prva različica tako deli stroške po vrstah stroškov, druga pa glede na poslovno funkcijo, v kateri so stroški nastali .

2.3.1.3. Skupinski izkaz finančnega izida

Izkaz finančnega izida je temeljni računovodski izkaz, v katerem so resnično in pošteno prikazane spremembe stanja denarja in njihovih denarnih ustreznikov za poslovno leto ali medletna obdobja, za katera se sestavlja.

Na osnovi skupinskega izkaza finančnega izida lahko poslovodstvo pridobi pomembne informacije o razlogih za povečevanje ali zmanjševanje finančnih sredstev v obdobju, ter

opredeli področje, ki je najbolj vplivalo na spremembe finančnih sredstev (SRS, 2003, str. 192).

Obstajata dve različici izkaza finančnega izida, izbira pa je odvisna od podatkov, ki so na voljo. Če so na voljo podatki o prejemkih in izdatkih, se sestavi izkaz finančnega izida po različici I, ki je prikazana v tabeli 4, z uporabo neposredne metode.

Struktura izkaza finančnega izida za zunanje poročanje je določena v SRS 26.6. in SRS 26.9. (SRS, 2001, str. 188). V skupinski izkaz finančnega izida se ne uvrstijo le postavke prejemkov in izdatkov oziroma pritokov in odtokov med podjetji v skupini, kar pa ne vpliva na obliko obrazca za izkaz finančnega izida.

Tabela 4: Skupinski izkaz finančnega izida – različica I

- A. Finančni tokovi pri poslovanju
 - a) Prejemki pri poslovanju
 - i. Prejemki od prodaje proizvodov in storitev
 - ii. Drugi prejemki pri poslovanju
 - b) Izdatki pri poslovanju
 - i. Izdatki za nakupe materiala in storitev
 - ii. Izdatki za plače in deleže zaposlencev v dobičku
 - iii. Izdatki za dajatve vseh vrst
 - iv. Drugi izdatki pri poslovanju
 - c) Prebitek prejemkov pri poslovanju (a manj b) ali prebitek izdatkov pri poslovanju (b manj a)

- B. Finančni tokovi pri naložbenju
 - a) Prejemki pri naložbenju
 - i. Prejemki od dobljenih obresti in deležev v dobičku drugih
 - ii. Prejemki od odtujitve neopredmetenih dolgoročnih sredstev
 - iii. Prejemki od odtujitve opredmetenih osnovnih sredstev
 - iv. Prejemki od odtujitve dolgoročnih finančnih naložb
 - v. Prejemki od odtujitve kratkoročnih finančnih naložb
 - b) Izdatki pri naložbenju
 - i. Izdatki za pridobitev neopredmetenih dolgoročnih sredstev
 - ii. Izdatki za pridobitev opredmetenih osnovnih sredstev
 - iii. Izdatki za pridobitev dolgoročnih finančnih naložb
 - iv. Izdatki za pridobitev kratkoročnih finančnih naložb
 - c) Prebitek prejemkov pri naložbenju (a manj b) ali prebitek izdatkov pri naložbenju (b manj a)

- C. Finančni tokovi pri financiranju
- a) Prejemki pri financiranju
 - i. Prejemki od vplačanega kapitala
 - ii. Prejemki od dobljenih dolgoročnih posojil
 - iii. Prejemki od dobljenih kratkoročnih posojil
 - b) Izdatki pri financiranju
 - i. Izdatki za dane obresti
 - ii. Izdatki za vračila kapitala
 - iii. Izdatki iz naslova rezervacij
 - iv. Izdatki za vračila oziroma odplačila dolgoročnih posojil in kreditov
 - v. Izdatki za vračila oziroma odplačila kratkoročnih posojil in kreditov
 - vi. Izdatki za izplačila dividend in drugih deležev v dobičku
 - c) Prebitek prejemkov pri financiranju (a manj b) ali prebitek izdatkov pri financiranju (b manj a)

- Č. Končno stanje denarnih sredstev in njihovih ustreznikov
- x) Finančni izid v obdobju (seštevek prebitkov Ac, Bc in Cc)
 - +
 - y) Začetno stanje denarnih sredstev in njihovih ustreznikov
-

Vir: SRS, 2003.

V kolikor podjetje podatkov o prejemkih in izdatkih nima na voljo, potem je za izdelavo izkaza finančnega izida treba uporabiti različico II in sestaviti izkaz s posredno metodo na podlagi podatkov iz dveh zaporednih bilanc stanja, podatkov iz izkaza poslovnega izida in dodatnih podatkov.

Ta različica je prikazana v tabeli 5.

Tabela 5: Skupinski izkaz finančnega izida – različica II

- A. Finančni tokovi pri poslovanju
- a) Pritoki pri poslovanju
 - i. Poslovni prihodki
 - ii. Izredni prihodki, ki se nanašajo na poslovanje
 - iii. Začetne manj končne poslovne terjatve
 - iv. Začetne manj končne aktivne kratkoročne časovne razmejitve
 - b) Odtoki pri poslovanju
 - i. Poslovni odhodki brez amortizacije in dolgoročnih rezervacij
 - ii. Izredni odhodki, ki se nanašajo na poslovanje
 - iii. Davki iz dobička in drugi davki, ki niso zajeti v poslovnih odhodkih

- iv. Končne manj začetne zaloge
 - v. Začetni manj končni poslovni dolgovi
 - vi. Začetne manj končne pasivne kratkoročne časovne razmejitev
- c) Prebitek pritokov pri poslovanju (a manj b) ali prebitek odtokov pri poslovanju (b manj a)

B. Finančni tokovi pri naložbenju

- a) Pritoki pri naložbenju
- i. Finančni prihodki, ki se nanašajo na naložbenje (razen za prevrednotenje)
 - ii. Izredni prihodki, ki se nanašajo na naložbenje
 - iii. Pobotano zmanjšanje neopredmetenih dolgoročnih sredstev (razen za prevrednotenje)
 - iv. Pobotano zmanjšanje opredmetenih osnovnih sredstev (razen za prevrednotenje in stvarne vložke kapitala)
 - v. Pobotano zmanjšanje dolgoročnih finančnih naložb (razen za prevrednotenje)
 - vi. Pobotano zmanjšanje kratkoročnih finančnih naložb (razen za prevrednotenje)
- b) Odtoki pri naložbenju
- i. Finančni odhodki, ki se nanašajo na naložbenje (razen za prevrednotenje)
 - ii. Izredni odhodki, ki se nanašajo na naložbenje
 - iii. Pobotano povečanje neopredmetenih dolgoročnih sredstev (razen za prevrednotenje)
 - iv. Pobotano povečanje opredmetenih osnovnih sredstev (razen za prevrednotenje in stvarne vložke kapitala)
 - v. Pobotano povečanje dolgoročnih finančnih naložb (razen za prevrednotenje)
 - vi. Pobotano povečanje kratkoročnih finančnih naložb (razen za prevrednotenje)
- c) Prebitek pritokov pri naložbenju (a manj b) ali prebitek odtokov pri naložbenju (b manj a)

C. Finančni tokovi pri financiranju

- a) Pritoki pri financiranju
- i. Finančni prihodki, ki se nanašajo na financiranje (razen za prevrednotenje)
 - ii. Izredni prihodki, ki se nanašajo na financiranje
 - iii. Povečanje kapitala (brez čistega dobička)
 - iv. Pobotano povečanje dolgoročnih rezervacij (razen za prevrednotenje)

- v. Pobotano povečanje dolgoročnih finančnih dolgov (razen za prevrednotenje)
- vi. Pobotano povečanje kratkoročnih finančnih dolgov (razen za prevrednotenje)
- b) Odtoki pri financiranju
 - i. Finančni odhodki, ki se nanašajo na financiranje (razen za prevrednotenje)
 - ii. Izredni odhodki, ki se nanašajo na financiranje
 - iii. Zmanjšanje kapitala (brez čiste izgube poslovnega leta)
 - iv. Pobotano zmanjšanje dolgoročnih rezervacij (razen za prevrednotenje)
 - v. Pobotano zmanjšanje dolgoročnih finančnih dolgov (razen za prevrednotenje)
 - vi. Pobotano zmanjšanje kratkoročnih finančnih dolgov (razen za prevrednotenje)
 - vii. Zmanjšanje obveznosti do lastnikov iz delitve dobička (izplačila dividend in drugih deležev v dobičku)
- c) Prebitek pritokov pri financiranju (a manj b) ali prebitek odtokov pri financiranju (b manj a)

Č. Končno stanje denarnih sredstev in njihovih ustreznikov

- x) Finančni izid v obdobju (seštevek prebitkov Ac, Bc in Cc)
- +
- y) Začetno stanje denarnih sredstev in njihovih ustreznikov

Vir: SRS, 2003.

2.3.1.4. Skupinski izkaz gibanja kapitala

Opredelitev tega izkaza je navedena v SRS 27.1., ki pravi, da je izkaz gibanja kapitala temeljni računovodski izkaz, v katerem so resnično in pošteno prikazane spremembe sestavin kapitala za poslovno leto ali medletna obdobja, za katera se sestavlja.

Izkaz gibanja kapitala lahko prikazuje le razdelitev čistega dobička kot sestavine kapitala oziroma poravnavo čiste izgube kot odbitne postavke od kapitala, ali pa prikazuje vse sestavine kapitala zajete v bilanco stanja, lahko posamično ali pa združene v skupine.

Možni sta dve obliki izkaza gibanja kapitala:

- oblika ločenih razpredelnic sprememb za vsako sestavino kapitala ali pa
- oblika sestavljene razpredelnice sprememb vseh sestavin kapitala.

Kot izhodiščna rešitev je predlagana druga možnost, ki je prikazana tudi v naslednji tabeli.

Pri uskupinjevanju izkazov gibanja kapitala je potrebno obrazec dopolniti, kar prikazuje tabela 6, v kateri so dodane kategorije označene z zeleno barvo.

Tabela 6: Skupinski izkaz gibanja kapitala

Prvo razsežnost (stolpce) sestavljajo različne vrste kapitala:

- I. Vpoklicani kapital
 - 1. Osnovni kapital
 - 2. Nepoklicani kapital (kot odbitna postavka)
- II. Kapitalske rezerve
- III. Rezerve iz dobička
 - 1. Zakonske rezerve
 - 2. Rezerve za lastne deleže
 - 3. Statutarne rezerve
 - 4. Druge rezerve iz dobička
- IV. Preneseni čisti poslovni izid
 - 1. Preneseni čisti dobiček
 - 2. Prenesena čista izguba
- V. Čisti poslovni izid poslovnega leta
 - 1. Čisti dobiček poslovnega leta
 - 2. Čista izguba poslovnega leta
- VI. Prevrednotovalni popravki kapitala
 - 1. Splošni prevrednotovalni popravek kapitala
 - 2. Posebni prevrednotovalni popravki kapitala
- VII. Prevedbeni popravek kapitala

Druga razsežnost (vrstice) sestavljajo možni pojavi:

- A. Začetno stanje v obdobju
- B. Premiki v kapital
 - a) Vpis vpoklicanega osnovnega kapitala
 - b) Vpis nepoklicanega osnovnega kapitala
 - c) Vpoklic vpisanega osnovnega kapitala
 - č) Vnos dodatnih vplačil kapitala
 - d) Vnos čistega poslovnega izida poslovnega leta
 - e) Vnos zneska splošnega prevrednotenja kapitala

- f) Vnos zneska posebnih prevrednotenj kapitala
- g) Druga povečanja sestavin kapitala
- h) Povečanje prevedbenih valutnih razlik

C. Premiki v kapitalu

- a) Razporeditev čistega dobička kot sestavine kapitala po sklepu uprave in nadzornega sveta
- b) Razporeditev čistega dobička za oblikovanje dodatnih rezerv po sklepu skupščine
- c) Poravnava izgube kot odbitne postavke sestavine kapitala
- d) Oblikovanje rezerve za lastne deleže iz drugih sestavin kapitala
- e) Razpustitev rezerv za lastne deleže in razporeditev na druge sestavine kapitala
- f) Izplačila (obračun) dividend v obliki delnic
- g) Druge prerazporeditve sestavin kapitala

Č. Premiki iz kapitala

- a) Izplačilo dividend
- b) Vračilo kapitala
- c) Uporaba posebnega prevrednotovalnega popravka kapitala (za oslabitev sredstev ali okrepitev dolgov)
- č) Prenos posebnih prevrednotovalnih popravkov kapitala (v poslovne prihodke ali finančne prihodke)
- d) Druge odprave sestavin kapitala
- e) Zmanjšanje prevedbenih valutnih razlik

D. Končno stanje v obdobju

Vir: SRS, 2003.

2.3.2. Načrtovanje, organiziranje in pripravljane izdelovanja skupinskih računovodskih izkazov

Ko se prvič srečamo z izdelovanjem skupinskih računovodskih izkazov, je nedvomno prvi vtis, da gre za zelo zapleteno nalogo. Kasneje se izkaže, da samo uskupinjevanje niti ni tako hudo zapleteno, veliko več časa in energije je potrebno, da sploh zagotovimo vse potrebne podatke, ki so podlaga za izdelavo skupinskih računovodskih izkazov (Vrankar, 1997, str. 34).

Izdelava skupinskih računovodskih izkazov je vsekakor strokovno zelo zahtevno opravilo, zato se je potrebno nanj dobro pripraviti, kajti od tega je odvisno, koliko časa in stroškov bo potrebnih za doseg cilja. Izkušnje strokovnjakov so pokazale, da lahko pripravljalna dela za prvo uskupinjevanje trajajo tudi tri leta (Vrankar, 1995, str. 26), zato tega dela nikakor ne gre podcenjevati.

V nadaljevanju so navedeni nujno potrebni postopki, ki omogočijo in olajšajo kasnejšo izdelavo skupinskih računovodskih izkazov, hkrati pa le-tem dajo večjo informativno vrednost.

- **Določitev skupine ljudi, ki bodo odgovorni za izdelovanje skupinskih računovodskih izkazov**

Na začetku je potrebno določiti posameznika ali ekipo ljudi, ki bo odgovorna za izdelavo skupinskih računovodskih izkazov. Ob tem je potrebno upoštevati, da je za to opravilo potrebno posebno znanje, zato je pomemben poudarek na šolanju teh kadrov, obvezno pa je treba natančno opredeliti odgovornost vsakega posameznika, sicer lahko pride do neusklajenosti in zato do nepravilnosti, zamujanja, napak in ostalih težav.

- **Oblikovanje smernic za izdelavo posameznih računovodskih izkazov**

Če želimo računovodske izkaze posameznih podjetij v skupini med seboj seštevati, potem morajo biti ti izkazi sestavljeni enako, kar pomeni, da določena kategorija vedno vsebuje istovrstne podatke.

- **Izdelava dodatnih izkazov**

Tista podjetja, katerih računovodski izkazi niso sestavljeni v skladu s smernicami in predpisi matičnega podjetja, morajo izdelati dodatne izkaze, ki služijo za uskupinjevanje. Ponavadi je to potrebno storiti v primerih, ko so v skupino vključena podjetja iz tujine, kjer veljajo drugačni računovodski predpisi.

- **Sestavitev potrebnih dodatnih obrazcev**

V te dodatne obrazce je potrebno vključiti vse informacije, ki so potrebne za izdelavo skupinskih računovodskih izkazov.

- **Določitev podjetij, ki sodijo v skupino**

Pred samim uskupinjevanjem je potrebno določiti, katera podjetja sodijo v skupino, katera pa ne. Pri določanju skupine je potrebno upoštevati vse predpise, ki se nanašajo na to področje.

- **Določitev metode uskupinjevanja**

Prav tako je potrebno za vsako podjetje v skupini določiti metodo, po kateri se uskupini. O razlogih, ki vplivajo na izbiro ene izmed metod, je več zapisano v poglavju 2.2.3..

- **Določitev preračunavanja tujih valut v valuto skupine**

Izkaze tujih podjetij je potrebno pred uskupinjevanjem preračunati v domačo valuto matičnega podjetja. Slovenski računovodski standardi določajo, da je treba za preračun tuje valute v domačo uporabiti srednji tečaj Banke Slovenije.

- **Izbira primernega računalniškega programa**

Priprava na spremljanje vseh medsebojnih aktivnosti med podjetji v skupini terja največ časa in aktivnosti, dobra računalniška podpora pa nam izdelavo skupinskih računovodskih izkazov lahko bistveno olajša (Zalokar, 1994, str. 179).

Program mora zagotavljati enostavno obdelavo zahtevnih postopkov uskupinjevanja, preprosto uporabo ter dokumentiranje vseh korakov in obračunov, pri čemer je potrebno doseči kar največji avtomatizem. Prednost pravilne izbire programa je gospodarnost, možnost izdelave skupinskih izkazov tudi med letom, izdelovanje predračunskih skupinskih računovodskih izkazov in planiranje (Ilovar, 1996, str. 19).

- **Izdelava poskusnih skupinskih računovodskih izkazov**

Glede na obsežnost in zahtevnost uskupinjevanja je potrebno, pred izdelavo končnih skupinskih izkazov, najprej preveriti ustreznost naših priprav, navodil ter podatkov, ki so nam na voljo in pa seveda usposobljenost vseh udeležencev. Tako lahko še pravočasno ugotovimo morebitne pomanjkljivosti in jih tudi odpravimo.

- **Izbira revizorja za dodatne in za skupinske računovodske izkaze**

Izdelava skupinskih računovodskih izkazov je zahtevno delo, zato tudi delo revizorjev pri revidiranju posameznih dodatnih in pa skupinskih računovodskih izkazov ni prav nič enostavno. Dobro je, da se že pred začetkom izdelave vseh zahtevanih izkazov izbere revizorja, ki se lahko pripravi na tako zahtevno nalogo, hkrati pa tudi sodeluje z računovodsko službo podjetja, ki vodi vse predvidene postopke.

- **Izdelava rokovnega načrta uskupinjevanja**

Tako obsežna naloga, kot uskupinjevanje je, terja vnaprej določene časovne okvire, da ne bi kasneje prišlo do nepotrebne izgube časa zaradi medsebojne neuskklajenosti posameznih podjetij.

Da bi se temu izognili, je potrebno določiti datume za:

- zaključek knjiženja poslovnih dogodkov,
- zaključek usklajevanja medsebojnih terjatev in obveznosti, prihodkov in odhodkov,
- zaključek revizije posameznih računovodskih izkazov,
- predajo potrebnih obrazcev matičnemu podjetju,
- revizijo skupinskih računovodskih izkazov.

2.3.3. Postopki uskupinjevanja

Na poti do končnega rezultata uskupinjevanja, torej skupinskih računovodskih izkazov, je potrebno izvesti več postopkov, ki nas postopoma privedejo do cilja. Ti postopki so:

- uskupinjevanje kapitala,
- izločitev terjatev in obveznosti,
- izločitev vmesnih dobičkov in izgub,
- izločitev prihodkov in odhodkov in
- razmejitev davkov iz dobička.

2.3.3.1. Uskupinjevanje kapitala

Uskupinjevanje kapitala je eden najpomembnejših postopkov pri izdelavi skupinskih računovodskih izkazov, saj predstavlja kapital vložek lastnikov v družbo in s tem jamstvo za njegove obveznosti. Namen uskupinjevanja kapitala je torej izločiti medsebojna razmerja med družbami v skupini, da prikažemo dejanski znesek kapitala v skupini podjetij.

Najprej se kapital vseh podjetij v skupini sešteje, nato pa se deleže kapitala v odvisnih družbah, ki pripadajo matični družbi pobota z dolgoročnimi finančnimi naložbami matične družbe v odvisna podjetja.

2.3.3.2. Izločitev terjatev in obveznosti

Iz skupinskih računovodskih izkazov moramo, zaradi predpostavke, da je skupina povezanih podjetij le eno samo podjetje, izločiti tudi vse notranje medsebojne terjatve in obveznosti. Na obeh straneh skupinske bilance stanja tako ostanejo le terjatve na strani sredstev in pa obveznosti na strani virov do drugih, neodvisnih subjektov.

Ko govorimo o terjativah in obveznostih ne mislimo le na terjatve in obveznosti iz naslova dobavljenega blaga in opravljenih storitev, ampak tudi:

- terjatve za še ne vplačani kapital,
- dane ali prejete predujme,
- dana ali prejeta posojila,
- druge terjatve ali obveznosti,
- aktivne ali pasivne časovne razmejitve,
- rezervacije,
- obveznice ali druge vrednostne papirje,
- vse druge terjatve in obveznosti do podjetij v skupini in tudi možne terjatve in obveznosti iz razmerij s podjetji v skupini.

V idealnih razmerah so medsebojne terjatve in obveznosti usklajene ter izkazane v enaki višini in zato ni problemov pri sestavljanju skupinskih računovodskih izkazov. V praksi pa se pogosto pojavljajo razlike, ki imajo lahko različne vzroke.

Te razlike ločimo na:

- **Neprave razlike** – to so tiste, ki izvirajo iz napačnih knjiženj, časovno neusklajenih evidentiranj poslovnih dogodkov, manjkajoče dokumentacije in drugih neusklajenosti, ki so plod napak, ki si jih urejeno računovodstvo ne bi smelo dovoliti. Te napake je treba v postopku uskupinjevanja odpraviti. Popravki nepravih razlik imajo lahko vpliv na poslovni izid, ali pa so nevtralni. Tem razlikam se je moč izogniti z dobro organizacijo, uporabo primerne programske opreme, ter izpeljavo uskladitve terjatev in obveznosti med podjetji v skupini.
- **Prave razlike** – te razlike so posledica uporabe različnih načinov vrednotenja sredstev in obveznosti, ki jih morajo podjetja v skupini spoštovati pri sestavljanju svojih računovodskih izkazov.

2.3.3.3. Izločitev vmesnih dobičkov in izgub

Izhodišče za izločanje vmesnih dobičkov in izgub je načelo enotnosti, kar pomeni, da je realizacija dobičkov in izgub možna šele v trenutku, ko je opravljena prodaja blaga ali storitev izven skupine povezanih podjetij. Dokler sredstva ne zapustijo skupine, so dobički in izgube, ki so sicer posledica njihovega gibanja znotraj skupine brezpredmetni, zato jih je potrebno izločiti. Skladno s tem je potrebno izvesti popravek vrednosti sredstev vključenih v bilanco stanja za tisti del dobička ali izgube, ki je vključen v njihovo vrednost zaradi prometa znotraj skupine.

2.3.3.4. Izločitev prihodkov in odhodkov

Prihodke in odhodke nastale v poslovnih dogodkih med družbami v skupini obravnavamo tako kot terjatve in obveznosti v skupinski bilanci stanja – prav tako jih moramo medsebojno izločiti, saj je prodaja med družbami v skupini dejansko le sprememba lokacije oziroma le promet blaga ali storitev znotraj istega podjetja. Pri izločanju prihodkov moramo vedno poiskati ustrezne kategorije (stroški, povečanje sredstev) na drugi strani, ki jih je prav tako potrebno prilagoditi.

2.3.3.5. Razmejitev davkov iz dobička

Vsaka družba izračuna svojo davčno obveznosti na podlagi svojih podatkov, ki jih uvrsti v davčno bilanco. Pri izdelavi skupinskih računovodskih izkazov pa smo ugotovili, da je potrebno nekatere računovodske izkaze prilagoditi ter izločiti nekatere prihodke in odhodke, kar pomeni, da skupni davek od dobička skupine povezanih podjetij ni enak seštevku posameznih davkov od dobička družb, ki sestavljajo skupino.

Takečasne razlike v davčni obremenitvi lahko glede na svoj izvor izvirajo:

- iz razlik med izvirnimi in prilagojenimi računovodskimi izkazi podjetja in/ali iz
- uskupinjevalnih postopkov

Za obračun razmejenih davkov, ki izvirajo iz razlike med izvirnimi in prilagojenimi računovodskimi izkazi podjetja, se uporabljajo davčne stopnje veljavne za vsako posamezno podjetje.

V primeru obračuna razmejenih davkov, ki izvirajo iz uskupinjevalnih postopkov, pa se najpogosteje uporablja povprečna stopnja davka iz dobička v skupini. Razlike v dobičku sicer izvirajo iz različnih podjetij, ki imajo lahko različne davčne stopnje, vendar pa bi bilo

njihovo razdeljevanje in ločeno obračunavanje zelo zamudno in zapleteno (Vrankar, 1995, str.102).

2.3.4. Uskupinjevanje v večstopenjskih skupinah

Skupina podjetij je lahko sestavljena tudi bistveno bolj zapleteno kot le iz enega matičnega podjetja in večih povezanih podjetij. Obstajajo primeri, ko so povezana podjetja hkrati tudi matična podjetja drugim podjetjem. V takih bolj zapletenih povezavah se pojavi problem, kako povezana podjetja vključiti v skupino in kako pravilno ugotoviti delež skupine v njihovem kapitalu.

Za reševanje tega problema obstajata dve različni metodi (Kamenšek, 2002, str. 44):

- metoda verižnega uskupinjevanja in
- metoda simultane uskupinjevanja.

Metoda verižnega uskupinjevanja

Pri metodi verižnega uskupinjevanja se najprej sestavi skupinske računovodske izkaze ene ravni podjetij. Te izkaze se nato vključi v naslednjo stopnjo in tako do konca, dokler se ne opravi z vsemi podjetji, ki so v prvi stopnji pod matičnim podjetjem. Ta metoda zahteva veliko dela in je zelo zamudna, zato se v praksi ne uporablja prav pogosto.

Metoda simultane uskupinjevanja

Druga možnost pa je metoda simultane uskupinjevanja, kjer se, kot že ime pove, v enem koraku uskupini vsa podjetja v skupini. Uporabi se posebni matrični izračun za ugotovitev natančnih neposrednih in posrednih deležev podjetij skupine v kapitalu drugih podjetij. Vsaka vrstica matrike predstavlja delež enega podjetja v kapitalu drugih podjetij v skupini.

3. E-POSLOVANJE

3.1. Opredelitev in predstavitev e-poslovanja

Elektronsko poslovanje oziroma e-poslovanje je pojem, ki je med nami že kar nekaj časa, a kolikor ljudi bi vprašali kaj e-poslovanje je, toliko različnih odgovorov bi verjetno dobili –

splošno priznana definicija tega pojma namreč ne obstaja (Skrivnosti elektronskega poslovanja, 2002, str. 5).

Svojo vlogo pri tem igra verjetno tudi dejstvo, da se e-poslovanja na nekaterih področjih sploh ne zavedamo več kot neke posebnosti, ampak nas neopazno spremlja na vsakem koraku in brez njega si življenja nekateri sploh ne znamo več predstavljati.

Brez sodobne informacijske tehnologije si ne moremo več predstavljati sodobnega uspešnega poslovanja. Ročno tipkanje poslovnih dopisov, ročno preračunavanje podatkov, pretipkavanje podatkov, itd. so dejstva, ki so v preteklosti, ponekod pa še danes, povzročala veliko nepotrebnega dela in preobremenjenost zaposlenih. Vse to so razlogi za veliko porabo časa, s tem so povzročeni visoki stroški poslovanja in s tem je manjša uspešnost podjetja. Pri sedanjih trendih globalizacije, hitrega tempa poslovnega in zasebnega življenja, morajo vsa podjetja, ki želijo obstajati tudi jutri, usmeriti veliko pozornosti in energije v spreminjanje zakoreninjenih navad. Hiter razvoj tehnologije pa nam danes že omogoča neverjetne možnosti poslovanja in racionalizacije, kakršne so si pred nekaj leti le redki lahko predstavljali. Ena takih pridobitev moderne dobe, na kateri temelji elektronsko poslovanje je RIP – računalniška izmenjava podatkov.

RIP je temeljna tehnologija elektronskega poslovanja. RIP omogoča, da organizacije, namesto papirnatih listin, izmenjujejo elektronska sporočila z uporabo računalnikov, telekomunikacij in standardov listin. Obdelava elektronskega sporočila je kar desetkrat cenejša od obdelave papirnatih listin, prenos sporočila preko elektronske pošte pa je hitrejši in bolj zanesljiv, ter povzroča le 5% stroškov telefaksa, zato ni čudno, da je obseg uporabe RIPa v stalnem porastu (Gričar, 1996, str. 264). Tehnologija, potrebna za RIP, je tudi v Sloveniji že kar nekaj časa na razpolago, saj za najenostavnejšo obliko RIPa zadošča, da ima podjetje na voljo osebni računalnik, modem in telefonsko linijo (Gričar, 1998, str.11).

Praksa iz tujine je pokazala, da je pravočasna uvedba RIPa nujnost, saj sicer podjetja tvegajo, da jih bo konkurenca prehitela, kupci pa izbrali novega dobavitelja. Dandanes se filozofija poslovanja, ki so jo svetu predstavila japonska podjetja, to je poslovanje »ob pravem času«, uveljavlja širom sveta, kar pa terja čim hitrejše kroženje informacij in čim krajše odzivne čase. RIP to zagotavlja, hkrati pa tudi omogoča nastanek globalno delujočih podjetij, ki s svojimi informacijskimi lovskami segajo v vsako »vas«.

Tu je treba omeniti tudi poseben svet - internet. Nekatera podjetja se zavedajo, da so z uporabo interneta, ki je dostopen vsakomur, svojim strankam na voljo 24 ur na dan. Za njih ni sobot, nedelj in praznikov, saj jim tehnologija omogoča, da oglašujejo in prodajajo svoje proizvode širom sveta, da strankam, ki jih zanimajo podatki o njihovih proizvodih ali storitvah, ponudijo izčrpne opise, cenik in še kaj. Najlepše ob tem pa je, da lahko podjetje z

malo truda zbira podatke o strankah, ki so jih tako obiskale in jih zato kasneje lahko obvešča o svojih novostih kar preko interneta, kar je ob nizkih stroških zelo zaželeno (Levinson, 1996, str. 71)

Sam pojem e-poslovanje se je začel najprej uveljavljati kot tržni slogan računalniških podjetij, danes pa zagotovo predstavlja pomemben steber pri razvoju poslovnih strategij.

Kljub temu večina podjetij še vedno gleda na e-poslovanje le z vidika prodaje in kupovanja izdelkov preko svetovnega spleta. Tako pojmovanje je v današnjih razmerah vsekakor preozko, saj je elektronsko poslovanje veliko več, kot le računalniška izmenjava podatkov.

Informacijska tehnologija, ki nam je na voljo ni, oziroma ne sme biti, le pripomoček za hitrejšo izvajanje obstoječih procesov, kar se žal dogaja v večini slovenskih podjetij (Groznik, Kovačič, 2001, str. 5), saj običajno tako dosežemo izboljšave do največ 20%. Namesto tega je treba razmišljati inovativno o njeni uporabi za podporo novim procesom, ki jih v tem trenutku še ne izvajamo (Prešern, 2000, str. 18). S takim pristopom so podjetja dosegla do 80% izboljšanje.

Z razvojem potrebne infrastrukture in drugih potrebnih temeljev, se je lahko razvijalo tudi samo elektronsko poslovanje, posledično pa se je razvijala in širila tudi vsebinska opredelitev tega pojma. Avtorji so se na začetku osredotočali le na elektronsko trgovanje (e-commerce), ki zajema vse postopke kupovanja, prodajanja ali izmenjave blaga, storitev in informacij z uporabo računalniških omrežij (Turban, King, 2003, str. 3), s časom pa je ta opredelitev postala preozka in potrebno jo je bilo razširiti. Začelo se je govoriti o e-poslovanju (e-business), ki ni več omejeno le na trgovanje, ampak vključuje vse komunikacije in stike podjetij s kupci, sodelovanje z zunanjimi poslovnimi partnerji in znotraj podjetja z uporabo informacijske in komunikacijske infrastrukture. Po mnenju Evropske komisije je npr. elektronsko poslovanje katerakoli oblika poslovanja, pri katerem stranke delujejo elektronsko, namesto da bi delovale fizično, oziroma bi bile v neposrednem fizičnem stiku (Jerčan Blažič, 2001, str. 12).

Podobno opredeljuje e-poslovanje tudi Združenje za standarde in običaje v elektronskem poslovanju v Veliki Britaniji, ki pravi, da je e-poslovanje kakršnakoli oblika poslovne ali upravne transakcije ali izmenjava informacij, ki je opravljena z uporabo informacijske in komunikacijske tehnologije (Electronic Commerce, 2003).

3.2. Oblike in področja e-poslovanja

Elektronsko poslovanje vključuje uporabo vseh oblik informacijske in komunikacijske tehnologije v poslovnih procesih med trgovskimi, proizvodnimi in storitvenimi organizacijami, ponudniki podatkov, državno upravo in potrošniki.

Delitve e-poslovanja po področjih so se prav tako hitro razvijale, kot se je razvijalo samo e-poslovanje. Osnovna delitev izhaja iz povsem trgovskega stališča, saj deli udeležence v procesu e-poslovanja le na kupce in prodajalce, ter podjetja in potrošnike, kar prikazuje slika 2.

Slika 2: Delitev e-poslovanja po vrstah kupcev in prodajalcev

		KUPEC	
		Podjetje	Potrošnik
PRODAJALEC	Podjetje	B2B	B2C
	Potrošnik	C2B	C2C

Vir: Chen, 2001, str. 2.

Nekoliko obsežnejša delitev področij e-poslovanja upošteva poleg prej omenjenih udeležencev tudi državo (Gričar, 2001, str. 118):

- organizacija – organizacija (B2B),
- organizacija – potrošnik (B2C),
- poslovna organizacija – vladna organizacija (B2G),
- vladna organizacija – davkoplačevalec (G2C),
- uporabnik – uporabnik (C2C),
- država – država (G2G).

Nekateri avtorji pa delijo področja e-poslovanja še nekoliko bolj podrobno (Turban, King, 2002, str. 8):

- **B2B** (business-to-business) – e-poslovanje med podjetji je danes najbolj razširjena oblika.
- **B2C** (business-to-consumer) – predstavlja prodajo podjetja na drobno končnim potrošnikom. Klasično trgovino so podjetja tako dopolnila s svojimi spletnimi trgovinami, katerih vloga narašča.
- **B2B2C** (business-to-business-to-consumer) – pri tej obliki e-poslovanja gre za posredništvo enega podjetja med končnimi potrošniki na eni strani in ponudnikom blaga oz. storitev na drugi strani. Nekatera podjetja so se specializirala za tovrstno posredništvo, ali pa so s tem le dopolnila svojo lastno ponudbo (npr. Quantas ponuja tudi najem avtomobila ali hotelske sobe ob nakupu letalske vozovnice). Korist imajo tako vsi udeleženci v verigi.
- **C2B** (consumer-to-business) – v tem primeru imajo v svojih rokah pobudo končni potrošniki oziroma posamezniki, ki želijo svoje storitve ponuditi podjetjem, ali pa želijo od podjetij prejeti ponudbe za proizvode oz. storitve, ki jih želijo.
- **C2C** (consumer-to-consumer) – neposredna prodaja posameznikov je neverjetno razvejana. Še pred nekaj leti si nihče ni predstavljal, da se bodo tako prodajale nepremičnine, avtomobili in na sploh vse blago, ki se ga je v preteklosti prodajalo na klasičnih tržnicah, kjer je bil potreben fizičen stik med prodajalcem in kupcem. V primeru e-tržnic tega stika ni več, zato pa je krog ljudi, ki lahko sodeluje v tovrstnem načinu trgovanja, izjemno velik. Dober primer C2C trgovanja je npr. spletna borza Ebay.
- **M-poslovanje** – mobilno poslovanje je elektronsko poslovanje, ki temelji na brezžičnih komunikacijah. Zaradi relativne neodvisnosti od toge komunikacijske infrastrukture (seveda, če je brezžična infrastruktura tam na voljo) je tovrstno poslovanje uporabno za storitve, ki združujejo lokacijo uporabnika ob določenem času, temu pa so prilagojene informacije o storitvah, ki so mu na voljo. Eden od mnogih takih primerov je npr. storitev NextBus.com v San Franciscu v ZDA, kjer lahko lastniki mobilnih telefonov ali dlančnikov v vsakem trenutku preverijo, kdaj bo prišel na njihovo postajo naslednji avtobus in temu prilagodijo svoje aktivnosti.
- **Notranje organizacijsko e-poslovanje** – to poslovanje zajema vse notranje aktivnosti v okviru podjetja, ki temeljijo na uporabi e-poslovanja – torej izmenjava

blaga, storitev in informacij med posamezniki in oddelki v podjetju z namenom zagotavljanja delovanja podjetja.

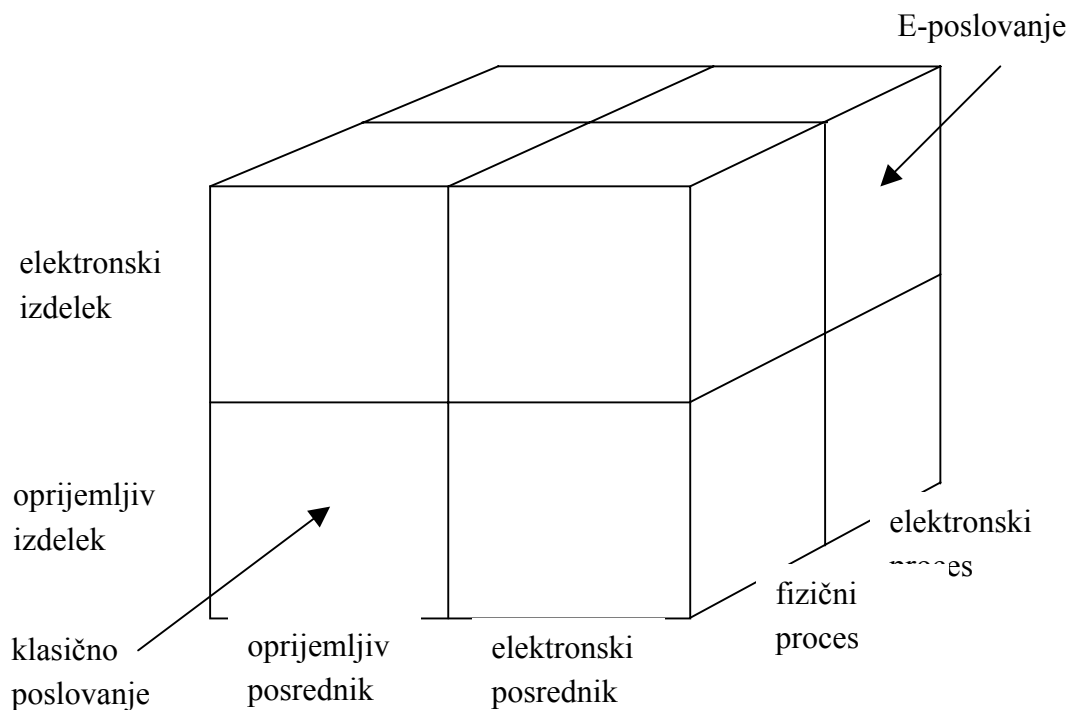
- **B2E** (business-to-employees) – tovrstno poslovanje je del organizacijskega poslovanja, kjer podjetje na tak način komunicira in nudi svojim zaposlenim informacije, storitve in proizvode podjetja. Lep primer je npr. Quantasovo izobraževanje svojih zaposlenih širom sveta preko uporabe tega načina poslovanja.
- **C-poslovanje** (collaborative commerce) – v tem primeru gre za uporabo sodobnih poti poslovanja, z namenom združiti znanje, ki je geografsko raztreseno širom sveta, da lahko udeleženci skupaj dosežejo zastavljeni cilj (npr. operacija pacienta na daljavo).
- **»Neposlovno« e-poslovanje** (nonbusiness EC) – tu ni mišljeno negospodarno e-poslovanje, ampak poslovanje neprofitnih organizacij, akademskih ustanov, verskih združenj in ostalih združb, katerih cilj je z uporabo e-poslovanja izboljšati in približati svoje storitve svojim članom.
- **E-uprava** – to področje vključuje vse smeri e-poslovanja med državno upravo in svojimi strankami (G2C, G2B, G2G).
- **E2E** (Exchange-to-exchange) – prav tako, kot se preko elektronskih tržnic povezujejo številni kupci in prodajalci, se med seboj povezujejo tudi same tržnice.

E-poslovanje pa lahko razdelimo v več stopenj tudi glede na tri druge kriterije (Chen, 2001, str. 3):

- oprijemljivost izdelka,
- oprijemljivost posrednika oz. agenta,
- oprijemljivost procesa oz. postopka izdelave izdelka.

To delitev e-poslovanja prikazuje slika 3.

Slika 3: Opredelitev e-poslovanja po izdelku, posredniku in procesu

Vir: Chen, 2001, str. 3.

Iz zgornje kocke lahko ugotovimo, da obstaja osem stopenj oziroma zvrsti poslovanja. Prva skrajnost je klasično poslovanje, kjer je izdelek oprijemljiv, izdelan v fizičnem procesu in dostavljen preko fizičnega posrednika - tak primer je npr. klasična veleblagovnica. Druga skrajnost je popolno e-poslovanje, kjer je izdelek v elektronski obliki, posredništvo med kupcem in prodajalcem pa je opravljeno preko elektronskih trgovskih poti (npr. spletna trgovina). Tak primer je npr. nakup elektronske letalske vozovnice preko spletnih strani letalske družbe. Kot v vsaki življenjski situaciji, pa so tudi tu seveda še vmesne stopnje različnih kombinacij navedenih dejavnikov.

3.3. Razvoj e-poslovanja

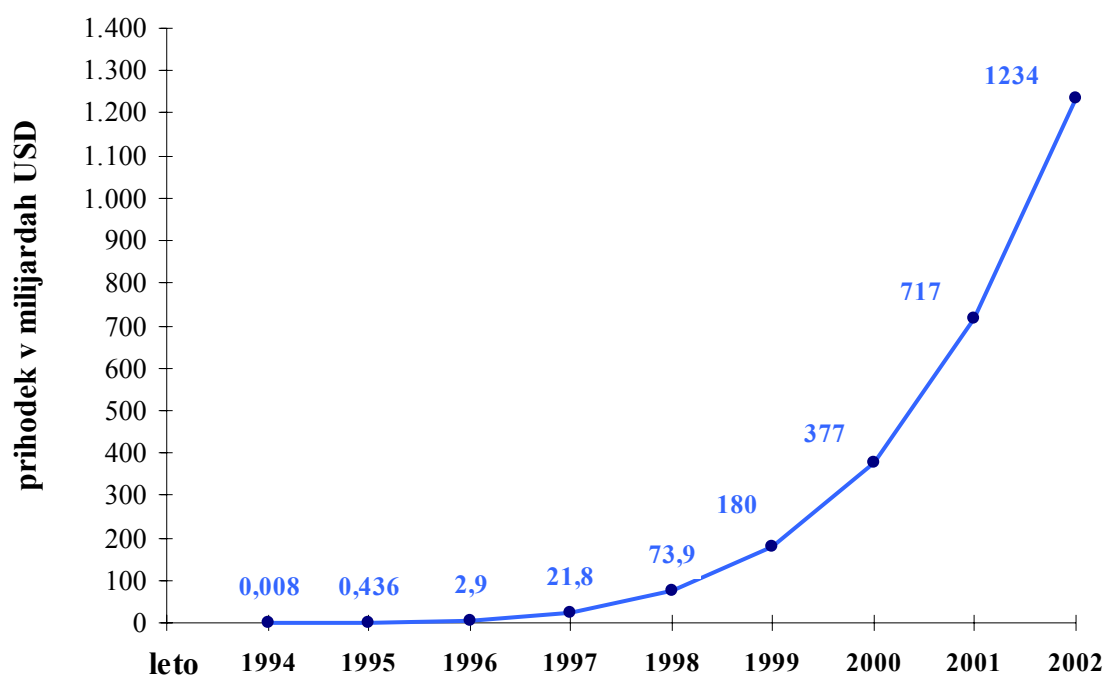
3.3.1. Razvoj do danes

Začetki e-poslovanja segajo v začetek sedemdesetih let prejšnjega stoletja, v čas začetkov elektronskih prenosov sredstev (EFT, Electronic funds transfer). Problem te novosti pa je bil predvsem zelo omejen krog uporabnikov te storitve, kajti uporabljale so jo lahko le velike korporacije, finančne organizacije in peščica ostalih drznih podjetij (Turban, King, 2003, str. 8). Nato je prišlo do razvoja nove storitve – elektronske izmenjave podatkov

(EDI, Electronic data interchange). S to tehnologijo je bilo že možno prenašati elektronske dokumente, kot npr. naročila, račune in plačila med podjetji. Krog uporabnikov se je hitro razširil na proizvajalce, prodajalce, ponudnike storitev in še mnoge druge. Kolo razvoja se je vrtelo naprej in vedno hitreje so se pojavljale nove in nove storitve, od trgovanja z delnicami na borzah, do kompleksnih sistemov rezervacij turističnih agencij, hotelov, prevoznikov in drugih.

S časom je internet postajal vse bolj zanimiv za množice ljudi in v zgodnjih 90-ih letih se je pojavilo e-trgovanje in z njim povezan razvoj novih storitev, informacijske infrastrukture, namenskih računalniških programov,... Posledica je bila nagla rast prodaje preko interneta, kar prikazuje slika 4.

Slika 4: Obseg internetnega e-poslovanja na svetu v letih 1994-2002 (v mlrd USD)

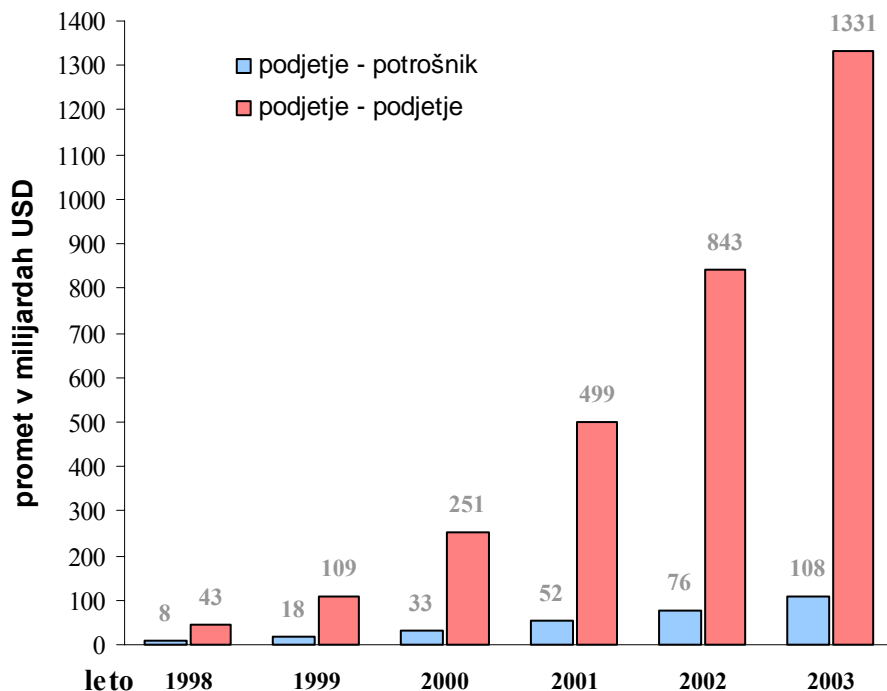

Vir: Nua Internet Surveys - Graphs & Charts, 2003.

Nova stopnica v razvoju tega področja je bila dosežena ob koncu 90-ih let, ko je počasi prišlo do premika glavnine poslovanja preko interneta s poslovanja med podjetji in potrošniki na področje medpodjetniškega poslovanja, ki še danes velja za najpomembnejše področje e-poslovanja.

Ta pojav lepo prikazuje slika 5.

Slika 5: Razmerje med B2C in B2B e-trgovanja v ZDA v obdobju od 1998-2003 (v mlrd USD)

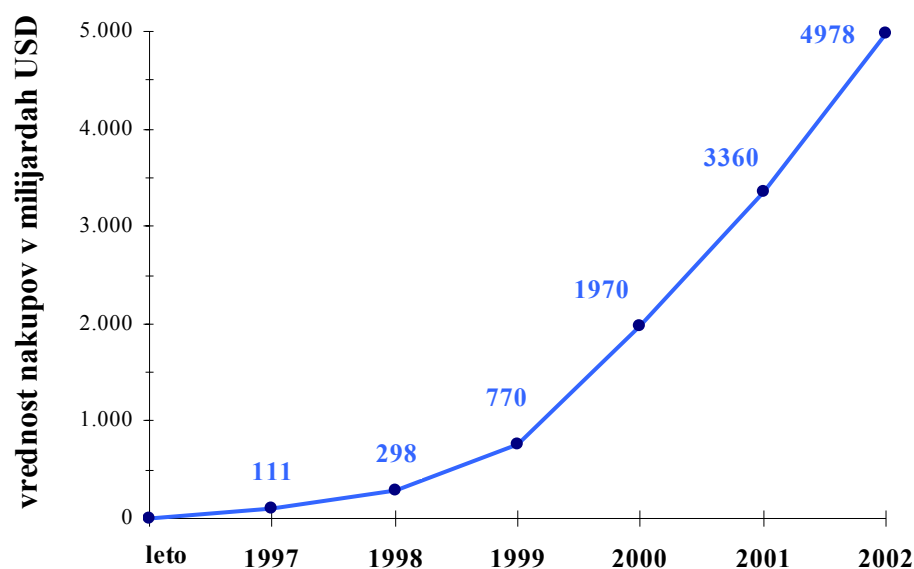

Vir: Nua Internet Surveys - Graphs & Charts, 2003.

Poleg ZDA je hitremu razvoju e-poslovanja priča tudi Evropa, kjer je stopnja tehnološkega razvoja, dostopnosti do nove tehnologije in komunikacij dosegla kritično število uporabnikov, tako da se je lahko zgodba iz Severne Amerike ponovila tudi tukaj.

Rast obsega internetne prodaje v Evropi prikazuje slika 6, prav nič dosti drugačna krivulja pa ne bi bila za katerokoli drugo regijo ali državo tega sveta, le številke bi bile nekoliko drugačne.

Slika 6: Skupna vrednost nakupov potrošnikov preko evropskih internetnih strani v obdobju 1997-2002 (v mio USD)

Vir: Nua Internet Surveys - Graphs & Charts, 2003.

Da bomo v prihodnjih letih pričala še hitrejši rasti obsega e-poslovanja v Evropi pričala tudi podatek, da ima na Danskem kar dve tretjini malih in srednjih podjetij dostop do interneta, svoje spletne strani pa kar 73%, ob tem pa je le 10% teh naredilo korake tudi na področje e-poslovanja (Lindgren, 2003, str. 1). Podatki za večino drugih držav bi bili zelo podobni.

Zanimiv podatek pa je morda tudi statistika o uporabi elektronske pošte v Italiji za leto 2002. Elektronska pošta namreč velja za najbolj razširjeno metodo elektronskega komuniciranja, hkrati pa je dober pokazatelj nagnjenosti ljudi do uporabe informacijskih novosti.

V Italiji so v omenjenem obdobju razposlali kar 70 milijard elektronskih sporočil oziroma 180 milijonov sporočil dnevno. Poslovni uporabniki so bili "krivci" za skoraj 90% vseh poslanih sporočil, medtem ko so domači uporabniki poslali preostalih 10% sporočil. Obseg tovrstnega komuniciranja je leto prej znašal 55 milijard poslanih e-sporočil. Kar pa je zaskrbljujoče, je dejstvo, da povprečni zaposleni v Italiji porabi dve uri delovnega časa dnevno, za pošiljanje in branje 70 elektronskih sporočil (Nua Internet Surveys, 2003).

3.3.2. Prihodnost e-poslovanja

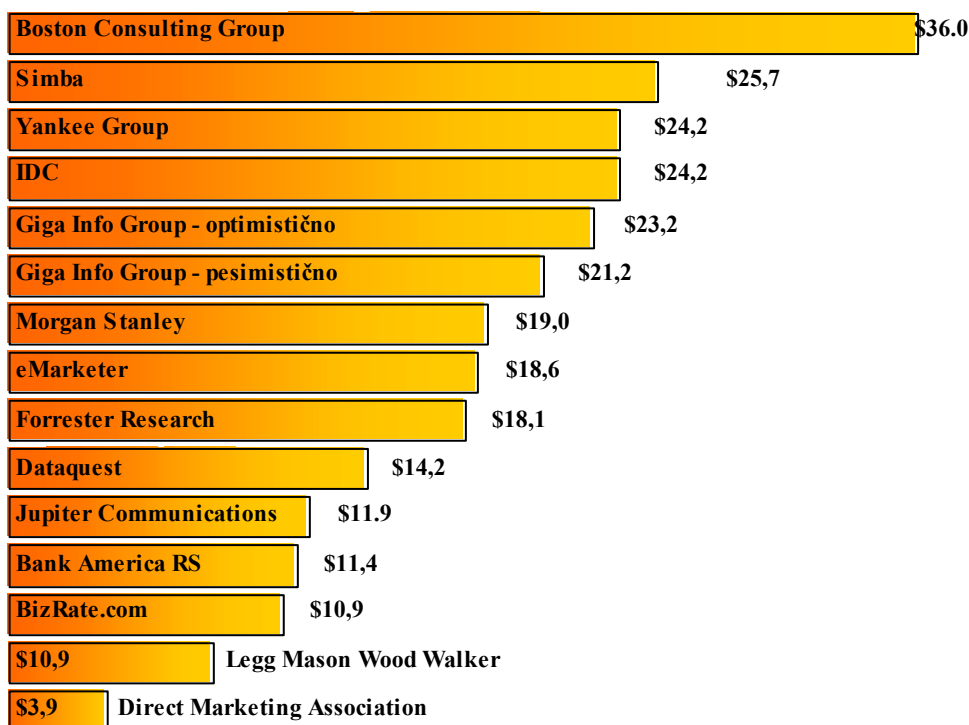
Napovedovanje obsega e-poslovanja v prihodnosti je zelo nevhvaležno početje in vrsta strokovnjakov se je pri tem že opekla. To področje se tako hitro razvija, da je nemogoče

upoštevati vse dejavnike, saj jih zelo verjetno večino, ki bodo krojili to področje že čez leto ali dve, danes sploh še ne poznamo.

Tako je na primer leta 1996 Forrester Research Institute napovedal, da se bo obseg e-poslovanja med podjetji in potrošniki v ZDA s takratnih 518 mio USD v letu 2000 povečal na 6.6 milijard USD, medtem ko je dejanski obseg tega poslovanja v letu 2000 dosegel 18 milijard USD oziroma 1% vse prodaje na drobno. Letna stopnja rasti take prodaje je tako znašala kar 40% letno (Turban, King, 2003, str. 9). Njihova napoved za leto 2004 pravi, da bo svetovno elektronsko poslovanje v letu 2004 doseglo 6.800 milijard ameriških dolarjev prihodkov, kar naj bi obsegalo 8.6 odstotka svetovnih prihodkov od prodaje izdelkov in storitev.

Najboljši dokaz, da je obseg in rast področja e-poslovanja težko natančno oceniti in napovedovati daje slika 7, iz katere je razvidna razlika ocenami množice strokovnjakov in analitikov o predvidenem obsegu nakupov potrošnikov preko interneta za leto 1999.

Slika 7: Pregled razlik med predvidevanji različnih napovedovalcev o obsegu internetne prodaje potrošnikom za leto 1999 (v mlrd USD)

Vir: Nua Internet Surveys - Graphs & Charts, 2003.

Seveda pa, kljub nepredvidljivosti in nevhvaležnosti napovedovanja, vedno obstajajo številne napovedi za prihodnost. Nekateri strokovnjaki trdijo, da bo leta 2004 obseg e-poslovanja na svetu znašal 6.000 milijard USD, dve leti kasneje pa že skoraj 13.000

milijard USD, da bo obseg trgovanja preko internetnih dražb in internetnega poslovanja z vrednostnimi papirji še naprej rasel s stopnjo 10-15% mesečno, in da bo do leta 2008 kar 750 milijonov ljudi uporabljalo internet (E-commerce and development report, 2002).

Ali so te napovedi točne ali ne bo pokazal čas, zelo verjetno pa je, da bodo dejanske številke bistveno presegle predvidene. To lahko ugotovimo že na podlagi raziskave U.S. Department of Commerce, objavljene januarja 2002, v kateri so ugotovili, da je kar 55% vseh prebivalcev ZDA že uporabljalo internet, še bolj presunljiv pa je podatek, da kar 90% vseh mladostnikov v starosti od 5 do 17 let v ZDA redno uporablja internet, odstotek teh uporabnikov pa se še povečuje.

Absolutno število uporabnikov interneta na svetu si lahko ogledamo v tabeli 7. Podatki so bili zbrani septembra 2002, ugotovimo pa lahko, da je bilo takrat v treh regijah (Evropa, Azija, ZDA in Kanada) približno enako število uporabnikov interneta, kar pa seveda ne pomeni, da je tudi delež prebivalstva, ki ima dostop do interneta, v teh regijah enak.

Tabela 7: Ocenjeno število uporabnikov interneta na svetu septembra 2002

Regija	Število uporabnikov interneta (v mio)
Skupaj na svetu	605,6
Afrika	6,31
Azija	187,24
Evropa	190,91
Bližnji vzhod	5,12
Kanada in ZDA	182,67
Srednja in Južna Amerika	33,35

Vir: Nua Internet How Many Online, 2003.

Zelo zanimivi so tudi podatki o razširjenosti interneta v Sloveniji in nekaterih drugih državah s katerimi se radi primerjamo. V Sloveniji smo imeli julija 2000 priključenih na internet 111 računalnikov na 10.000 prebivalcev, na Češkem 140, na Madžarskem 121, povprečje v Evropski skupnosti je bilo 222, na Finskem pa kar 1024 (E-poslovanje v javni upravi RS, 2001, str. 3).

Vsekakor lahko tudi trdimo, da bodo naložbe v razvoj e-poslovanja v prihodnjih letih rastle bistveno hitreje, kot naložbe v ostala področja informacijske tehnologije (Calder, 2003, str.1) in vse kaže, da bo e-poslovanje, tudi če ponekod slučajno še ni, dejansko postalo sestavni del našega življenja.

3.4. Koristi in posledice e-poslovanja

E-poslovanje vpliva na sodobno poslovanje v mnogih pogledih, saj s seboj nosi vrsto sprememb in koristi za vse udeležence v tem procesu. Mnogi zato primerjajo vpliv elektronskega poslovanja z vplivom industrijske revolucije in z njo povezanih posledic (Turban, King, 2003, str. 16).

Koristi, ki jih s seboj prinaša e-poslovanja lahko razdelimo na tri sklope:

- koristi za podjetja,
 - večji nabavni in prodajni trg,
 - bistveno nižji stroški poslovanja,
 - izboljšanje notranje organizacije in procesov,
 - boljši stik s strankami,
- koristi za potrošnike,
 - udobje,
 - hitrost,
 - cena,
 - storitve in proizvodi po meri stranke,
- koristi za družbo,
 - višji življenjski standard oz. dostopnost javnih storitev.

Elektronsko poslovanje je s seboj prineslo spremembe na treh področjih (Benčina, Fleischmann, 1999, str. 124-125):

- Spremenjen način dela: elektronska pošta in programske rešitve za elektronsko sodelovanje so nepogrešljive pri poslovanju podjetij. Nove tehnologije omogočajo tudi večjo mobilnost.
- Spremenjen način trgovanja: odnos s stranko se je spremenil. Podjetja s strankami gradijo dolgoročen odnos in ne gledajo samo na kratkoročne koristi. Na vsako stranko gledajo individualno ter se ji želijo čim bolj približati s svojo ponudbo, tako da masovna proizvodnja izgublja pomen.
- Spremenjene meje dejavnosti: podjetja se morajo čim bolj specializirati, če želijo ostati konkurenčna. Izkoriščati morajo svoje prednosti, ki jih imajo pred svojo konkurenco ter jih čim bolj poudarjati.

Na primeru mnogih podjetij lahko iz literature in prakse ugotovimo, da uvajanje e-poslovanja sicer terja spremembe v podjetjih, ob tem pa jih še več prinese s seboj kasneje. Tisti, ki so se dovolj zgodaj podali na to pot, sedaj žanjejo sadove preteklega dela, tisti ki pa so predolgo spali na lovorikah preteklosti, pa se bodo slej ko prej ukvarjali z reševanjem težav, da jih konkurenca ne prehit. Slednji se morajo namreč zavedati, da je uporaba e-

poslovanja tako rekoč edina možnost za njihov obstoj v sodobni informacijski družbi, kjer vse bolj globalna konkurenca prodira na do sedaj tudi bolj zaprte trge, na katerih so bili posamezni gospodarski subjekti relativno dobro zaščiteni (Zupan, 2000, str. 13).

Nekatere raziskave kažejo, da lahko e-poslovanje zniža stroške poslovanja do 30%, število napak pa do 80% (Prešern, 2000, str. 17). Konkretnih primerov merljivih koristi zaradi uporabe e-poslovanja je ogromno, navedem naj jih le nekaj (Turban, King, 2003, str. 19, Marusich et al, 1999, str. 10, Žorž, 2002, str. 9):

- Strošek bančne operacije izvedene na bančnem okencu stane banko 1.08 USD. Strošek iste transakcije izvedene preko interneta znaša 0.02 do 0.10 USD, kar pomeni tudi do 50-kratni prihranek.
- Izdaja klasične letalske vozovnice stane 8 USD. Strošek izdaje e-vozovnice znaša le 1 USD.
- Strošek izdaje in odpošiljanja računa v papirni obliki stane 1.60 USD. Ta strošek se lahko zmanjša za 50%, če podjetje izstavlja račune v elektronski obliki.
- Administrativni stroški večjega naročila znašajo od 100 do 140 USD, stroški istega naročila, posredovanega v elektronski obliki, znaša od 7 do 10 USD.
- Izvedba prejetega naročila za vrednejše artikle stane podjetje 12 do 20 USD, medtem ko izvedba naročila, prejetega preko interneta, stane podjetje le 2 USD.
- Sedemdeset odstotkov vseh tistih, ki kličejo center za pomoč kupcem želi odgovore na tri preprosta vprašanja, ki jih zlahka obvladuje samopostrežna pomoč za stranke. Ta tri vprašanja so: "Kateri izdelki so na voljo?", "Koliko moram plačati?", "Kje je to, kar sem naročil?"
- Ena tretjina vsega delovnega časa zaposlenih je porabljen za iskanje dokumentov. V podjetjih s sto zaposlenimi to pomeni neposreden strošek v višini cca. 80 milijonov SIT letno, medtem ko znaša vrednost naložbe v sistem za elektronsko upravljanje dokumentov manj kot 20 milijonov SIT.

Te številke so presunljive, prav tako presunljive pa so zgodbe nekaterih podjetij, ki so ugotovila, kaj vse lahko z e-poslovanjem pridobijo. Le nekaj takih podjetij in njihovih zgodb je predstavljenih v nadaljevanju.

Quantas Airways

Rast cene letalskega goriva v letih 1999 in 2000 je močno vplivala na dvig stroškov letalskih družb. To pa je bil le del problema, s katerim se je začel spopadati največji avstralski letalski prevoznik Quantas. Poleg pojava dveh novih konkurentov (Impulse in Virgin Blue) na domačem trgu, se je mednarodni letalski promet, po terorističnem napadu 11. septembra v New Yorku, vrtoglavo zmanjšal.

Podjetje je bilo prisiljeno ukrepati in eden od ukrepov je bilo odločno uvajanje e-poslovanja na področjih nabave materiala, goriva, pisarniških potrebščin, vzdrževalnih storitev in številnih ostalih storitev zunanjih ponudnikov. Prav tako je družba vzpostavila sistem elektronske prodaje letalskih vozovnic, poleg tega pa še vrsto spremljajočih storitev (npr. izposoja vozil in rezervacija hotelov), obveščanje 2.4 milijona svojih rednih strank z mesečnimi e-sporočili, obveščanje potnikov o odhodih letal in morebitnih zamudah s pošiljanjem sporočil na njihove mobilne telefone. Uvedli so tudi izobraževanje svojih 30.000 uslužbencev v 32-ih državah na daljavo preko Quantas College Online.

Rezultati niso izostali. Res je, da bo uvajanje e-poslovanja terjalo več sto milijonov dolarjev, toda že za leto 2003 predvidevajo, da bodo stroške poslovanja znižali za 85 milijonov avstralskih dolarjev, poleg tega pa, s prodajo spremljevalnih storitev in blaga, povečali prihodke iz poslovanja za 700 milijonov avstralskih dolarjev.

Amazon.com

Podjetja Amazon verjetno ni potrebno predstavljati, saj skoraj vsak ve, da je to podjetje, ki je oralo ledino na področju internetne prodaje. Začeli so s prodajanjem knjig in njihova knjigarna obsega več kot 5 milijonov naslovov, kar je izbira, ki je ne premore nobena resnična knjigarna. Podjetje ima 15.000 partnerjev, ki usmerjajo svoje kupce v to spletno knjigarno in za svoje delo prejemajo 15% provizijo. Prihodek te knjigarne je v letu 1997 znašal 148 milijonov USD, leta 1998 pa že kar 354 mio USD. Da je rast prodaje neverjetno hitra priča podatek, da bo predvidena prodaja v letu 2003 znašala okoli 5 milijard USD.

Ob tem pa je treba poudariti, da ni vse zlato, kar se sveti. Kljub izvrstnim in občudovanja vrednim podatkom pa vendar ustvarjajo celo izgubo. Njihov cilj je doseganje nižjih cen knjig od konkurence in pri tem so prišli tako daleč, da jim nizki zaslužki komajda omogočajo pokrivanje stroškov ali pa še to ne.

Dell

Kupci podjetja Dell lahko računalniške sisteme sestavljajo kar po internetu, pri čemer na vsakem koraku spremljajo možnosti, ki jih imajo na izbiro in trenutno ceno. Poslovni odjemalci lahko sestavljajo osebne računalnike po svojih zahtevah in jih shranjujejo na Dellovem spletnem mestu zaradi lažjih naročil. Rezultat takega načina poslovanja je, da kupci vsak dan zapravijo petindvajset milijonov dolarjev, podjetje Dell pa vsak mesec prihrani tri milijone dolarjev pri stroških poslovanja. Kupci preverjajo svoje stanje naročil kar 16.000-krat na teden, prodaja preko interneta pa predstavlja kar 25% vse prodaje podjetja (Brain, 2003, str. 6).

Carinska uprava RS

Eden od primerov zelo uspešne uporabe računalniške izmenjave podatkov v Sloveniji je prav gotovo Carinska uprava Republike Slovenije (CURS). Na pot racionalizacije poslovanja so se podali leta 1991 z izmenjavo podatkov z Agencijo za plačilni promet, nadziranje in informiranje (=APPNI), nadaljevali z RIPom v plačilnem prometu med CURS, APPNI in carinskimi dolžniki (1994), ter nato nadaljevali z elektronsko izmenjavo podatkov za deklariranje carinskih postopkov s carinsko deklaracijo (1996).

Primer Carinske uprave RS nam kaže, da so se na začetku pri uvajanju RIPa ukvarjali s kopico tehničnih, organizacijskih in vsebinskih težav, vendar pa so v obdobju petih let dosegli bistveno racionalizacijo poslovanja in možnost vključevanja obstoječih kadrov v druge, vsebinsko pomembnejše naloge, kar je tudi bil njihov cilj (Košir, 1998, str. 130).

Dovolj zgovorne so tudi številke. Carinska uprava je le z znižanjem poštnih stroškov in stroškov fizično poslanih faktur z vročilnico, v letih 1994 do 1997, prihranila preko 237 milijonov SIT, od tega samo v letu 1997 skoraj 86 milijonov SIT (Košir, 1998, str.131)! Ta primer kaže, da se lahko z zmanjševanjem navidezno majhnih stroškov ogromno prihrani. Tega bi se morala zavedati vsa podjetja.

3.5. Pravni vidiki e-poslovanja

Elektronsko poslovanje potrebuje, zaradi čedalje večje globalizacije trgov, hitrega razvoja tehnologije in potrebe po strokovnih znanjih in informacijah, ustrezne pravne okvire za varno delovanje vseh udeležencev (Jerman-Blažič, 2001, str. 1297).

V Sloveniji je področje elektronskega poslovanja na področju računovodstva urejeno z nekaterimi zakoni, predpisi in uredbami, med katerimi so najpomembnejši:

- Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu in na njegovi podlagi sprejeta Uredba o pogojih za elektronsko poslovanje in elektronsko podpisovanje ter
- Slovenski računovodski standardi.

Poleg teh podlag urejajo področje še nekateri drugi pravni predpisi, predvsem Zakon o davčnem postopku in Zakon o splošnem upravnem postopku.

3.5.1. Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu

Prvi zakon o elektronskih podpisih, ki je izenačil lastnoročni in digitalno generiran podpis, je bil sprejet že leta 1995 v ZDA, v zvezni državi Utah. V letu 1999 je Evropska unija sprejela direktivo z naslovom Okvir Unije za elektronske podpise (A Community Framework for Electronic Signatures), katere določila so morale vse države uveljaviti na državni ravni do 19.7.2001.

V Sloveniji je bil 13. junija 2000 sprejet Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu (= ZEPEP), ki ureja »elektronsko poslovanje, ki zajema poslovanje v elektronski obliki na daljavo z uporabo informacijske in komunikacijske tehnologije in uporabo elektronskega podpisa v pravnem prometu, kar vključuje tudi elektronsko poslovanje v sodnih, upravnih in drugih podobnih postopkih, če zakon ne določa drugače« (ZEPEP, 2000).

S sprejemom tega zakona, ki predstavlja nadgradnjo obstoječi slovenski zakonodaji, je bila dana podlaga za odpravljanje ovir, ki jih elektronskemu poslovanju predstavljajo pravne norme sprejete v času izključno papirnega poslovanja (Gržanič, 2002, str. 65). Zakon je vsebinsko razdeljen na pet poglavij:

- splošne določbe,
- elektronsko poslovanje,
 - elektronsko sporočilo,
 - podatki v elektronski obliki,
- elektronski podpis,
 - splošne določbe,
 - potrdila in overitelji, ki jih izdajajo,
 - kvalificirana potrdila in overitelji, ki jih izdajajo,
 - tehnične zahteve za varno elektronsko podpisovanje,
 - odgovornost overiteljev,
 - nadzor,
 - prostovoljna akreditacija,
 - veljavnost tujih potrdil,
- kazenske določbe,
- prehodne in končne določbe.

Zakon poleg pošiljatelja sporočila in prejemnika le-tega posebej opredeljuje še tretjo stranko, ki je izrednega pomena za elektronsko poslovanje – overitelja elektronskega podpisa. Overitelj je namreč institucija, ki jamči za istovetnost osebe in elektronskega podpisa, ki se nanaša na to osebo. Predpisane so stroge zahteve, ki jih mora overitelj izpolnjevati, prav tako pa kazenske sankcije za morebitne kršitve. Konec koncev je to

razumljivo, saj je vloga overitelja v elektronskem poslovanju skoraj identična vlogi notarja na področju ugotavljanja istovetnosti podpisa in podpisnika v papirnem svetu.

Prav tako je opredeljen tudi pojem varnega elektronskega podpisa (ZEPEP, 2000). To je tisti podpis, ki je:

- povezan izključno s podpisnikom,
- iz njega mogoče zanesljivo ugotoviti podpisnika,
- ustvarjen s sredstvi za varno elektronsko podpisovanje, ki so izključno pod podpisnikovim nadzorom,
- povezan s podatki, na katere se nanaša tako, da je opazna vsaka kasnejša sprememba teh podatkov ali povezave z njimi.

Osrednja določba ZEPEP je določba, »da se podatkom v elektronski obliki ne sme odreči veljavnosti ali dokazne vrednosti samo zato, ker so v elektronski obliki«. Če Zakon ali drug predpis torej določa, da je potrebno hraniti določene dokumente, zapise ali podatke, se jih lahko hrani tudi v elektronski obliki. Seveda pa morajo biti zato izpolnjeni naslednji pogoji (ZEPEP, 2000):

- če so podatki, vsebovani v elektronskem dokumentu ali zapisu, dosegljivi in primerni za kasnejšo uporabo in
- če so podatki shranjeni v obliki, v kateri so bili oblikovani, poslani ali prejeti, ali v kakšni drugi obliki, ki verodostojno predstavlja oblikovane, poslane ali prejete podatke in
- če je iz shranjenega elektronskega sporočila mogoče ugotoviti, od kod izvira, komu je bilo poslano ter čas in kraj njegovega pošiljanja ali prejema in
- če uporabljena tehnologija in postopki v zadostni meri onemogočajo spremembo ali izbris podatkov, ki ju ne bi bilo mogoče enostavno ugotoviti, oziroma obstaja zanesljivo jamstvo glede nespremenljivosti sporočila.

Vsekakor pa velja nekaj izjem, ko elektronska oblika ni enakovredna pisni obliki dokumenta. To velja za:

- pravne posle, s katerimi se prenaša lastninska pravica na nepremičnini ali s katerimi se ustanavlja druga stvarna pravica na nepremičnini,
- oporočne posle,
- pogodbe o urejanju premoženjskih razmerij med zakoncema,
- pogodbe o razpolaganju s premoženjem oseb, ki jim je odvzeta poslovna sposobnost,
- pogodbe o izročitvi in razdelitvi premoženja za življenje,

- pogodbe o dosmrtnem preživljanju in sporazume o odpovedi neuvedenemu dedovanju,
- darilne obljube in darilne pogodbe za primer smrti,
- kupne pogodbe s pridržkom lastninske pravice,
- druge pravne posle, za katere zakon določa, da morajo biti sklenjeni v obliki notarskega zapisa.

3.5.2. Slovenski računovodski standardi

Slovenski računovodski standardi so obvezna pravila o strokovnem ravnanju na področju računovodenja, temeljijo pa na Zakonu o gospodarskih družbah, ki določa, da jih morajo družbe upoštevati pri vodenju poslovnih knjig.

Z Zakonom o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu so usklajeni tudi Slovenski računovodski standardi, ki v SRS 21 opredeljujejo knjigovodske listine, nastajanje in prenašanje le-teh, kontroliranje in sestavljanje nalogov za knjiženje ter hrambo takih listin, v SRS 22 pa tehniko vodenja poslovnih knjig.

SRS 21.1., v opredelitvi knjigovodskih listin, enači papirne listine z elektronskimi zapisi, pomembno je le, da knjigovodske listine verodostojno in pošteno izkazujejo poslovne dogodke. V SRS 21.8. pa se SRS dotaknejo tudi elektronskega podpisa, ki je s tem enakovreden lastnoročnemu podpisu, saj poleg prepoznanja podpisnika zagotavlja tak podpis tudi neokrnjenost navedb, saj vsaka najmanjša sprememba po podpisu razveljavi podpis.

Nadaljevanje te usmeritve je tudi v SRS 21.14, ki določa, da se knjigovodske listine hranijo v izvorniku na papirju ali na nosilcih podatkov, kar pomeni v elektronski obliki. SRS določajo, da sta temeljni poslovni knjigi dve – dnevnik knjiženja in glavna knjiga, pomožne poslovne knjige pa so analitične evidence in druge pomožne knjige, vse pa se lahko vodi na papirju ali v preverjenem računalniškem programu.

3.6. Težave in omejitve e-poslovanja

Vse stvari imajo svoje prednosti in pomanjkljivosti ter slabosti in tako je tudi z e-poslovanjem. Omejitve pri uporabi e-poslovanja lahko razdelimo na dva sklopa (Turban, King, 2003, str. 20):

- tehnološke omejitve in
- ostale omejitve

Tehnološke omejitve so predvsem:

- pomanjkanje splošnih standardov na področju kakovosti, varnosti in zanesljivosti,
- počasnost komunikacijskih povezav,
- programska orodja so šele v fazi razvoja,
- težave pri povezavi obstoječih računalniških programov in podatkov ter interneta,
- potrebne so dodatne investicije v spletne strežnike poleg obstoječih podatkovnih strežnikov,
- dostop do interneta je še vedno relativno drag in nepraktičen.

Ostale (netehnološke) omejitve, kamor se vedno bolj premika težišče glavnih težav (Toplišek, 1998, str.1) pa so:

- pomanjkljivosti na področju varnosti in zasebnosti odvrata kupce,
- nezaupanje v neznane in skrite prodajalce,
- državne in meddržavne omejitve,
- pomanjkanje zrelih, preizkušenih metod za merjenje koristi internetnega oglaševanja,
- odsotnost fizičnega stika kupca in blaga pred nakupom,
- nezaupanje v brez-papirno poslovanje,
- premajhno število kupcev in prodajalcev za doseganje zadovoljivega dobička pri tovrstni prodaji blaga in storitev.

Sama podjetja navajajo kot največje ovire premajhno število uporabnikov e-poslovanja (16%), pomanjkanje kadrov (15%) in pa visoke stroške strojne in programske opreme (15%) (Vehovar, 2003, str. 3). Ob tem pa je potrebno posebej omeniti še en pomemben dejavnik - nezaupanje v plačevanje po internetu. E-poslovanje je namreč oblika menjave med udeleženci in ker je plačevanje eden izmed temeljnih procesov vsake menjave, potem je jasno, da je zaupanje v plačevanje ključnega pomena za nadaljnji razvoj e-poslovanja (Bračun, 2002, str. 145).

Kljub naštetim omejitvam pa se nikakor ni bati za nadaljnji razvoj obsega e-poslovanja. Z vedno večjimi izkušnjami, ki si jih vsi udeleženci e-poslovanja nabirajo in z nadaljevanjem razvoja tehnologije, se bo izboljšalo razmerje med stroški in koristi e-poslovanja, kar pa bo posledično vplivalo še na širši krog uporabnikov tega načina poslovanja.

E-poslovanje pa s seboj prinaša podjetjem tudi nekatere težave, ki preprečujejo maksimalen izkoristek delovnega potenciala svojih zaposlenih. Ena takih težav je uporaba interneta v neslužbene namene (Potočnik, 2001, str. 88). Že prej navedeni primer iz Italije,

ko zaposleni porabijo dnevno dve uri za pisanje in branje elektronskih sporočil, je lahko zaskrbljujoč, ker večina podjetij ne ve in ne spremlja koliko teh sporočil je dejansko namenjenih opravljanju posla, koliko pa jih je povsem zasebne narave.

Izkušnje organizacij že kažejo, da neustrezna in prekomerna uporaba interneta na delovnem mestu v neslužbene namene lahko (Potočnik, 2001, str. 88):

- negativno vpliva na produktivnost zaposlenih,
- dodatno izpostavlja računalniški sistem organizacije številnim virusom,
- povzroča preobremenjenost in zastoje v delovanju računalniškega omrežja organizacije,
- pripomore k uhajanju tajnih podatkov in poslovnih skrivnosti,
- povzroči pravno odgovornost organizacije ali negativno publiciteto (kršitve avtorskih pravic in programskih licenc, opravljanje zasebnih zadev preko službenega strežnika,...).

Organizacije se lahko in se bodo slej ko prej morale proti temu boriti na več načinov:

- z uvedbo pravil o uporabi interneta,
- z izobraževanjem zaposlenih,
- z nadziranjem in omejevanjem internetnega prometa,
- z ustrezno organizacijsko kulturo in tudi,
- z disciplinskimi ukrepi.

4. POSEBNOSTI IN PRILAGODITVE RAČUNOVODSKE PROGRAMSKE OPREME ZA AVTOMATIZIRANO IZDELAVO SKUPINSKIH RAČUNOVODSKIH IZKAZOV V SKUPINI A1

4.1. *Predstavitev skupine A1*

Podjetje A1, investicijsko upravljanje, d.d. je lastnik vrste povezanih podjetij, z dolgo zgodovino, ki je na kratko predstavljena v nadaljevanju:

1965: 27.12.1965 je bil v register zavodov vpisan zavod Avtoservis državnih organov in zavodov Ljubljana, z nalogo vzdrževanja vozil državnih ustanov in političnih teles.

1966: Servis pridobi pogodbo za vzdrževanje osebnih vozil Peugeot. Do leta 1974 je Avtoservis posloval kot zavod in je zaposloval 64 delavcev. V njegovi sestavi so takrat bili:

- avtomehanični servis za vozila Peugeot,
- avtomehanični servis za ostale znamke vozil,
- avtokleparska delavnica,
- motorna delavnica,
- avtoličarska delavnica,
- avtotapetniška delavnica in
- Garaža Šubičeva kot posebni oddelek.

1970: Takratni Avtoservis zgradi garažno hišo na Trdinovi ul. in veliko delavniško halo na Vodovodni cesti., ob železniški progi Ljubljana - Kamnik.

Avtoservis sklene pogodbo za servisiranje vozil IMV. Takrat so bila v proizvodnji le gospodarska vozila IMV-kombi 1000 (z dvotaktnim motorjem).

1973: Novomeška tovarna IMV spremeni proizvodni program, ko prekine pogodbo z BMC (British Motor Company) in sklene pogodbo z Renaultom. Avtohiša Ljubljana prevzame servisiranje, vzdrževanje in karoserijska popravila vozil Renault in spalnih prikolic (Camp prikolic).

1974: Z zakonom o združenem delu se podjetje preoblikuje v delovno organizacijo z dvema temeljnima organizacijama združenega dela (TOZD) in sicer TOZD Avtomehanični obrat ter TOZD Garaže.

1975: TOZD Avtomehanični obrat postavi novo notranjo organizacijsko shemo z dvema oddelkoma:

- Avtoremontni oddelek, ki ima v sestavi:
 - avtokleparsko delavnico,
 - avtoličarsko delavnico in
 - končno montažo.

- Servisni oddelek, ki ima v sestavi:
 - servisne skupine Peugeot, Renault in IMV,
 - skladišče rezervnih delov ter
 - avtopralnico.

1989: Pride do organizacijskega preoblikovanja in združitve v enovito podjetje brez TOZD-ov in istočasno tudi do prvih oblik prodaje vozil Renault. Do tedaj je prodajo vozil reguliral izključno proizvajalec ali pa generalni zastopnik pri uvoženih vozilih.

1992: V takratni Avtohiši Ljubljana se organizira prodajni oddelek vozil. Zahteve Renaulta in interes Avtohiše Ljubljana po ekskluzivnosti je pogojevalo izločitev kompletnega programa Renault iz Avtohiše Ljubljana in organiziranju samostojne gospodarske družbe, ki je tudi notranjo organizacijsko strukturo prilagodila prodajni in servisni mreži Renaulta. Ustanovljeno je podjetje Avtohiša REAL d.o.o.

1996: Zaradi lastninskega preoblikovanja in ustanovitve petih delniških družb kot pravnih naslednikov se 8.1.1996 vpiše prenehanje Avtohiše Ljubljana p.o.. Te nove družbe so bile:

- A1-leasing in finance d.d.,
- Avtohiša Real – trgovina in servis d.d.,
- Avtohiša - trgovina in servis d.d.,
- Park-hiša Šubičeva – garažiranje in parkiranje d.d. in
- Park-hiša Trdinova – garažiranje in parkiranje d.d..

2001: Dne 2.11.2001 se vpiše Sklep skupščine o pripojitvi družb Avtohiša REAL d.d., Avtohiša d.d., Park-hiša Trdinova d.d. in Park-hiša Šubičeva d.d.. Navedene družbe se pripojijo k A1-leasing in finance d.d., ki se preimenuje v A1, investicijsko upravljanje, d.d..

2002: A1, investicijsko upravljanje, d.d. (skrajšan naziv: A1, d.d.) iz Ljubljane je nadrejena družba naslednjim podrejenim družbam:

- ANET trgovina in servis, d.o.o. Ljubljana,
- DLC finančni inženiring d.o.o.,
- AVTOHIŠA REAL, trgovina in servis, d.o.o.,

- ALPETOUR REMONT, d.d., Kranj,
- KOMPAS STP servis, trgovina, prevozi, d.o.o., Ljubljana,
- AVTOHIŠA VIČ trgovina in servis, d.o.o. Ljubljana,
- A5 upravljanje in naložbe, d.o.o., Ljubljana (prej CEPROM d.d.),
- "BOSNA AUTO" Dioničko društvo za trgovinu i usluge Sarajevo.

Poleg navedenih družb ima nadrejena družba večinski delež tudi v družbah, ki pa jih v poslovnem letu 2002 ni vključila v uskupinjevanje, ker to ni pomembno za resničen in pošten prikaz, po četrtem odstavku 53. člena ZGD:

- ALBORA društvo s omejenom odgovornostjo za trgovinu i usluge iz Zagreba,
- "ANET" – zastupanje i prodaja, d.o.o. Sarajevo,
- EURORENT d.o.o. iz Ljubljane.

4.2. Posebnosti računovodske programske opreme, za pomoč pri avtomatski izdelavi skupinskih računovodskih izkazov

4.2.1. Lastnosti dobre računovodske računalniške rešitve

Izbor ali ustvarjanje dobre računovodske računalniške rešitve nikakor ni preprosta naloga, saj je pri tem treba upoštevati veliko število dejavnikov. Poleg tega je treba te dejavnike tudi ovrednotiti in jih pravilno medsebojno razvrstiti, tako da pridemo do seznama kriterijev, urejenega po padajočem vrstnem redu glede na njihov pomen.

Taka razdelitev kriterijev za izbor ali oblikovanje dobre računovodske računalniške rešitve je povsem subjektivnega značaja, zato je vsekakor potrebno zagotoviti, da pri dokončni oceni prevladajo strokovni kriteriji, ne pa le stroškovni, kar se prav rado dogaja v mnogih podjetjih, kjer računovodske rešitve izbirajo npr. direktorji in informatiki, ne pa tudi računovodje, ki strokovno svoj posel najbolje poznajo.

Razlog za obvezno vključitev računovodij v ta proces je tudi dejstvo, da je računovodstvo v podjetju servisna dejavnost, od katere se zahteva, da po eni strani pomaga sprejemati poslovne odločitve tistim, ki si prizadevajo za uspešnost poslovanja, po drugi strani pa ugotavlja, kakšno je finančno stanje podjetja. Računovodstvo je torej dolžno zagotavljati učinkovite informacije različnim uporabnikom ob najmanjših mogočih stroških (Turk, Kavčič, Kokote-Novak, 1997, str. 17), zato mora biti odločitev o orodjih, ki jih bodo uporabljali pri svojem delu sprejeta z njihove strani, saj so oni odgovorni za svoje rezultate.

V vsakem primeru je potrebno zagotoviti, da računalniško rešitev izbere skupina strokovnjakov, kjer vsak posameznik temeljito pozna svoje področje in tako lahko prispeva k dobri končni odločitvi.

Dobra računovodska računalniška rešitev mora izpolnjevati nekaj temeljnih in nekaj dodatnih zahtev (Dobre računovodske računalniške rešitve, 1998, str.7):

1. omogočati mora tiste računovodske naloge, za katere je bila zasnovana,
2. omogočati mora zagotavljanje popolnosti, natančnosti in trajne celovitosti teh računovodskih nalog,
3. vključevati mora učinkovito strokovno pomoč, vzdrževanje in strokovno usposabljanje uporabnikov,
4. biti mora lahka za učenje, razumevanje in uporabo,
5. pri delovanju mora kar najbolje izkoriščati razpoložljiva sredstva in
6. omogočati mora manjše spremembe v skladu s posebnimi potrebami uporabnika.

Večina posebnih funkcionalnih zahtev, da računalniška rešitev v pogojih elektronskega poslovanja podpira uskupinjevanje računovodskih izkazov skupine podjetij, sodi v prvo točko zgornjega seznama, bolj podrobno pa so predstavljene v nadaljevanju tega dela.

4.2.2. Seznam poslovnih partnerjev

Seznam poslovnih partnerjev je seznam vseh pravnih in fizičnih oseb s katerimi podjetje poslovno kakorkoli sodeluje. Vsako podjetje v seznamu je vpisano pod svojo oznako (šifro), pri čemer se nobena šifra ne sme ponoviti in nobeno podjetje ne sme biti vpisano več kot enkrat. Šifrant mora biti vsem podjetjem v skupini skupen, ali pa morajo biti posamezni šifranti posameznih podjetij iz skupine vsaj med seboj povezljivi preko enotne, enolično določene oznake.

Izpolnjevanje tega kriterija je bistveno lažje zagotoviti pri podjetjih, kajti vsako podjetje ima svojo davčno in pa tudi matično številko, tako da je podatek relativno lahko dosegljiv. Pri fizičnih osebah pa je to, zaradi različnih razlogov, precej težje, če ne celo neizvedljivo.

Primer vnosa poslovnega partnerja v računovodski program, ki ga uporablja računovodska služba družbe A1 prikazuje slika 8.

Slika 8: Primer vnosa podatkov iz šifranta poslovnih partnerjev

The screenshot shows a software application window titled "POSLOVNI PARTNERJI" (Business Partners). The window contains a table with columns for "PARTNER", "NAZIV 1 DEL" (Name 1), and "NAZIV 2 DEL" (Name 2). Below the table are various input fields for contact information, including address, phone, fax, email, and financial details like "ZIRO RAČUN" (Bank Account) and "S K L I C".

PARTNER	NAZIV 1 DEL	NAZIV 2 DEL
9	AI D.D.	
10	AVTOHIŠA REAL d.o.o.	
20	ALPETOUR REMONT, D.D.	
30	AGS GASTRO SISTEMI D.O.O.	
40	AVTOVIVO D.D.	
41	AVTOHIŠA MDSTE D.O.O.	
50	KOMPAS STP D.O.O.	
80	SINERGA D.O.O.	

Below the table, the following contact information is displayed:

ULICA: VODOVODNA CESTA 93 POŠTA: 1000 KRAJ: LJUBLJANA
 DRŽAVA: 1 KONTO: 220-300 VAL DNI: 30 % RABATA: 10.00
 TELEFON: (01) 5891-203 FAKS: (01) 5891-255 E-MAIL: info@a-1.si
 ZAVEZANEC (0-NE, 1-DA) 1 TIP PARTNERJA: 4 ZIRO RAČUN: 02923 001319221
 DAVČNA ŠTEVILKA: 45958670 POVEZANA PODJETJA - KONS. S K L I C
 MATIČNA ŠTEVILKA: 5913187
 DATUM SPREMEMBE: 30/09/2003 UPORABNIK: PRIMOZ

Vir: lastna priprava, 2003.

Vsi podatki, prikazani v zgornji sliki, so precej običajni, opozoril bi le na oznako »tip partnerja«, ki je namenjena prav uskupinjevanju in o kateri je več napisano v točki 4.2.6.. Velikega pomena pri vodenju šifranta strank je, tako kot pri vodenju vseh drugih evidenc, upoštevanje nekaterih splošnih načel:

- točnost – vsi podatki morajo biti vpisani pravilno,
- doslednost – podatke je potrebno vnašati vedno enako, npr.:
 - najprej vedno priimek, nato ime – velik problem pri iskanju partnerjev je, če je oseba v šifrantu vpisana kot Jože Novak, šifrant pa je urejen po abecedi in namesto, da bi zapis našli pod črko »N«, je razvrščen pod črko »J«.
 - začetnice imena se vedno piše z veliko začetnico, ostale z malimi črkami ali pa vse z velikimi – računalniki ločijo med črko »a« in »A«, zatorej je potrebno to upoštevati in dosledno pisati nazive ali imena enako, da ni težav pri kasnejšem iskanju zapisov,
 - za ločilom ».« vedno sledi presledek – najpogostejši problemi nastanejo, ko imena podjetij vsebujejo ta znak in zato obstaja več možnosti, kako vpisati tako ime podjetja v šifrant,

- neponovljivost – točno določen edinstven zapis je lahko vpisan le enkrat in program nikakor ne sme dovoliti ponovnega vpisa iste stranke zaradi kršenja prejšnjega pravila, ampak mora vsebovati določene kontrole (npr. preko davčne številke), ki nepotrebno podvajanje ne dopuščajo,
- razumljivost – vsi vpisani podatki morajo biti razumljivi vsem, ki pridejo v stik z njimi,
- popolnost – vpisati je treba vse podatke, ki jih šifrant obvezno zahteva, kajti naloga strokovnih ustvarjalcev programov (tako tistega ali tistih na strani uporabnikov programa, kot na strani računalniških programerjev) je, da presodita kateri podatki so nujni, kateri pa so priporočljivi ali zaželeni. Končni uporabniki, ki vnašajo v šifrant podatke morajo te zahteve upoštevati, ne pa presojeti kaj se njim zdi smiselno ali uporabno in kaj ne.
- ažurnost – šifrant je treba posodabljanje z novimi podatki, ki jih lahko uporabniki pridobijo na različne načine. Pomembno je, da so podatki posodobljeni, kajti le taki imajo uporabno vrednost.

4.2.3. Seznam skupin podjetij

Večina sodobnih računovodskih programov vsebuje vse bolj ali manj pogosto uporabljene možnosti, ki jih računovodski delavci potrebujejo pri svojem delu, kajti brez tega noben program nima prav dosti možnosti, da komercialno uspe na tržišču.

Kaj hitro pa se v večini primerov zatakne, ko računovodska služba opravlja svoje naloge za več podjetij hkrati. Tu se pojavi potreba po sočasnem spremljanju poslovnih dogodkov večih podjetij v skupni zbirki podatkov.

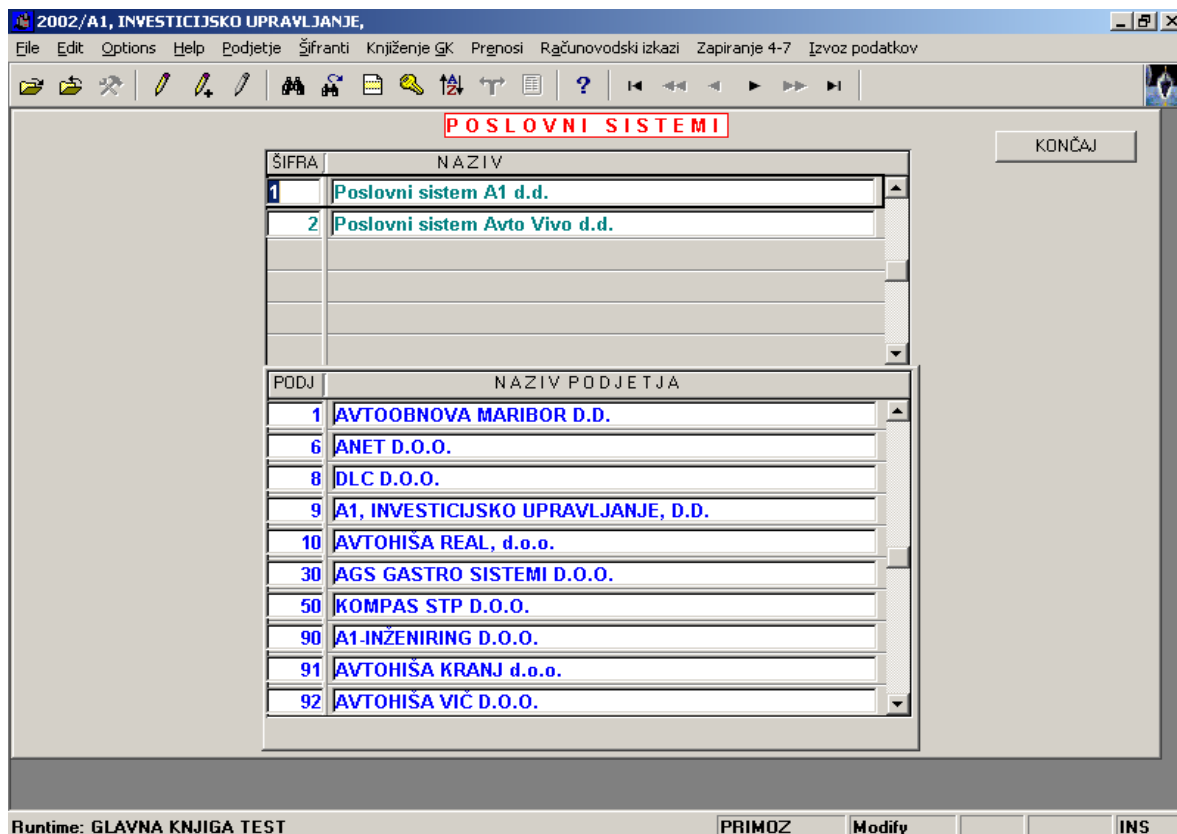
Še večji problem pa je, če računovodska služba opravlja svoje storitve za več kot le eno skupino podjetij, pri čemer so podjetja iz ene skupine povsem neodvisna in nepovezana s podjetji iz druge skupine. V takem primeru sicer ni težavno za vsako skupino podjetij namestiti ločenih programov z ločenimi podatki, vendar pa to že vnaša v delo neracionalnost, saj je v takem primeru potrebno voditi več vzporednih šifrantov (npr. kupci, dobavitelji, davki, konti,...), drugih nastavitvev,...

Bolj priporočljivo je, da je program en sam, le-ta pa zaradi svoje prilagodljivosti omogoča poleg ločenega vodenja evidenc za vsako podjetje posebej, tudi pregledovanje in obdelavo evidentiranih poslovnih dogodkov v okviru posamezne skupine podjetij.

4.2.4. Seznam podjetij v posameznih skupinah

Ko so poslovni partnerji in vsi poslovni sistemi, za katere računovodska služba opravlja naloge s svojega strokovnega področja, vneseni, je potrebno določiti, katera podjetja sestavljajo posamezno skupino podjetij. Primer nastavitve dveh poslovnih sistemov in pripadajočih družb v okviru enega računovodskega programa lepo prikazuje slika 9.

Slika 9: Primer nastavitve skupin in podjetij po skupinah

Vir: lastna priprava, 2003.

Nastavitev je zelo pomembna za ugotavljanje povezanosti ali nepovezanosti med podjetjem za katero uporabnik v nekem trenutku knjiži poslovne dogodke in njegovim partnerjem (kupcem ali dobaviteljem) na katerega se ta poslovni dogodek nanaša.

Na podlagi tega šifranta lahko program med knjiženjem samodejno preverja, ali obstaja povezanost med podjetjem, za katero uporabnik programa evidentira poslovne dogodke, ter poslovnim partnerjem, ki je bil udeležen v konkretnem dogodku, in temu primerno označuje evidentirane poslovne dogodke. To nam omogoči, da kasneje take vknjižbe nadalje hitro in učinkovito obdelujemo, pregledujemo, seštevamo ali izločamo iz končnih rezultatov, kar je tudi naš cilj pri izdelavi skupinskih računovodskih izkazov.

Več o tehniki preverjanja povezanosti na podlagi tega šifranta je opisano v točki 4.2.6..

4.2.5. Kontni načrt

Kontni načrt je seznam vsebinskih razdelkov, po katerih se v finančnem in stroškovnem računovodstvu spremlja vse gospodarske kategorije. Kontni načrt podjetja temelji na kontnem okviru, ki ga pripravi Slovenski inštitut za revizijo, podjetje pa ga lahko še dodatno razčleni. Kontni načrt podjetja v skladu s kontnim okvirom predpisuje (SRS 22, 2001, str. 158):

- razrede kontov od 0 do 9,
- skupine kontov od 00 do 99,
- temeljne konte od 000 do 999,
- podjetje pa lahko določi še razčlenitvene konte od 0000 do 9999 in tako naprej.

Za namene uskupinjevanja mora biti šifrant kontov razširjen še z dodatnimi konti, kajti za smiselno evidentiranje vsakega poslovnega dogodka morata biti izpolnjena dva pogoja:

- vsak istovrstni poslovni dogodek mora biti evidentiran na iste konte,
- znotraj konta mora biti uporabniku omogočeno, da loči poslovne dogodke po posameznih tipih poslovnih partnerjev (podjetja v skupini, druga povezana podjetja,...) in po samih poslovnih partnerjih.

Tabela 8: Primer uporabe večih nivojev razčlenitvenih kontov za evidentiranje poslovnih dogodkov med povezanimi podjetji

413	NAJEMNINE	7.200.000
413-0	Najemnine za nepremičnine	4.200.000
413-000	Najemnine za pisarne	4.000.000
413-000-0	Najemnine za pisarne – nepovezane osebe	3.300.000
413-000-1	Najemnine za pisarne – povezane osebe	700.000
413-001	Najemnine za garažna mesta	200.000
413-001-0	Najemnine za garažna mesta – nepovezane osebe	200.000
413-001-1	Najemnine za garažna mesta – povezane osebe	0
413-1	Najemnine za opremo	3.000.000
413-100	Najemnine za informacijsko opremo	2.000.000
413-100-0	Najemnine za informacijsko opremo – nepovezane osebe	800.000
413-100-1	Najemnine za informacijsko opremo – povezane osebe	1.200.000
413-101	Najemnine za ostalo pisarniško opremo	1.000.000
413-101-0	Najemnina za ostalo pisarniško opremo – nepovezane osebe	1.000.000
413-101-1	Najemnina za ostalo pisarniško opremo – povezane osebe	0

Vir: lastna priprava, 2003.

Nekatere računovodske službe tako podrobne delitve, kot jo prikazuje tabela 8, ne sprejemajo in raje uporabljajo več kontov na istem nivoju razčlenitve. To sicer s stališča knjigovodstva ni nič narobe, je pa vsekakor precej manj priporočljivo s stališča informativne vrednosti, kajti tako izgubimo enostavno dosegljive vmesne delne seštevke pri stopenjskem pregledovanju podatkov. Tak primer je prikazan v tabeli 9.

Tabela 9: Primer uporabe enega nivoja razčlenitvenih kontov za evidentiranje poslovnih dogodkov med povezanimi podjetji

413	NAJEMNINE	7.200.000
413-0	Najemnine za nepremičnine	4.200.000
413-000	Najemnine za pisarne – nepovezane osebe	3.300.000
413-001	Najemnine za pisarne – povezane osebe	700.000
413-002	Najemnine za garažna mesta – nepovezane osebe	200.000
413-003	Najemnine za garažna mesta – povezane osebe	0
413-1	Najemnine za opremo	3.000.000
413-100	Najemnine za informacijsko opremo – nepovezane osebe	800.000
413-101	Najemnine za informacijsko opremo – povezane osebe	1.200.000
413-102	Najemnina za ost.pisarn.opremo – nepovezane osebe	1.000.000
413-103	Najemnina za ost.pisarn.opremo – povezane osebe	0

Vir: lastna priprava, 2003.

Sistem označevanja kontov, ki ga prikazuje tabela 9, pa ima slabost. V tem primeru bi morali namreč vedno, ko bi želeli ugotoviti koliko znašajo skupni stroški določene vrste najemnin (npr. najemnine za pisarne), posebej seštevati vse konte, ki predstavljajo tovrstni strošek (konto 413-000 + konto 413-001). Ta isti podatek nam je v prvem sistemu, ki ga prikazuje tabela 8, vedno na voljo v kontu 413-000.

Poleg uporabljene oznake, ki loči poslovne dogodke med povezanimi podjetji od ostalih, je treba omeniti še nekaj lastnosti vsakega konta, ki jih mora biti moč nastaviti, glede na potrebe in želje uporabnika:

- Oznaka konta – to je številčna oznaka konta in je poljubne dolžine. Nivoje kontov nižje od temeljnih kontov, ki imajo trimestno oznako, določa vsako podjetje samo, glede na svoje potrebe. Vsekakor je priporočljivo, da se podjetje dosledno drži svojega sistema oštevilčevanja kontov, kajti le tako je moč podatke kasneje na podlagi pravil, ki upoštevajo tak sistem obdelovati naprej.

Primer kontnega plana in pravil za določanje oznak kontov v skupini A1 je predstavljen v nadaljevanju.

Kontni plan vsebuje naslednje nivoje kontov:

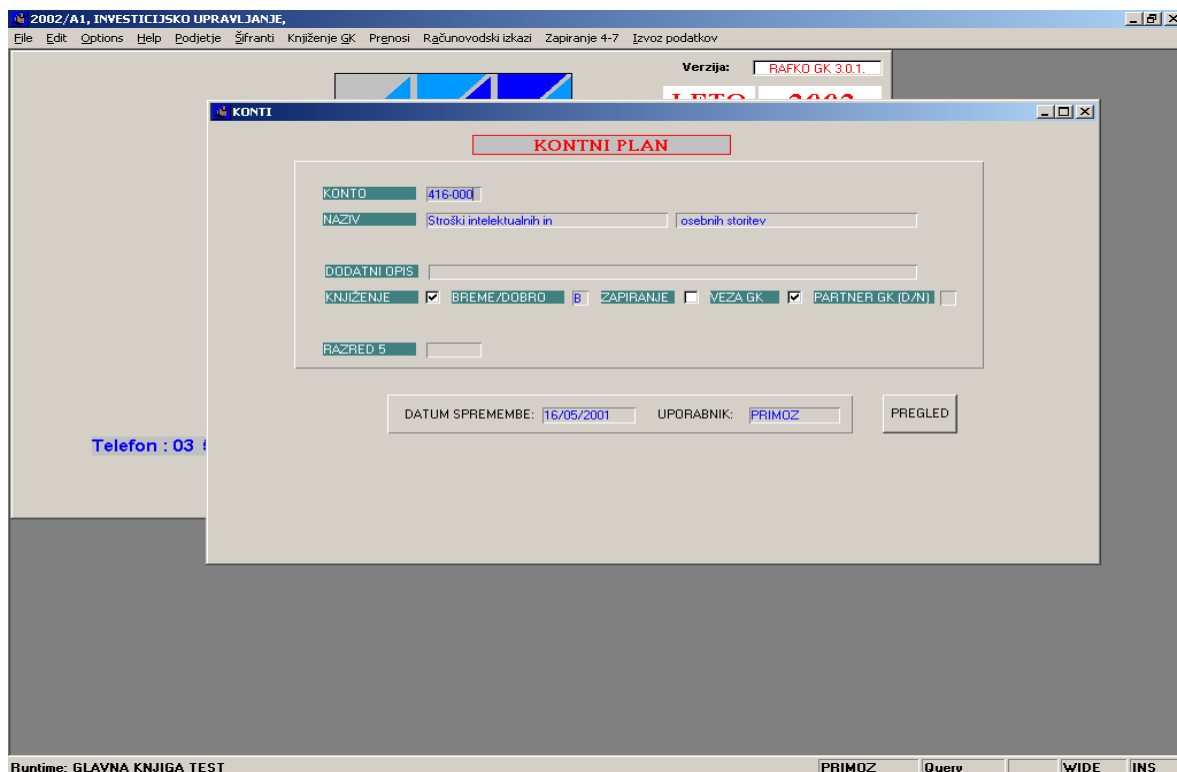
- 0...9 razredi kontov
- 00...99 skupine kontov
- 000...999 temeljni konti
- 000-0...999-9 razčlenitveni konti 1. nivoja
- 000-00...999-99 razčlenitveni konti 2. nivoja
- 000-000...999-999 razčlenitveni konti za knjiženje

Razmerja med posamezni nivoji kontov so:

- Razred 0 vsebuje vse skupine kontov z oznako 0x (00...09).
 - Skupina kontov 00 vsebuje vse temeljne konte z oznako 00x (000...009)
 - Temeljni konti 000 vsebujejo vse razčlenitvene konte 1. nivoja z oznako 000-x (000-0...000-9)
 - Razčlenitveni konti 1. nivoja z oznako 000-0 vsebujejo vse razčlenitvene konte 2. nivoja, z oznako 000-0x (000-00...000-09)
 - Razčlenitveni konti 2. nivoja z oznako 000-00 vsebujejo vse razčlenitvene konte za knjiženje, z oznako 000-00x (000-000...000-009).
- Naziv konta – biti mora jasen in jedrnat, tako da nedvoumno izraža njegovo vsebino.
 - Dovoljenje za knjiženje – s to nastavitvijo določi nadzornik programa, ali je konto na voljo uporabnikom, da nanj knjižijo poslovne dogodke. Konti, ki niso na voljo za knjiženje, so dveh vrst:
 - razčlenitveni konto, ki ni več na voljo za knjiženje (pa je bil v preteklosti),
 - razčlenitveni konto, ki nikoli ni bil na voljo za knjiženje, ker je njegova funkcija le omogočanje enostavne pridobitve vmesnih seštevkov. Tak primer sta npr. konta 413-1 in 413-100, ki ju prikazuje tabela 8.
 - Dovoljena smer knjiženja – daje uporabnikom računovodskega programa možnost, da nekaterim kontom omejijo stran knjiženja poslovnih dogodkov (npr. le v breme, le v dobro, oboje).
 - Zahtevati podatek o stranki – to je nastavitev, s katero se določi, ali konto pri vsakem evidentiranju poslovnega dogodka zahteva podatek o stranki ali ne. Primer takega konta je npr. konto Obveznosti do dobaviteljev za dobavljeno trgovsko blago.

Slika 10 v nadaljevanju prikazuje primer dejanske nastavitve konta z vsemi potrebnimi podatki v računovodskem programu družbe A1.

Slika 10: Primer vpisanega konta

Vir: lastna priprava, 2003.

V primeru, da v skupini podjetij, ki morajo sestaviti skupinske računovodske izkaze, opravlja računovodske naloge več računovodskih služb, je treba nekaj pozornosti nameniti tudi združljivosti posameznih kontnih načrtov. Precej verjetno je, da bodo podjetja želela med seboj izmenjevati kaj več, kot le končne računovodske izkaze posameznih podjetij, in v tem primeru pride primerljivost in združljivost kontnih načrtov še kako prav. Možnosti sta dve:

- Računovodska služba, ki je zadolžena za izdelavo skupinskih računovodskih izkazov, lahko izdelava enotni kontni načrt, ki vsebuje vse posebnosti in podrobnosti, ki jih potrebujejo vsa podjetja v skupini. Kontov je v tem primeru nekaj več, vendar pa vsa podjetja uporabljajo isto konto za istovrstne vsebinske kategorije.
- Druga možnost pa so različni kontni načrti, med njimi pa obstajajo pravila za pretvorbo kontnih oznak iz enega kontnega načrta v drugi kontni načrt. V tem primeru morajo biti konti v podrejenem kontnem načrtu bolj razdrobljeni od kontov v nadrejenem kontnem načrtu, kajti pri prepisu se lahko več kontov sešteva skupaj, enega deliti na več, pa je precej težje, če ne že nemogoče, početje. Slika 11 prikazuje primer take tabele za pretvorbo kontov iz enega v drugi kontni načrt.

Slika 11: Primer tabele za pretvorbo kontnega načrta Avtohiše Real d.o.o. v kontni načrt A1, d.d.

KONTO A1	KONTO-RENAULT	NAZIV
400-000	40000	Stroški materiala
400-010	40001	Stroški obnove rabljenih vozil
401-000	4000022	Pomožni material, ki se ne zarač. stranki
401-010	40100	Stroški pomožn. vzdrževaln. mater.
401-020		Reg. tablice, druge vrednotnice
401-030		Ličarski material
401-040		Zaščitna sredstva in oblačila
401-050		Str. pom. vzdrž. mat. za priprav. voz.
401-070		Material, ki se zaračuna stranki
402-010		Stroški elektrike
402-020		Stroški ogrevanja
402-030		Porabljena voda
402-100		Stroški goriva za vozila
403-000		Nadom. deli in mat. za vzdrž. O.S.
403-010		Nadom. deli in mat. za vzdrž. O.S. - nepremičnine
403-020		Nadom. deli in mat. za vzdrž. O.S. - informac. oprema
403-030		Nadom. deli in mat. za vzdrž. O.S. - ostala oprema
404-000		Odpis drobnega inventarja
405-000		Stroški kala in loma
406-000		Stroški pisarniškega materiala
406-010		Stroški strokovne literature
STROŠKI POMOŽNEGA MATERIALA		

Runtime: GLAVNA KNJIGA 2001 PRIMOZ Modify ZOOM WIDE INS

Vir: lastna priprava, 2003.

4.2.6. Evidentiranje poslovnih dogodkov

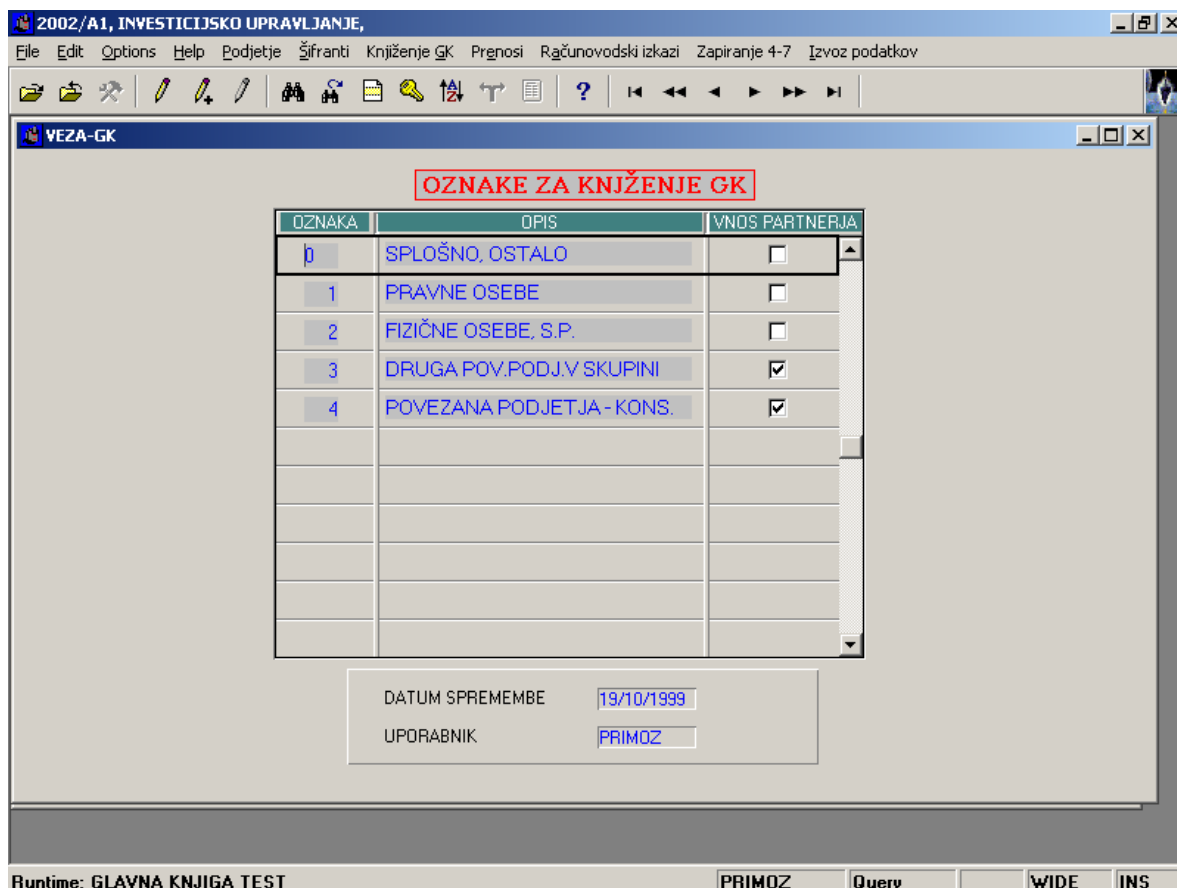
Pri evidentiranju poslovnih dogodkov, je potrebno navesti vse tiste podatke, ki so obvezni in nujno potrebni za zagotavljanje zahtevanih informacij. Vnašanje nepotrebnih podatkov po načelu »mogoče pa pridejo kdaj prav« je škodljivo, kajti uporabnikom programa se začnejo dozdevati odveč tudi ostali, nujni podatki, poleg tega pa odvečni podatki zasedajo prostor, upočasnjujejo računalniške obdelave podatkov in pa seveda upočasnjujejo uporabnike pri njihovem delu.

Pri evidentiranju poslovnih dogodkov je potrebno upoštevati dvoje:

- poslovni dogodki med povezanimi podjetji morajo biti ločeni od ostalih poslovnih dogodkov,
- vsi poslovni dogodki med povezanimi podjetji morajo vsebovati podatek, na kateri dve povezani podjetji je vplival posamezni poslovni dogodek.

Vsekakor se lahko podjetje odloči, da bo vse poslovne dogodke pri evidentiranju razvrstilo v večje število skupin, ne le na dve - tiste, ki so nastali med povezanimi podjetji in na ostale. Primer večjega števila takih skupin prikazuje slika 12.

Slika 12: Primer seznama kategorij za ločevanje poslovnih dogodkov v skupini A1

Vir: lastna priprava, 2003.

Vklopljena možnost »vnos partnerja« pri kategorijah »3 – Druga povezana podjetja« in »4 – Povezana podjetja – konsolidacija« v primeru, ki je prikazan na sliki 12, pomeni, da mora knjigovodja, ki evidentira poslovni dogodek, ki je nastal med podjetjem za katero evidentira poslovne dogodke in pa nekim drugim partnerjem, ki sodi v eno od teh dveh kategorij, obvezno vpisati tudi oznako tega poslovnega partnerja. Pri evidentiranju poslovnih dogodkov, ki jih lahko uvrstimo v eno od preostalih kategorij, podatek o poslovnem partnerju ni potreben, razen seveda, če ga zahteva sam konto, glede na njegove nastavitve.

Primer evidentiranja poslovnih dogodkov z uporabo teh oznak je predstavljen na sliki 13.

Slika 13: Primer evidentiranja poslovnih dogodkov z uporabo oznak za ločevanje vrst prometa

The screenshot shows a software window titled '2002/A1, INVESTICIJSKO UPRAVLJANJE'. The main area displays a ledger for 'A1, INVESTICIJSKO UPRAVLJANJE, D.D.' with the following data:

POD	VK	INTERNA	DATTEM	MK	BREME	DOBRO	S	VEZA	STORNO	
9	33	57	28/02/2002	2	27.847.107,90	27.847.107,90				Zapisi Tisk
9	33	58	31/03/2002	3	32.277.200,40	32.277.200,40				Zapisi Tisk
9	33	59	28/02/2002	2	807.982,69	807.982,69				Zapisi Tisk
9	33	60	31/03/2002	3	2.700.917,55	2.700.917,55				Zapisi Tisk
9	33	61	28/02/2002	2	33.097.420,14	33.097.420,14				Zapisi Tisk
9	33	62	31/03/2002	3	35.380.672,71	35.380.672,71				Zapisi Tisk

Below the ledger is a detailed breakdown table:

OPIS KNJIŽBE	KONTO	STRM	PARTNER	OZ	ZNESEK BREME	ZNESEK DOBRO	VRST
FAKT.KAROSERIJ.-POV	120-111	932	10	4	22.992.658,46	0,00	4
FAKT.KAROSERIJ.-REAL	760-200	932	10	4	0,00	14.251.152,69	5
FAKT.MATERIAL.KAROSE	762-110	932	10	4	0,00	4.909.779,36	6
FAKT.KAROSERIJ.-VIČ	120-111	932	92	4	6.085.680,08	0,00	7
FAKT.KAROSERIJ.VIČ	760-200	932	92	4	0,00	3.902.568,80	8
FAKT.MAT.KAROSER.VIČ	762-110	932	92	4	0,00	1.170.542,85	9
FAKT.KAROSERIJ.-MOST	120-111	932	0	1	2.566.740,94	0,00	10
FAKT.DELO KAROSER.MO	760-200	932	0	1	0,00	1.607.144,50	11
FAKT.MAT.KAROSER.MOS	762-110	932	0	1	0,00	532.525,03	12

At the bottom of the window, there is a status bar with 'Runtime: GLAVNA KNJIGA TEST' and buttons for 'PRIMOZ', 'Query', 'WIDE', and 'INS'.

Vir: lastna priprava, 2003.

Omenjeno razlikovanje, kdaj vnesti podatek o partnerju in kdaj ne, je potrebno v primeru, ko računovodstvo evidentira poslovne dogodke v glavno knjigo zbirno, analitične preglede pa ohranja ločene v pomožnih evidencah.

V primeru evidentiranja posameznih poslovnih dogodkov v pomožnih evidencah in prenosu vseh teh podatkov v glavno knjigo potrebe za ročno vpisovanje te oznake ni, saj vsaka vknjižba, ki se nanaša na poslovni dogodek med dvema partnerjema, že vsebuje podatek o obeh strankah, na osnovi tega podatka in Šifranta podjetij v skupini (glej točko 4.2.4) pa že lahko sklepamo, ali sta podjetji povezani ali ne.

Primer podatkov, ki so na voljo v tem primeru, prikazuje slika 14.

Slika 14: Primer knjiženja dobaviteljevega računa z uporabo oznak za tip partnerja

Vk	Interna	Partner	Dokument partnerja	Tekst računa	MK	Dur računa	Dni	Znesek računa	R	DDV
10	6553	8082	1200/2002		12	11/12/2002	15	10.000,00	D	D
10	6554	1263	12015981		12	02/12/2002	29	28.179,00	D	D
10	6555	786	01-285-00624-2		12	13/12/2002	0	-17.952,00	D	D
10	6556	786	01-285-00623-2		12	13/12/2002	0	-17.952,00	D	D
10	6557	8032	23-02		11	26/11/2002	23	182.371,80	D	D
10	6558	20	24490		12	12/12/2002	29	27.597,60	D	D
10	6559	20	0040324		12	14/12/2002	6	11.129,00	D	D
10	6560	20	24403		12	05/12/2002	29	83.232,00	N	D
10	6561	8083	64/02		12	10/12/2002	16	6.000,00	D	D

OPIS KNJIŽBE	KONTO	STRM	PARTNER	OZ	T	D	ZNESEK BREME	ZNESEK DOBRO
	220-300	960	20	4	☐	☐	0,00	11.129,00
Vstopni DDV - domači	160-020	960	0		☐	☐	1.854,90	0,00
	410-100	960	20	4	☐	☐	9.274,10	0,00

Stroški storitev, ki se zaračunajo stranki

ALPETOUR REMONT, D.D.

A1 - KONCESIJA CITROEN KRANJ

Runtime: SALDAKONTI TEST PRIMOZ Query WIDE INS

Vir: lastna priprava, 2003.

4.2.7. Računovodski izkazi

Vsebina in struktura posameznih računovodskih izkazov je bila predstavljena v točki 2.3.1., zato bi tu le opozoril na nekaj dodatnih zahtev, ki olajšajo sestavljanje izkazov posameznih podjetij in pa tudi izdelavo skupinskih računovodskih izkazov.

Kategorije prikazane v posameznih računovodskih izkazih lahko razdelimo na:

- kategorije, ki vsebujejo izvirne podatke s posameznih kontov glavne knjige ali drugih pomožnih evidenc – lahko jih imenujemo kar podatkovne kategorije in
- kategorije namenjene prikazu vmesnih ali končnih rezultatov v katere so razporejene kategorije iz prejšnje točke – lahko jih imenujemo zbirne kategorije.

Vsaki kategoriji v posameznem računovodskem izkazu je treba določiti oznako, s katero se določi tako vrstni red njenega prikaza v končnem računovodskem izkazu, kot tudi kateri

zbirni kategoriji je podrejena. Primer tako označenih kategorij izkaza stanja je prikazuje slika 15.

Slika 15: Primer označenih in vpisanih kategorij izkaza stanja

OZN.	OZN 2	OPIS	OPIS V TUJEM JEZIKU	OZ
A		SREDSTVA (seštevek)		
A000	A.	STALNA SREDSTVA		A
A100	I.	Neopredemetena dolgoročna sredstva		
A101		1. Dolgoročno odloženi organizacijski stroški		
A102		2. Dolgoročno odloženi stroški razvijanja		
A103		3. Koncesije, patenti, licence, blag. znamke		
A104		4. Dobro ime		
A105		5. Druge dolgoročno razmejene postavke		
A106		6. Predujmi za neopredmetena dolgoročna sredstva		
A200	II.	Opredmetena osnovna sredstva		
A201		1. Zemljišča		
A202		2. Zgradbe		
A203		3. Proizvajalna oprema		
A204		4. Druga oprema		
A205		5. Osnovna čreda		
A206		6. Večletni nasadi		
A207		7. Opredmetena osnov. sred v gradnji ali izdelavi		

Vir: lastna priprava, 2003.

Iz priložene slike lahko ugotovimo sistem, na podlagi katerega se:

- kategorije z enakima prvima dvema znakoma oznake »OZN.« in brez oznake »OZN 2« skupaj seštevajo v kategorijo, ki ima njim enaka prva dva znaka oznake »OZN.« in v polju »OZN 2« vsebuje neko vrednost¹,
- vse kategorije, ki imajo v polju »OZN 2« vpisano poljubno oznako, seštevajo v kategorijo, ki v polju »OZN 2« vsebuje tak znak, s katerim se začne njihov naziv².

Sistemov označevanja kategorij je seveda več, prav tako sistemov uvrščanja posameznih kontov v podatkovne kategorije in združevanje le-teh v zbirne kategorije, ter združevanje

¹ npr. A101, A102, A103, A104, A105 in A106 se seštevajo v A100, ki vsebuje v polju »OZN 2« oznako »I.«

² npr. oznaka kategorij A100, A200, se začne s črko A in zato se seštevata v kategorijo A000, ki v polju »OZN 2« vsebuje črko A

teh kategorij še naprej. Na zgornji sliki je prikazan sistem označevanja kategorij v izkazu stanja, na sliki 16 pa je prikazan primer možnega označevanja kategorij v izkazu uspeha.

Slika 16: Primer označenih in vpisanih kategorij izkaza poslovnega izida

OZN	OZN 2	OPIS	OPIS V TUJEM JEZIKU
A00	A	ČISTI PRIHODKI IZ PRODAJE	
A01		- na domačem trgu iz razmerij do podj.v skupini	☒
A02		- na domačem trgu iz razmerij do drugih pov.podj.	☐
A03		- na domačem trgu iz razmerij do drugih	☐
A04		- na tujih trgih iz razmerij do podj.v skupini	☒
A05		- na tujih trgih iz razmerij do drugih pov.podj.	☐
A06		- na tujih trgih iz razmerij do drugih	☐
B01	B	Spremem. vrednosti zalog proizv. in nedok. proizv.	☐
C01	C	Vrednost aktiviranih lastnih proizv. ali storitev	☐
D00	Č	Drugi prihodki iz poslovanja	☐
D01		Drugi prihodki iz poslovanja - podj. v skupini	☒
D02		Drugi prihodki iz poslovanja - druga pov.podjetja	☐
D03		Drugi prihodki iz poslovanja - drugi	☐
E00	D	KOSMATI DONOS IZ POSLOVANJA	☐
F00	E	Stroški blaga, materiala in storitev	☐
F01		1. Stroški blaga - podj. v skupini	☒
F02		2. Stroški blaga - druga pov.podjetja	☐
F03		2. Stroški blaga - drugi	☐

Vir: lastna priprava, 2003.

Sistem uporabljen v zgornji sliki je nekoliko drugačen od sistema prikazanega v sliki 15, zato naj ga na kratko pojasnim. Pravila so naslednja:

- kategorije, ki se začnejo z neko črko in v polju »OZN 2« ne vsebujejo nobene vrednosti, se najprej seštejejo skupaj v tisto kategorijo, ki v polju »OZN 2« vsebuje isto črko³,
- kategorije, ki v polju »OZN 2« vsebujejo nek znak, se na podlagi pravila iz predzadnjega stolpca prikazane tabele seštejejo v prvo kategorijo, ki v tem istem stolpcu vsebuje znak »=«⁴,
- kategorije, ki v zadnjem stolpcu prikazane tabele vsebuje kljukico, se pri seštevanju posameznih izkazov poslovnega izida v skupinski izkaz poslovnega izida izločijo.

³ npr. A01, A02, A03, A04, A05 in A06 se seštejejo v kategorijo A00

⁴ npr. A00 + B01 + C01 + D00 se seštejejo v kategorijo E00, od katere pa se nato odšteje kategorija F00,...

Ko smo oblikovali posamezne računovodske izkaze, jih je potrebno napolniti še s podatki. Različni izkazi vsebujejo podatke pridobljene na različne načine – nekatere prenašamo neposredno s kontov glavne knjige, nekatere dobimo s primerjavo podatkov iz dveh zaporednih letnih izkazov, nekatere pa iz pomožnih knjigovodskih ter drugih dodatnih evidenc in dober računovodski program mora omogočati tako raznolikost zbiranja podatkov in njihovega obdelovanja, kot je potrebna.

Slika 17 prikazuje primer razporejanja kontov glavne knjige v izkaz uspeha. Poleg samega razporejanja posameznih kontov je razvidna tudi uporaba oznak za ločevanje vrst prometa za tiste konte, ki so tako označeni v šifrantu kontov. Opozoriti je še treba, da se vsebinsko isti konto⁵, glede na oznako vrste prometa⁶, prenaša v različne kategorije (v tem primeru izkaza poslovnega izida)⁷.

Slika 17: Primer nastavitve prenosa podatkov s kontov glavne knjige v podatkovne kategorije računovodskih izkazov

KONTO	TIP	NAZIV	IZKAZ STA.	B/D	IZKAZ USP.	B/D	IZKAZ USP/2	B/D
416-010	0	Stroški izobraževanj in seminarjev			F09	B		
416-010	1	Stroški izobraževanj in seminarjev			F09	B		
416-010	2	Stroški izobraževanj in seminarjev			F09	B		
416-010	3	Stroški izobraževanj in seminarjev			F08	B		
416-010	4	Stroški izobraževanj in seminarjev			F07	B		
416-020		Stroški računalniških storitev			F09	B		
416-020	0	Stroški računalniških storitev			F09	B		
416-020	1	Stroški računalniških storitev			F09	B		
416-020	2	Stroški računalniških storitev			F09	B		
416-020	3	Stroški računalniških storitev			F08	B		
416-020	4	Stroški računalniških storitev			F07	B		
416-030		Stroški odvetniških storitev			F09	B		
416-030	0	Stroški odvetniških storitev			F09	B		
416-030	1	Stroški odvetniških storitev			F09	B		
416-030	2	Stroški odvetniških storitev			F09	B		
416-030	3	Stroški odvetniških storitev			F08	B		

Vir: lastna priprava, 2003.

⁵ npr. konto 416-010

⁶ zapisana v polju TIP

⁷ kam naj se prenese vsebina konta določa oznaka v stolpcu »IZKAZ USP.«, vsebino prenosa pa določa oznaka v sosednjem polju »B/D«. Oznaka »B« pomeni »prenesi zneske knjižene v breme, zmanjšane za zneske, knjižene na isti konto v dobro«. Oznaka »D« bi pomenila ravno obratno.

4.2.8. Zbiranje podatkov

Računovodska služba, ki je zadolžena za izdelavo skupinskih računovodskih izkazov, mora pridobiti vse računovodske podatke vseh podjetij v skupini, v kolikor še niso vneseni v njen informacijski sistem in jih pripraviti za nadaljnje obdelave.

Od organiziranosti računovodske službe v skupini povezanih podjetij je odvisno, kdo in kako bo vnesel knjigovodske podatke posameznih povezanih podjetij v računovodski računalniški paket, ki je namenjen izdelavi skupinskih računovodskih izkazov.

Možnosti je več. V primeru, da računovodska služba, ki je zadolžena za izdelavo skupinskih računovodskih izkazov, vodi tudi knjigovodstvo za povezana podjetja, potem ima te podatke že na voljo, saj jih je sama vnesla.

Če pa je računovodskih služb v skupini več, potem je možnosti za izmenjavo podatkov več:

- Sproten vnos podatkov na daljavo v program za uskupinjevanje – sodobna tehnologija nam že omogoča delo na daljavo, kar v tem primeru pomeni, da je računovodski program lahko nameščen na eni lokaciji, vse računovodske službe pa se preko telekomunikacijskih povezav prijavljajo v ta program in ga uporabljajo tako, kot bi bil nameščen na njihovi lokaciji.

Tak način dela omogoča skupini, da zniža stroške povezane z nakupom in vzdrževanjem računalniške opreme. Izrednega pomena pa je tudi kakovost telekomunikacijskih povezav, ki morajo delovati neprekinjeno.

- Občasno pošiljanje datoteke s podatki (dnevno, tedensko, mesečno) – računovodske službe, ki so dolžne dostavljati podatke tistemu, ki je zadolžen za uskupinjevanje računovodskih izkazov podjetij v skupini, lahko knjigovodske podatke pošiljajo občasno, v obliki standardiziranih datotek, ki se jih nato uvozi v računovodski program za uskupinjevanje.

Tak način dela zahteva od računovodskih služb, da imajo svojo računalniško opremo in svoje računovodske programe, niso pa več potrebne visoko kvalitetne komunikacijske povezave. Pri takem načinu dela je zelo pomembno usklajevanje podatkov, saj se mora vsaka sprememba izvirnega podatka prenesti v zbirne podatke.

Kako pogosto bodo računovodske službe pošiljale podatke v zbirni center je povsem odvisno od dogovora, ki mora upoštevati predvsem namen izmenjave podatkov. Podatke se lahko pošilja dnevno, tedensko, mesečno, lahko pa tudi enkrat letno. Bolj poredko kot se podatke pošilja, manj pomembni so tekoči podatki, zato lahko preneseni podatki vsebujejo več zbirnih kategorij.

- Pošiljanje izpisov na papirju – v taki obliki lahko sicer prenašamo velike količine podatkov, prav tako kot pri pošiljanju elektronskih datotek, vsekakor pa je tak način zelo nepraktičen in ne omogoča nobene poenostavitve in pospešitve dela, kar ni v duhu vzpodbujanja elektronskega poslovanja. V vsakem primeru je potrebno tako prejete podatke pred nadaljnjimi obdelavami vnesti v računovodske programe, lahko s tipkanjem, ali pa z optičnim zajemom podatkov. Nobena od teh dveh metoda pa žal ni popolnoma zanesljiva in je lahko vzrok nepotrebnim napakam in dodatni izgubi časa.

4.2.9. Samodejna kontrola povezanih kategorij

Ko so v računovodski program, ki je namenjen izdelavi skupinskih računovodskih izkazov vneseni vsi potrebni podatki in, ko so izdelani vsi računovodski izkazi posameznih družb, se lahko začne izdelava skupinskih računovodskih izkazov.

Kot smo lahko spoznali, je del tega procesa preverjanje usklajenosti knjigovodskih kategorij in izločanje tistih, ki se nanašajo na poslovne dogodke, ki so nastali med povezanimi podjetji.

Računovodska služba sama določi, glede na usklajenost in doslednost uporabljenih kontnih načrtov ter podatkov, ki so ji na voljo, na katerem nivoju bo podatke navzkrižno preverjala.

Kontrolo se lahko izvaja že na nivoju razčlenitvenih kontov, lahko na nivoju zbirnih kategorij računovodskih izkazov, ali pa na poljubnem vmesnem nivoju. Vsekakor velja, da bo usklajevanje posameznih kategorij veliko hitrejše, če bo usklajevanje teklo na nivoju posameznih razčlenitvenih kontov (npr. konto terjatev do kupcev in konto obveznosti do dobaviteljev trgovskega blaga), ker običajno le-ti vsebujejo bistveno manjše število vknjižb o sorodnih poslovnih dogodkih, kot pa katerakoli zbirna kategorija (npr. terjatve iz poslovanja ter obveznosti iz poslovanja).

Možne kombinacije navzkrižnih kategorij v bilanci stanja in izkazu poslovnega izida so lahko npr:

- dolgoročne finančne naložbe – sestavine kapitala,

- kratkoročne finančne naložbe – kratkoročna prejeta posojila,
- terjatve za obresti od danih posojil – obveznosti za obresti od prejetih posojil,
- prihodki iz financiranja – odhodki od obresti,
- ...

Za boljše razumevanje je v tabeli 10 prikazan primer navzkrižnega usklajevanja kategorij bilance stanja v skupini A1 v poslovnem letu 2001. Medsebojno navzkrižno povezane kategorije so označene z isto barvo.

Tabela 10: Primer navzkrižnega preverjanja usklajenosti kategorij iz bilance stanja treh podjetij v skupini A1 za leto 2001

OZNAKA	SEŠTEVKI	PODJETJE 9	PODJETJE 3	PODJETJE 2
A	SREDSTVA (seštevek)	13.871.049.442,97	1.943.969.098,82	2.493.082.586,17
A000	STALNA SREDSTVA	8.861.642.627,36	1.001.602.770,09	573.023.453,80
A100	Neopredmetena dolgoročna sredstva	6.827.791,78	2.235.360,10	708.371,32
A103	3. Koncesije, patenti, licence, blag. znamke	4.343.791,78	2.235.360,10	708.371,32
A106	6. Predujmi za neopredmetena dolgoročna sredstva	2.484.000,00	0,00	0,00
A200	Opredmetena osnovna sredstva	2.099.479.679,01	742.850.919,89	561.746.475,18
A201	1. Zemljišča	494.038.113,76	123.827.596,80	172.935.333,43
A202	2. Zgradbe	372.419.792,56	349.433.905,00	373.477.255,57
A203	3. Proizvajalna oprema	642.349.398,01	266.740.864,99	15.243.280,20
A204	4. Druga oprema	651.267,75	2.848.553,10	0,00
A207	7. Opredmetena osnov. sred v gradnji ali izdelavi	347.062.468,02	0,00	0,00
A208	8. Predujmi za opredmetena osnovna sredstva	242.958.638,91	0,00	90.605,98
A300	Dolgoročne finančne naložbe	6.755.335.156,57	256.516.490,10	10.568.607,30
A301	1. Delnice in deleži podjetij v skupini	4.604.141.289,66	0,00	0,00
A301-0002	1. Delnice in deleži podjetij v skupini	419.049.231,17	0,00	0,00
A301-0003	1. Delnice in deleži podjetij v skupini	578.673.219,25	0,00	0,00
A301-0000X	1. Delnice in deleži podjetij v skupini	3.606.418.839,24	0,00	0,00
A303	3. Udeležba v dobičku podjetij v skupini	2.010.546.845,98	0,00	0,00
A303-0002	3. Udeležba v dobičku podjetij v skupini	873.971.818,77	0,00	0,00
A303-0003	3. Udeležba v dobičku podjetij v skupini	211.957.333,62	0,00	0,00
A303-0000X	3. Udeležba v dobičku podjetij v skupini	924.617.693,59	0,00	0,00
A304	4. Druge delnice in deleži	48.010.159,08	0,00	0,00
A305	5. Dolgoročno dana posojila podjetjem v skupini	0,00	233.526.857,20	0,00
A305-00009	5. Dolgoročno dana posojila podjetjem v skupini	0,00	233.526.857,20	0,00
A307	7. Dolgoročno dana posojila drugim	85.477.768,65	0,00	0,00
A308	8. Dolgoročni depoziti	7.159.093,20	22.989.632,90	10.568.607,30
B000	GIBLJIVA SREDSTVA	5.009.406.815,61	942.366.328,73	1.920.059.132,37
B100	Zaloge	18.239.492,87	452.818.109,29	920.200,00
B101	1. Material	0,00	0,00	920.200,00
B102	2. Nedokončana proizvodnja	0,00	4.762.544,46	0,00
B104	4. Trgovsko blago	18.239.492,87	448.055.564,83	0,00

B200	Dolgoročne terjatve iz poslovanja	29.343.815,35	0,00	0,00
B203	3. Druge Dolgoročne terjatve do kupcev	29.343.815,35	0,00	0,00
B300	Kratkoročne terjatve iz poslovanja	2.619.613.528,42	416.351.888,24	203.047.424,90
B301	1. Kratkoročne terjatve do podjetij v skupini	1.068.247.367,61	22.096.107,18	2.719.298,64
B301-00002	1. Kratkoročne terjatve do podjetij v skupini	537.938.680,09	20.158.723,38	0,00
B301-00003	1. Kratkoročne terjatve do podjetij v skupini	10.445.690,65	0,00	2.320.940,49
B301-00009	1. Kratkoročne terjatve do podjetij v skupini	0,00	1.937.383,80	417.020,00
B301-0000X	1. Kratkoročne terjatve do podjetij v skupini	519.862.996,87	0,00	0,00
B303	3. Druge kratkoročne terjatve do kupcev	1.404.844.175,30	292.308.036,73	11.691.127,61
B305	5. Druge kratkoročne terjatve	133.851.521,21	61.887.140,23	171.964.491,65
B306	6. Druge kratkoroč. terjatve do podjetij v skupin	12.670.464,30	40.060.604,10	16.672.507,00
B306-00003	6. Druge kratkoroč. terjatve do podjetij v skupin	1.052.439,40	0,00	7.389.799,00
B306-00009	6. Druge kratkoroč. terjatve do podjetij v skupin	0,00	844.695,00	9.282.708,00
B306-0000X	6. Druge kratkoroč. terjatve do podjetij v skupin	11.618.024,90	62.654.718,20	0,00
B400	Kratkoročne finančne naložbe	2.339.092.661,27	62.475.839,77	1.708.332.883,87
B403	3. Za prodajo kupljene druge delnice in deleži	2.471.040,00	0,00	450.000,00
B404	4. Kratkoročno dana posojila podjetjem v skupini	1.422.239.735,39	61.284.633,07	1.707.882.883,87
B404-0000X	4. Kratkoročno dana posojila podjetjem v skupini	1.422.239.735,39	0,00	0,00
B404-00009	4. Kratkoročno dana posojila podjetjem v skupini	0,00	61.284.633,07	1.707.882.883,87
B406	6. Kratkoročna dana posojila drugim	914.427.387,05	1.191.206,70	0,00
B407	7. Za prodajo odkupljeni vrednostni papirji	-45.501,12	0,00	0,00
B500	Denarna sredstva	2.941.384,20	10.675.775,93	6.775.858,10
B501	1. Gotovina v blagajni in prejeti čeki	265.000,00	5.155.607,93	1.993.676,00
B502	2. Denarna sredstva v banki	2.676.384,20	5.520.168,00	4.782.182,10
B600	Aktivne časovne razmejitev	175.933,50	44.715,50	982.765,50
B601	1. Kratkoročno odloženi stroški in odhodki	175.933,50	44.715,50	982.765,50
C	OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	13.871.049.442,97	1.943.969.098,82	2.493.082.586,17
C000	KAPITAL	5.760.637.855,29	1.536.968.269,71	1.602.894.384,07
C100	Osnovni kapital	949.320.000,00	327.432.000,00	128.856.000,00
C101	Osnovni kapital	949.320.000,00	158.984.000,00	24.908.000,00
C102	Osnovni kapital - K	0,00	168.448.000,00	103.948.000,00
C102-00009	Osnovni kapital - K	0,00	168.448.000,00	103.948.000,00
C300	Rezerve	789.334.475,97	253.338.369,99	156.271.799,61
C301	1. Zakonske rezerve	789.334.475,97	122.995.778,63	30.207.338,86
C302	2. Zakonske rezerve - K	0,00	130.342.591,36	126.064.460,75
C302-00009	2. Zakonske rezerve - K	0,00	130.342.591,36	126.064.460,75
C400	Preneseni cisti dobiček ali izguba prejšnjih let	1.378.851.790,07	349.126.241,51	795.824.814,67
C401	Preneseni cisti dobiček ali izguba prejšnjih let	1.378.851.790,07	169.500.790,25	153.832.936,67
C402	Preneseni cisti dobiček - K	0,00	179.625.451,26	641.991.878,00
C402-00009	Preneseni cisti dobiček - K	0,00	179.625.451,26	641.991.878,00
C500	Revalorizacijski popravek kapitala	1.902.027.461,64	606.913.818,16	380.283.311,96
C501	1. Revalorizacijski popravek osnovnega kapitala	1.297.974.170,97	217.392.777,66	34.060.037,35
C502	2. Reval.popravek osn.kapitala - K	0,00	230.333.735,55	142.141.993,02
C502-00009	2. Reval.popravek osn.kapitala - K	0,00	230.333.735,55	142.141.993,02
C505	5. Revalorizacijski popravek rezerv	339.976.565,18	46.954.872,76	11.278.221,73
C506	6. Revalorizacijski popravek rezerv - K	0,00	49.548.892,35	46.894.777,40

C506-00009	6. Revalorizacijski popravek rezerv - K	0,00	49.548.892,35	46.894.777,40
C507	7. Revalorizac. poprav. prenes. dobič. ali izgube	264.076.725,49	30.432.858,59	28.204.070,99
C508	8. Revaloriz. poprav. prenes. dobič. ali izgube - K	0,00	32.250.681,25	117.704.211,47
C508-00009	8. Revaloriz. poprav. prenes. dobič. ali izgube - K	0,00	32.250.681,25	117.704.211,47
C600	Nerazdeljeni cisti dobiček ali izguba poslov. leta	741.104.127,61	157.840,05	141.658.457,83
C601	Nerazdeljeni cisti dobiček ali izguba poslov. leta	741.104.127,61	76.638,94	27.382.728,53
C602	Nerazdeljeni cisti dobiček ali izguba posl. leta -K	0,00	81.201,11	114.275.729,30
C602-00009	Nerazdeljeni cisti dobiček ali izguba posl. leta -K	0,00	81.201,11	114.275.729,30
D000	DOLGOROČNE REZERVACIJE	0,00	75.578.778,00	273.290.517,72
D101	1. Dolgoročne rezervacije za velika popravila	0,00	75.578.778,00	0,00
D601	6. Druge dolgoročne rezervacije	0,00	0,00	273.290.517,72
E000	DOLGOROČNE OBVEZNOSTI IZ FINANCIRANJA	2.408.068.939,62	0,00	0,00
E101	1. Dolgoroč. dobljena posojila pri podj. v skupini	1.908.068.939,62	0,00	0,00
E101-00003	1. Dolgoroč. dobljena posojila pri podj. v skupini	233.526.857,20	0,00	0,00
E101-0000X	1. Dolgoroč. dobljena posojila pri podj. v skupini	1.674.542.082,42	0,00	0,00
E301	3. Dolgoročno dobljena posojila pri bankah	500.000.000,00	0,00	0,00
F000	DOLGOROČNE OBVEZNOSTI IZ POSLOVANJA	86.205.964,78	0,00	0,00
F401	4. Dolgoročno dobljeni krediti pri drugih	84.040.300,99	0,00	0,00
F501	5. Druge dolgoročne obveznosti	2.165.663,79	0,00	0,00
G000	KRATKOROČNE OBVEZNOSTI IZ FINANCIRANJA	4.955.179.962,52	0,00	0,00
G101	1. Krat. dobljena posojila pri podjetjih v skupini	3.489.049.417,63	0,00	0,00
G101-00002	1. Krat. dobljena posojila pri podjetjih v skupini	1.707.882.883,87	0,00	0,00
G101-00003	1. Krat. dobljena posojila pri podjetjih v skupini	61.284.633,07	0,00	0,00
G101-0000X	1. Krat. dobljena posojila pri podjetjih v skupini	1.719.881.900,69	0,00	0,00
G301	3. Kratkoročno dobljena posojila pri bankah	1.465.030.544,89	0,00	0,00
G401	4. Kratkoročno dobljena posojila pri drugih	1.100.000,00	0,00	0,00
H000	KRATKOROČNE OBVEZNOSTI IZ POSLOVANJA	565.567.236,42	329.841.789,05	616.897.684,38
H101	1. Kratk. obvezn. do podjetij v skup. kot dobavit.	2.427.216,17	23.300.342,06	558.132.328,78
H101-00002	1. Kratk. obvezn. do podjetij v skup. kot dobavit.	417.020,00	9.710.739,49	0,00
H101-00003	1. Kratk. obvezn. do podjetij v skup. kot dobavit.	1.258.254,50	0,00	20.158.723,38
H101-00009	1. Kratk. obvezn. do podjetij v skup. kot dobavit.	0,00	11.498.130,05	537.938.680,09
H101-0000X	1. Kratk. obvezn. do podjetij v skup. kot dobavit.	751.941,67	2.091.472,52	34.925,31
H301	3. Kratkoročne obveznosti do drugih dobaviteljev	120.017.816,60	240.262.004,65	38.100.389,19
H401	4. Kratkoročne obveznosti do delavcev	56.735.829,88	35.794.285,64	16.590.042,89
H501	5. Kratkoročne obveznosti do države	135.834.084,38	12.597.803,32	1.944.943,04
H601	6. Kratkoročne obveznosti za predujme	97.084.655,18	17.869.960,68	2.129.980,48
H602	7. Kratkoroč.obvez.za predujme do podj.v skupini	679.129,30	1.000,00	0,00
H602-00003	7. Kratkoroč.obvez.za predujme do podj.v skupini	679.129,30	0,00	0,00
H602-0000X	7. Kratkoroč.obvez.za predujme do podj.v skupini	0,00	1.000,00	0,00
H701	9. Druge kratkoročne obveznosti	2.993.478,30	6.932,90	0,00
H702	10. Druge kratkoroč.obvez.do podjetij v skupini	80.325.000,00	0,00	0,00
H702-00092	10. Druge kratkoroč.obvez.do podjetij v skupini	80.325.000,00	0,00	0,00
H801	12. Obveznosti za obresti do podjetij v skupini	18.907.881,20	0,00	0,00
H801-00002	12. Obveznosti za obresti do podjetij v skupini	9.282.708,00	0,00	0,00
H801-00003	12. Obveznosti za obresti do podjetij v skupini	844.695,00	0,00	0,00

H801-0000X	12. Obveznosti za obresti do podjetij v skupini	8.780.478,20	0,00	0,00
H803	14. Obveznosti za obresti do drugih	50.562.145,41	9.459,80	0,00
1000	PASIVNE CASOVNE RAZMEJITVE	95.389.484,34	1.580.262,06	0,00
1101	1. Kratkoročno odloženi prihodki	95.389.484,34	1.580.262,06	0,00

Vir : lastna priprava, 2002.

Iz zgornje tabele lahko tako npr. ugotovimo, da je potrebno iz skupinske bilance stanja izločiti kratkoročne terjatve podjetja 9 do podjetja 3 (B301-00003 za podjetje 9) in druge kratkoročne terjatve podjetja 9 do podjetja 3 (B306-00003 za podjetje 9), ker se pobotajo s kratkoročnimi obveznostmi podjetja 3 do podjetja 9 kot dobavitelja (H101-00009 za podjetje 3).

4.3. Kritične točke uvajanja programske rešitve

Nobena pot do ambiciozno zastavljenega cilja ni enostavna in prav tako tudi ne pot do dobrega računovodskega programa, ki bo poleg vseh ostalih nalog kar najboljše podpiral tudi sestavljanje skupinskih računovodskih izkazov.

Izkušnje kažejo, da se lahko na poti do tega cilja, pa naj bo to povezano z nakupom novega računovodskega programa ali pa s prilagoditvijo obstoječega, srečamo s kar nekaj težavami, katerim se je bolje izogniti, zato je prav da omenim vsaj najpomembnejše:

- nasprotovanje programerjev spremembam programske opreme,
- nasprotovanje zaposlenih v računovodski službi,
- nejasne zahteve uporabnikov programske opreme,
- preizkušanje delovanja programa in
- računalniška (strojna) oprema.

Posamezne zgoraj navedene težave, s katerimi smo se v podjetju dejansko tudi srečali, so nekoliko bolj podrobno razložene v nadaljevanju.

Nasprotovanje programerjev spremembam programske opreme

Razlogov za nasprotovanje uvedbi novosti, še pred začetkom uvajanja le-te, je lahko ogromno:

- zahtevanih sprememb ni moč vgraditi v program zaradi neustrezne zasnove programa, ki določenih sprememb morda ne dopušča,
- za vpeljavo sprememb bi porabili več časa kot ga imajo na voljo,

- škoda zaradi izgube nezadovoljne stranke, zaradi neizpolnitve zahtev naročnika, je manjša, kot morebitni dobiček ob pridobitvi nove,
- pomanjkljivo znanje programerske ekipe,
- taktika za dvig že prej fiksno določene cene svojih storitev,
- ...

To niso razlogi, ki bi se pojavljali izključno pri malih programerskih hišah, res pa je, da je verjetnost pojava vsaj enega izmed njih v tem primeru bistveno večja. Takim problemom se je vsekakor najbolje izogniti s pametno izbiro strokovno usposobljene ekipe programerjev, ki že ima reference na tem področju, ter s sklenitvijo poštene in jasno napisane pogodbe, ki prepreči morebitno izigravanje dogovorov.

Nasprotovanje zaposlenih v računovodski službi

Vsaka novost in sprememba obstoječih postopkov terja od zaposlenih določene prilagoditve, čemur niso vedno vsi naklonjeni. Razlogov je lahko več, najpogostejši pa je prav gotovo v slabi informiranosti zaposlenih, čemu so spremembe sploh namenjene in kaj se od njih pričakuje.

Temu se je moč izogniti, če vse zaposlene aktivno vključimo v celotni proces oblikovanja ali prilagajanja obstoječe programske opreme s tem, da jih opozarjamo na novosti, ki se nanašajo na njihovo delo, poudarjamo pomembnost in vpliv sprememb, jih vzpodbujamo, da povejo svoja razmišljanja in podajo predloge,... Pomembno vlogo torej igra izobraževanje.

Nejasne zahteve uporabnikov programske opreme

V fazi izdelave, oziroma prilagoditve programske opreme, mora vodja projekta na strani računovodske službe paziti, da so vsi zahtevani postopki, posebnosti in spremembe natančno in nedvoumno opredeljeni, ter seveda razumljivi programerjem. Vsekakor morajo biti te zahteve podane v pisni obliki.

Najslabše, kar se lahko zgodi v tej fazi je, da obe strani zadovoljno kimata, da razumeta druga drugo, rezultat dolgih ur dela programerjev pa pokaže, da temu dejansko ni bilo tako.

Preizkušanje delovanja programa

Delovanje posameznih sklopov in funkcij programa je treba pred uporabo temeljito preizkusiti. Najbolje je to storiti z uporabo dejanskih podatkov, torej na podlagi konkretnih

primerov, kajti le tako lahko pravočasno ugotovimo ali so rezultati obdelav enaki pričakovanim.

Ta naloga sicer terja od uporabnikov programske rešitve ogromno sistematičnega ter natančnega dela in zato tudi časa, toda zavedati se je treba, da je to treba storiti takrat, ko je še čas za to – torej pred začetkom uporabe programske rešitve za izdelavo skupinskih računovodskih izkazov v praksi.

Računalniška (strojna) oprema

Čeprav je po nekaterih podatkih le 20% težav pri uvajanju novih programskih rešitev moč pripisati strojni opremi, ta odstotek ni zanemarljiv. Najpogostejša napaka pri uvajanju novih programskih rešitev je pretirano varčevanje pri zagotavljanju tehnične podlage za delovanje programske rešitve.

To se največkrat zgodi takrat, ko so celotni predvideni stroški projekta s strani ponudnika namenoma podcenjeni, saj je lažje kasneje prodajati nadgradnje in dodatne razširitve strojne opreme, kot pa v podjetje prodreti s ponudbo, ki je sicer relativno dražja, zato pa korektna in popolna. Drug razlog pa je varčevanje za vsako ceno s strani bodočega uporabnika, ki morda ne upošteva zahtev programerjev in se mu zdi, da mu želijo posredno prodati drago tehnologijo, ki bolj sodi npr. v center za raziskave vesolja, kot pa v njegovo računovodsko službo.

Temu problemu se je moč izogniti le tako, da obe strani prisluhmeta potrebam druga druge, da vzpostavita odkrit dialog in da uporabniki morda še dodatno preverijo ustreznost predlaganih rešitev pri morebitnih drugih podjetjih, kjer taka programska rešitev že nemoteno deluje.

5. ZAKLJUČEK

Uskupinjevanje računovodskih izkazov je eno izmed najzahtevnejših računovodskih opravil, ki terja veliko časa in natančnega dela od vseh zaposlenih v računovodskih službah, ki sodelujejo v tem procesu. Celotni postopek je sestavljen iz vrste pripravljalnih del ter opravil, v katerih poteka obdelava podatkov, izmenjava le-teh in medsebojno usklajevanje, da se lahko sešteje računovodske izkaze posameznih podjetij v skupini, izloči poslovne dogodke nastale med njimi in tako na koncu sestavi skupinske računovodske izkaze te skupine.

Vsi vemo, da je čas tista kategorija, ki loči vodilne od zasledovalcev, torej podjetja, ki vodijo poslovno igro na svojem področju od tistih, ki jim le sledijo in pobirajo drobtinice. Ker pa porabljen čas v poslovnem svetu veliko stane, se morajo vsi člani poslovne verige prizadevati, da se obnašajo racionalno, torej da ga za opravljanje svojih nalog porabijo čimmanj.

Temu se ne smejo in ne morejo izogniti niti računovodske službe, ki morajo s kar najmanjšim možnim številom zaposlenih ljudi, ki s stroškovnega zornega kota predstavljajo tudi njihovo največje breme, opraviti vse svoje naloge. Zato mora biti tudi njihov cilj iskanje kar najboljših metod dela in pripomočkov, s katerimi lahko svoje delo opravijo bolje, hitreje in ceneje.

Eden od pomembnih dejavnikov, ki lahko prispeva k izpolnjevanju vedno višjih zahtev, je pametna uporaba sodobne informacijske tehnologije, ki v zadnjih letih doživlja hiter razvoj predvsem na področju komunikacij in še posebej na področju e-poslovanja. Elektronska izmenjava podatkov, delo na daljavo, premagovanje časovnih in prostorskih omejitev, so le nekatere izmed posledic in koristi, ki jih je s seboj prineslo elektronsko poslovanje in ki jih lahko in mora sodobna računovodska služba uporabiti v svoj prid.

Sodobni računovodski program mora v kar največji meri omogočiti izkoriščanje prednosti, ki jih s seboj prinaša elektronsko poslovanje in sodobna tehnologija, tisti programi, ki pa jih želimo uporabljati tudi pri izdelavi skupinskih računovodskih izkazov, pa morajo izpolnjevati kar nekaj dodatnih pogojev (kot npr. prilagojen seznam poslovnih partnerjev, prilagojen konti plan, prilagojeni računovodski izkazi, prilagojen način evidentiranja poslovnih dogodkov, omogočen način zbiranja podatkov večih podjetij,...), da lahko računovodska služba ločeno evidentira poslovne dogodke, ki so nastali med povezanimi osebami, na koncu pa seveda vse zbrane podatke tudi primerno obdela in izloči iz končnih izkazov.

Dober in sodoben računovodski program, ki pomaga pri izdelavi skupinskih računovodskih izkazov, mora uporabnikom omogočiti, da bo uskupinjevanje opravljeno hitreje, bolje in ceneje, kajti le takrat bo dosežen zastavljeni cilj. Vsekakor pa se je treba zavedati, da dober računovodski, ali pa kakršenkoli drug računalniški program, nikakor ni rešitev vseh težav, ob pametni uporabi pa je vsekakor lahko nepogrešljiv pripomoček.

6. LITERATURA IN VIRI

6.1. Literatura

1. Benčina Janez, Fleischmann Tomaž: Ciklus e-poslovanja. Organizacija, Kranj, 32 (1999), 3, str. 124-125.
2. Bohinc Rado et al.: Zakon o gospodarskih družbah s komentarjem – 1. knjiga (1. do 305. člen). GV Založba, d.o.o., 2002. 1065 str.
3. Bohinc Rado et al.: Zakon o gospodarskih družbah s komentarjem – 2. knjiga (306. do 597. člen). GV Založba, d.o.o., 2002. 1449 str.
4. Bračun Franc: Zaupanje v sistem elektronskega poslovanja: teoretični model dejavnikov zaupanja v plačevanje preko interneta. Organizacija, Kranj, 35 (2002), 3, str. 144-152.
5. Brain Marshall: How E-commerce works. [URL: <http://www.howstuffworks.com/ecommerce.htm>], 23.9.2003.
6. Calder Mick, MacDonald Douglas: E-Business Outlook : 2002 – Beyond the Perfect Storm. [URL: http://www.line56.com/research/download/line56_ebiz_outlook-2002.pdf], 30.4.2003.
7. Chen Stephen: Strategic Management of e-Business. Chichester: John Wiley & Sons Ltd, 2001. 338 str.
8. Cvelbar Uroš: Uskupinjevanje računovodskih izkazov mednarodne skupine in primer skupine Kolektor. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2002. 88 str.
9. Dobre računovodske računalniške rešitve in vprašalnik za presojanje računovodskih računalniških rešitev. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, 1998. 44 str.
10. Gričar Jože, Jesenko Jože, Zupančič Boris: Računalniško izmenjavanje podatkov v Sloveniji. Organizacija 29 (1996) 5, maj 1996; str. 263 - 272.
11. Gričar Jože: Razpoložljivost ustrezne informacijske tehnologije: pogoj za pospešitev uvajanja elektronskega poslovanja. Organizacija, Kranj, 31 (1998), 3, str. 152-155.

12. Gričar Jože: Upravljanje informacijskih sistemov – del študijskega gradiva za podiplomski študij. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 156 str.
13. Gričar Jože: Uvodnik 3/2001. Organizacija, Kranj, 34 (2001), 3, str. 118-119.
14. Groznik Aleš, Kovačič Andrej: E-business in Slovenia: the impact of strategic IS planning and BPR = E-poslovanje v slovenskih organizacijah: vloga strateškega načrtovanja informatike in prenove poslovnih procesov. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2001. 13. str.
15. Gržanič Evgen: Elektronsko poslovanje med državno upravo in zunanjimi subjekti. Magistrsko delo. Ljubljana, 2002. 97 str.
16. Guček Marija: Sestavljanje skupinske bilance stanja. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1998. 48 str.
17. Ilovar Vesna: Metodika konsolidiranja računovodskih izkazov. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1996. 51 str.
18. Jerman Blažič Borka: Elektronsko poslovanje na internetu. Podjetje in delo, Ljubljana: GV Založba vestnik, 2001. Str. 1289-1298.
19. Kamenšek Darinka: Odgovornost in sodelovanje revizorjev pri revidiranju konsolidiranih računovodskih izkazov z odvisnimi podjetji v tujini. Magistrsko delo. Ljubljana, Ekonomska fakulteta, 2002. 100 str.
20. Košir Franc: Elektronsko poslovanje v blagovno - logističnih procesih. Organizacija 31 (1998) 3, marec 1998; str. 130 - 132.
21. Kovačič Cirila: Računovodski vidik poslovnih združevanj. Magistrsko delo. Ljubljana, Ekonomska fakulteta, 2002. 90 str.
22. Larsen E. John: Modern Advanced Accounting. 8th Edition. Singapore: Irwin McGraw-Hill, 2000. 886. str.
23. Levinson J. Conrad, Rubin Charles: Gverilski marketing na internetu. Založba Rotis, Maribor, 1996. 279 str.
24. Lindgren Peter: E-business in SMEs in Northern Denmark – A descriptive Survey. Department of Production, Aalborg University. [URL: <http://iprod.auc.dk/sme2001/paper/lindgren.pdf>], 5.5.2003.

25. Marusich Carmen, Blackthorn Sandy: Elektronsko poslovanje za telebane. Ljubljana: Založba Pasadena, 1999. 80 str.
26. Mednarodni računovodski standardi 2001. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2002. 1357 str.
27. Odar Marjan: Finančne naložbe in uporaba kapitalske metode. Ljubljana: Revizor, 1998, 11, str.19-41.
28. Potočnik Tamara: Internet kot motnja na delovnem mestu. Zbornik tretjega posvetovanja diplomantov in magistrantov s področja elektronskega poslovanja, Naklo, 2001. 120 str.
29. Prašnikar Janez: Uvod v mikroekonomijo (1.-6. poglavje). Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1991. 180 str.
30. Prešern Saša: Poslovna informatika in internet za podjetnike in managerje. Portorož: Visoka strokovna šola za podjetništvo, 2000. 219 str.
31. Skrivnosti elektronskega poslovanja – Priročnik za mala in srednje velika podjetja. Ljubljana, Gospodarska zbornica Slovenije, 2002. 288 str.
32. Slovenski računovodski standardi 2001. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2. izdaja, 2003. 339 str.
33. Toplišek Janez: Elektronsko poslovanje. Ljubljana: Atlantis, 1998. 336 str.
34. Turban Efraim, King David: Introduction to E-Commerce. New Jersey: Pearson Education, 2003. 537 str.
35. Turk Ivan, Kavčič Slavka, Kokotec-Novak Majda: Poslovodno računovodstvo. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, 1997. 619 str.
36. Turk Ivan et al.: Finančno računovodstvo. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 1999. 841 str.
37. Vehovar Vasja et al.: RIS 2002 Podjetja - Elektronsko poslovanje. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. [URL: <http://www.sisplet.org/ris/ris/vnosi/Upload/uploadFiles/eposlovanje1.pdf>], maj 2003.

38. Vrankar Mateja: Konsolidirani (skupinski) računovodski izkazi. Iks, revija za računovodstvo in finance, Ljubljana, 24 (1997), 7, str. 9-34.
39. Vrankar Mateja: Izdelovanje konsolidiranih računovodskih izkazov – postopki in zgledi. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 1995. 195 str.
40. Vrankar Mateja: Novosti pri konsolidiranju (uskupinjevanju). IKS - revija za računovodstvo in finance, Ljubljana, 28 (2001), 12, str. 160-169.
41. Zalokar Angelca: Sestavljanje konsolidiranih računovodskih izkazov za podjetja, povezana v sistem Stol, Kamnik. Računovodstvo za notranje potrebe podjetij, zbornik referatov. Portorož: LM Veritas d.o.o., 1994, str. 159-179.
42. Zupan Neja: Priložnosti in težave izmenjavanja podatkov preko interneta med večjimi in manjšimi podjetji v Sloveniji. Magistrsko delo. Ljubljana, Ekonomska fakulteta, 2000. 137 str.
43. Žorž Jaka: Učinkovito, varno in varčno. I&T tehnologije za poslovno rabo, Ljubljana, II, 2002, 5, str. 9-11.

6.2. Viri

1. Electronic Commerce. [URL : http://www.eca.org.uk/products_businessstech_ecommerce.htm], e.centre, 17.9.2003.
2. E-Commerce and Development Report 2002. [URL: http://r0.unctad.org/ecommerce/docs/edr02_en/ecdr02.pdf], United Nations, 7.6.2003.
3. E-poslovanje v javni upravi RS za obdobje od leta 2001 do leta 2004 (september 2004), verzija 1.0. Center vlade za informatiko, 2001. [URL: [http://www2.gov.si/mid/mid.nsf/V/K74ED0135645B2540C1256C080068C1B8/\\$file/Strategija_e_poslovanja_slo.pdf](http://www2.gov.si/mid/mid.nsf/V/K74ED0135645B2540C1256C080068C1B8/$file/Strategija_e_poslovanja_slo.pdf)], 23.3.2003.
4. Nua Internet How Many Online. [URL: http://www.nua.com/surveys/how_many_online/index.html], Nua.com, 15.8.2003.
5. Nua Internet Surveys - Graphs & Charts. [URL: http://www.nua.com/surveys/analysis/graphs_charts/index.html], Nua.com, 15.8.2003.

6. Nua Internet Surveys. [URL: http://www.nua.com/surveys/index.cgi?f=VS&art_id=905358691&rel=true], Nua.com, 15.8.2003.
7. Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu, Ur.l. 57/2000.

SLOVARČEK TUJIH IZRAZOV

Business-to-Business (B2B) – elektronsko poslovanje med podjetji
Business-to-Business-to-Consumer (B2B2C) - posredništvo podjetja med končnimi potrošniki in ponudnikom blaga oz. storitev
Business-to-Consumer (B2C) - poslovanje podjetja s strankami
Business-to-Employee (B2E) - poslovanje podjetja z zaposlenimi
Business-to-Government (B2G) - poslovanje podjetja z državnimi organi
Collaborative commerce (C-commerce) – poslovno sodelovanje z združevanjem sredstev
Consumer-to-Business (C2B) – poslovanje potrošnikov s podjetji
Consumer-to-Consumer (C2C) – neposredno medsebojno poslovanje potrošnikov
E-business – elektronsko poslovanje
E-commerce – elektronsko trgovanje
E-government – e-uprava
Electronic Data Interchange (EDI) - računalniška izmenjava podatkov (RIP)
Electronic Funds Transfer (EFT) - elektronski prenos sredstev
Entity theory - teorija enotnega podjetja
Exchange-to-Exchange – medsebojno poslovanje borz
Government-to-Business (G2B) - poslovanje državnih organov s podjetji
Government-to-Consumer (G2C) – poslovanje državnih organov z davkoplačevalci
Government-to-Government (G2G) – medsebojno poslovanje državnih organov
Joint venture – skupni podvig
Konsolidacija - uskupinjevanje
Nonbusiness E-commerce – elektronsko poslovanje katerega glavni cilj ni dobiček
Parent company theory - teorija matičnega podjetja
Proprietary theory - interesna teorija